

สาระเนื้อหาทางบวกและลบ การสร้างภาพในใจ
สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
และการระลึกจริยธรรมของเด็ก

เงินทุนรัชดาภิเษกสมโภช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภามหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วท
370.114
ว 123 ค

ดร. วชิราพร อัจฉริยะโกศล
พ.ศ.2534

สาระเนื้อหาทางบวกและลบ การสร้างภาพในใจ
สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
และการระลึกจริยธรรมของเด็ก

เงินทุนรัชดาภิเษกสมโภช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดร. วชิราพร อัจฉริยโกศล

พ.ศ.2534

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๖๖

๓๖๐.๓๔

๖ ๑๒๓๕

เลขที่.....
เลขทะเบียน 105438
ต้นเดือนปี ๑๑ก.๖.๕๕

Factors involving in teaching and learning about ethics have being long paid attention to. The present study was designed to investigate whether a) the presentation of positive and negative types of information, b) inducing imagery in children, and c) the socio-economic status of children had any effect upon the children's learning about and recalling ethics. There were four aspects of ethics: honesty, diligence, responsibility, and discipline. The interactive effects of these factors on the children's recall of ethics was also examined. 384 children, 192 boys and 192 girls, investigated in this study were third graders with an average age of eight years. Studies have shown that the children in this age group can form mental images (Pressley, 1976; Piaget and Inhelder, in Paivio, 1979; Maher and Sullivan, 1982). There were 192 children from families with low socio-economic status and another 192 children from families with high socio-economic status.

A 2x2x2 factorial design was employed. By design, there were four different treatments: a) positive information/slide-tape and imagery, b) positive information/slide-tape, c) negative information/slide-tape and imagery, and d) negative information/slide-tape. The two socio-economic status groups of 192 children, were each randomly assigned to one of the four treatments. Therefore, there were a total of eight groups of children comprised by four experimental groups and four control groups. There was an equal number of boys and girls in each group. The results of the study were as follows:

- 1) The three-way interaction was found no significant. Only one of the three two-way interactions, types of information by imagery, was found significant at .01 level.
- 2) The slide-tape and imagery with negative information was the most effective treatment for both low and high socio-economic status groups. For the low socio-economic status group, the slide-tape was found superior to the slide-tape and imagery treatment when it was presented with positive information. For the high socio-economic status group, the slide-tape and the slide-tape and imagery treatments were equally effective when the information presented was positive information.
- 3) The analysis resulted in significant main effects, at .01 level, for two of the three independent variables: High socio-economic status children scored higher than low socio-economic status children; negative information was more effective than positive information.

คำนำ

การวิจัยเรื่องสาระเนื้อหาทางบวกและลบ การสร้างภาพในใจ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และการระลึกกิจกรรมของเด็กนี้ ได้รับการสนับสนุนจากเงินทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีคำถามของการวิจัยคือ การใช้ชุดของภาพสไลด์ประกอบคำบรรยายเทปในสาระเนื้อหาทางบวกหรือทางลบของกิจกรรมหนึ่ง ๆ ตามด้วยการกำหนดหรือไม่กำหนดให้สร้างภาพในใจเกี่ยวกับตนเองในกิจกรรมนั้น มีผลให้เด็กที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกันระลึกกิจกรรมนั้น ๆ ต่างกันหรือไม่

ผู้วิจัยขอขอบคุณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่สนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณครู-อาจารย์ระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นักการศึกษาผู้เชี่ยวชาญการประถมศึกษา และการศึกษาในการคัดเลือกกิจกรรมและเตรียมเครื่องมือการวิจัย ตลอดจนการตรวจสอบและปรับปรุงเพื่อคุณภาพมาตรฐานของเครื่องมือการวิจัย ขอขอบคุณคณะผู้ผลิตภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปและคำบรรยายการสร้างภาพในใจ ที่ได้ผลิตแก้ไขให้เครื่องมือวิจัยมีคุณภาพสูงตามต้องการ กลุ่มบุคคลที่สำคัญยิ่งอีกกลุ่มหนึ่งที่ทำให้งานวิจัยได้ข้อมูลอันเที่ยงตรงและครบถ้วน ผู้วิจัยขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้คือ คณะผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และนักเรียนโรงเรียนบูรณาวาส โรงเรียนภักดีวิทยา โรงเรียนราชินี โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย โรงเรียนวัดชลอ โรงเรียนศรีเอี่ยมอนุสรณ์ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม โรงเรียนบ้านท่ายาง โรงเรียนบ้านต้นสน โรงเรียนวัดปากคลอง และโรงเรียนวัดปากอ่าว อนึ่ง โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ โรงเรียนวัดหัวลำโพง และโรงเรียนวัดสำโรง ได้ให้ความอนุเคราะห์เป็นโรงเรียนตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ขอขอบคุณนิสิตในหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสัตตทัศนศึกษา ที่ได้ให้ความช่วยเหลือทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยวิจัยในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบคุณ คุณนิภาพรณี ธรรมบวร และคุณนิตยา โสริกุล ที่ได้กรุณาจัดพิมพ์และตรวจแก้ไขจนได้เล่มผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผู้วิจัยหวังว่าผลการวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อครู-อาจารย์ นักการศึกษา นิสิต-นักศึกษา และผู้สนใจเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และการปลูกฝังกิจกรรมของเด็กและเยาวชนของประเทศชาติสืบไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
บทที่ 1 บทนำ	
ปัญหาและที่มาของงานวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	5
สมมติฐานของงานวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
คำจำกัดความ	7
ข้อตกลงเบื้องต้น	8
ประโยชน์ที่ได้รับ	8
บทที่ 2 วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง	9
ภาพในใจ	9
ความหมายของภาพในใจ	9
การศึกษาเกี่ยวกับภาพในใจ	15
จริยธรรมและการสอนจริยธรรม	19
ความหมายของจริยธรรม	19
การสอนจริยธรรม	21
- การสอนจริยธรรมตามแนวพุทธ	21
- การปลูกฝังจริยธรรมตามแนวจิตวิทยา	24
การวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนจริยธรรมสำหรับเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา	26
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	28
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	41
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	51
บรรณานุกรม	59
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	68
ภาคผนวก ข	119

ปัญหาและที่มาของงานวิจัย

เป็นที่น่ายินดีที่ในปัจจุบันได้มีกลุ่มบุคคลพยายามส่งเสริมและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ค่านิยม และจริยธรรมให้แก่คนในสังคม โดยอาศัยหลักศาสนาเป็นสำคัญ บางกลุ่มได้กระทำอย่างเสียบ ๆ เป็นการภายใน ในขณะที่บางกลุ่มได้มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่แนวคิดและมีการปฏิบัติอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการมองเห็นวิกฤตการณ์ของสังคม อันเป็นผลสืบเนื่องจากความเสื่อมศีลธรรมของประชาชน พันธะทางจริยธรรมที่บุคคลพึงมีต่อกันถูก ละเลย ไม่ได้สนใจที่จะปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักทำนองคลองธรรม ได้มีการปรารภกันอยู่เนือง ๆ ว่าการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่ประชาชนควรเริ่มกระทำตั้งแต่เด็ก กระทรวงศึกษาธิการเองได้กำหนดหลักสูตรจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา

ในปี พ.ศ. 2528 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้จัดให้มีการประชุมเพื่อปรับปรุงหลักสูตรจริยศึกษาขึ้นที่สวนโมกขพลาราม ไซยา ในการนี้ท่านพุทธทาสได้แสดงปาฐกถาธรรมแนะทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติในการเรียนการสอน ในภาคทฤษฎี ท่านพุทธทาสได้แนะถึงจุดมุ่งหมายในการสร้างบุคคลที่ดี 6 ชนิด โดยใช้วิธีมรรคแปด อันเป็นหลักพระพุทธานุศาสนาทังเนื้อหาและวิธีการสอน ส่วนในภาคปฏิบัตินั้น ท่านพุทธทาสแนะหลักต้องให้คล่องปาก คล่องกาย และคล่องใจ คือ จำได้ นึกได้ พูดได้ และปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่ว ไม่ลังเล (ภิกษุบัญญัติ วานิชชวโร, 2528) ปาฐกถาธรรมของท่านพุทธทาสนั้นชัดเจน และสามารถปฏิบัติได้ ควรที่จะได้นำมาพิจารณาปฏิบัติอย่างจริงจัง

ในประเด็นของการสอนเพื่อให้เกิดความรู้จักจริง รู้ความหมายหัวข้อธรรมแต่ละข้อ ซึ่งเป็นเรื่องของสัมมาทิฐิตามที่ท่านพุทธทาสยกมาชี้แนะนั้น วิธีการสอนและสื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญ สื่อการสอนมีบทบาทสำคัญในการที่จะช่วยบอก อธิบาย ชี้แนะ ชี้แนะ และสร้างความกระจ่าง ให้ความเป็นรูปแบบในเรื่องที่สอนแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเรียนการสอนจริยธรรม ซึ่งมีความเป็นนามธรรมสูง สื่อการสอนจะช่วยแปลความจากนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ซึ่งผู้เรียนจะ

เข้าใจได้ง่ายและถูกต้อง พระพุทธองค์ซึ่งทรงเป็นพระบรมครูก็ได้ทรงใช้สื่อการสอน ในการสอนคราวหนึ่งทรงใช้ภาพเนรมิตหญิงสาววัยรุ่นที่มีรูปร่างมากให้พระนางรูปนั้นทาเห็น ซึ่งพระนางรูปนั้นทานี้รักสวยรักงามและหลงรูปตัวเองมาก เมื่อนางได้เห็นภาพหญิงสาวเนรมิตนั้นก็ตะลึงและชื่นชมในความงามนั้นมาก ขณะนั้นพระพุทธองค์ก็ทรงเนรมิตให้รูปหญิงเนรมิตนั้นแก่ขึ้น ๆ รูปร่างนั้นก็แปรเปลี่ยนไป จนในที่สุดรูปหญิงเนรมิตนั้นเป็นหญิงแก่หง่อมถือไม้เท้า เจ็บ ครวญคราง และตายเป็นศพพองอืดในที่สุด ในขั้นนี้พระนางรูปนั้นทารู้สึกสะอิดสะเอียนแทบอาเจียน แต่ก็ยังไม่นึกถึงสารรูปของตนเอง พระพุทธองค์ทรงทราบว่า พระนางมองเห็นลักษณะที่ไม่เที่ยงของรูปแล้ว แต่ยังไม่คิดทวนถึงตัวเอง พระพุทธองค์จึงตรัสว่า “นี่แหละรูปนั้นทาเอ๋ย รูปธรรมทั้งหลายย่อมไม่เที่ยงอย่างนี้ เป็นทุกข์อย่างนี้ รูปที่เธอเห็นนี้เป็นอย่างไร ตัวเธอเองก็เป็นอย่างนั้น ไม่มีทางหลีกเลี่ยงสภาพที่น่าเกลียดนี้ไปได้หรอก” เมื่อพระนางได้ฟังพระดำรัสเช่นนั้นประกอบภาพการเปลี่ยนแปลงยังติดตา จึงมองเห็นความจริงว่า สิ่งทั้งหลายย่อมแปรปรวนเปลี่ยนแปลง เมื่อจิตน้อมเข้าสู่ธรรมแล้ว พอได้ฟังคำสอนอย่างละเอียดของพระพุทธองค์ พระนางก็ได้บรรลุธรรมในที่สุด (พ.ท.ประสาร ทองภักดี, 2526)

เมื่อพิจารณาสื่อการสอนพระพุทธองค์ข้างต้น ทรงเนรมิตรูปขึ้นด้วยอิทธิปาฏิหาริย์ของพระองค์ รูปที่ทรงเนรมิตนั้นเป็นชุดมีเนื้อหาต่อเนื่องกัน ในสมัยปัจจุบัน เราใช้ภาพและภาพชุดเป็นสื่อการสอน เป็นที่ยอมรับกันมานานแล้วว่าภาพเป็นสื่อการสอนที่มีคุณค่าสูง ให้ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมแก่ผู้ดู ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจง่ายและถูกต้อง ต่อมามีการใช้ภาพประกอบการเล่าเรื่องสำหรับเด็ก จากการศึกษาวิจัยที่น่าสนใจซึ่งพบว่า การใช้ภาพประกอบการเล่าเรื่องที่ตรงกัน กล่าวคือภาพและการเล่าเรื่องมีเนื้อหาเดียวกัน จะช่วยให้ผู้ดูและฟังที่เป็นเด็กกระลึกสาระเนื้อหาได้มากกว่าฟังเรื่องอย่างเดียว (Levin, Bender and Lesgold, 1976; Guttman, Levin and Pressley, 1977; Levin and Berry, 1980) ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะภาพและเรื่องเล่ามีสาระเนื้อหาที่เสริมกันช่วยให้เด็กเข้าใจเนื้อหาสาระดีขึ้น

เมื่อพิจารณาพระดำรัสของพระพุทธองค์ที่มีต่อพระนางรูปนั้นทาในตอนท้าย เพื่อให้ทวนนึกถึงตัวนางเองนั้น ในขณะที่ภาพชุดเหล่านั้นยังติดตานางอยู่ เป็นการสร้างภาพในใจ (Imagery) ให้มาสัมพันธ์เกี่ยวกับตัวนาง การสร้างภาพในใจนี้ พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสไว้เป็นขั้นที่ 4 ของการเป็นพหูสูต (แปลว่าผู้ได้ยินได้ฟังมาก) กล่าวคือบุคคลที่จะเป็นพหูสูตได้นั้น จะต้องเป็นคนี่คิดสร้างภาพในใจเกี่ยวกับสิ่งที่ตนได้ฟังได้จำสาระสำคัญจนสามารถท่องได้ ก่อนที่จะนำไป

ประยุกต์ใช้ (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2533) ซึ่ง Piaget และ Inhelder เรียกภาพในใจชนิดนี้ว่า "Reproductive Image" และกล่าวว่าภาพในใจชนิดนี้ เด็กวัยก่อน 7 และ 8 ปีสามารถสร้างได้ (Paivio, 1979)

Paivio (1979) ได้อธิบายว่าภาพในใจก็คือ การเลียนแบบโดยยอมรับเข้ามาหรือโดยการซึมซาบ (Internalized Imitation) พัฒนาการจากการกระทำเลียนแบบ (Imitative) รวมทั้งจากการสำรวจโดยการรับรู้ทางประสาทสัมผัส (Perceptual Exploration) คำอธิบายนี้ชี้ให้เห็นว่าการที่จะสร้างภาพในใจที่ถูกต้องได้ จะต้องอาศัยประสบการณ์ มีงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าเด็กโตสร้างภาพในใจได้ดีกว่าเด็กเล็ก ก็คืองานวิจัยของ Shimron (1975) และงานวิจัยของ Guttman, Levin และ Pressley (1977) โดยงานวิจัยของ Shimron ชี้ในเรื่องนี้ว่าเมื่อเด็กได้รับคำสั่งให้สร้างภาพในใจ เด็กระดับ 4 ทำคะแนนได้ดีกว่าเด็กระดับ 1 ส่วนงานวิจัยของ Guttman และคณะ พบในประเด็นนี้ว่าเด็กอนุบาลที่ต้องดูภาพที่มีรายละเอียดไม่สมบูรณ์และรับคำสั่งให้สร้างภาพในใจไปพร้อมกับการฟัง ทำคะแนนได้ไม่ต่างกับเด็กอนุบาลกลุ่มที่ฟังนิทานอย่างเดียว นอกจากนี้งานวิจัยยังพบว่า เด็กระดับ 2 (Grade 2) สร้างภาพในใจได้ถ้ามีภาพที่ไม่สมบูรณ์ช่วยประกอบการฟัง ส่วนเด็กระดับ 3 (Grade 3) ทำคะแนนได้ดีที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงวัยของเด็กจากงานวิจัยข้างต้น จะพบว่าเด็กระดับ 3 (อายุประมาณ 8-9 ปี) สร้างภาพในใจได้ดีที่สุด ซึ่งเด็กระดับ 2 (อายุประมาณ 7-8 ปี) ก็สามารถสร้างภาพในใจได้เมื่อมีภาพบางส่วนให้ ซึ่งก็ตรงกับที่ Piaget และ Inhelder กล่าวไว้ว่า เด็กวัยก่อน 7-8 ปี สามารถสร้างภาพในใจได้ ด้วยเหตุนี้นักเรียนที่จะศึกษาในงานวิจัยนี้จะเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีอายุประมาณ 8 ปี

จากการใช้สื่อการสอนของพระพุทธองค์ตามที่ได้กล่าวข้างต้น และจากทฤษฎี แนวคิด ผลการศึกษาวิจัยของนักวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกันในบางส่วน และเสริมกันในบางส่วน ทำให้มองเห็นความน่าเป็นไปได้ ถ้านำวิธีการใช้สื่อการสอนของพระพุทธองค์มาใช้สอนจริยธรรมให้แก่เด็กไทยโดยใช้ภาพนิ่งเป็นชุดเสนอด้วยสไลด์ประกอบการชี้แนะด้วยเสียงคำบรรยายในเทปส่วนหนึ่ง แล้วให้ผู้เรียนสร้างภาพในใจโดยนึกถึงตนเองในส่วนต่อมา งานวิจัยนี้จะให้คำตอบว่าการสร้างภาพในใจเกี่ยวกับตนเองในเรื่องจริยธรรมพื้นฐานสำหรับเด็กมีความเป็นนัยสำคัญระดับใด

อนึ่ง ในการเสนอสาระเนื้อหาจริยธรรมนั้น มักมีความแตกต่างกันหลายลักษณะบ้างก็แตกต่างกันในด้านวิธีการเสนอ บ้างก็แตกต่างกันในรูปแบบของสาระเนื้อหาที่เสนอ รูปแบบหรือ

ประเภทของสาระเนื้อหาที่งานวิจัยนี้ศึกษาคือสาระเนื้อหาบวกและสาระเนื้อหาลบ ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า สาระเนื้อหาจริยธรรมที่เสนอในงานวิจัยนี้เป็นการเสนอสำหรับเด็กระดับประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเน้น ความหมายจริยธรรมและแสดงความจริงตามหลักเหตุและผลของจริยธรรมในเชิงรูปธรรม โดยปกติ เด็กวัยนี้บางคนจะได้รับการสอนสั่งให้ปฏิบัติตามจริยธรรม แล้วชี้ให้เห็นผลดีของการปฏิบัติตามนั้น (ด้านบวก) ในขณะที่เดียวกัน เด็กบางคนจะได้รับการชี้แนะให้ปฏิบัติตามจริยธรรม แต่ถ้าไม่ปฏิบัติตามแล้วจะเกิดความเสียหายตามมา (ด้านลบ) เช่น การกตัญญูต่อบิดามารดา ย่อมเป็นบุตรที่ดี หรืออาจจะกล่าวได้ว่า การไม่กตัญญูต่อบิดามารดา ย่อมเป็นบุตรที่ไม่ดี เป็นต้น การให้สาระเนื้อหา บวกและสาระเนื้อหาลบ ก่อให้เกิดความหมายอย่างเดียวกัน แต่อาจจะมีผลต่อการระลึกได้ของเด็ก วัยนี้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมต่างกันได้

ดังได้กล่าวแล้วข้างต้นในเรื่องของการเสนอสาระเนื้อหาทั้งบวกและลบ โดยสาระเนื้อหา ที่เสนอเน้นความหมายของจริยธรรมและแสดงความจริงตามหลักเหตุและผลของจริยธรรมใน ลักษณะรูปธรรมนั้น การแสดงความจริงตามหลักเหตุและผลนั้นเป็นวิธีการสอนหนึ่งที่ได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพสูง การใช้หลักเหตุผลเป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงแนะนำมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล นักปราชญ์หลาย ๆ ท่านแห่งโลกตะวันตกก็แนะนำการสอนให้คนคิดอย่างมีเหตุผล เช่น อริสโตเติล ฟรานซิสเบคอน นักจิตวิทยาการเรียนรู้ด้านทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เช่น Bandura (1977) ก็ได้ เสนอการเรียนรู้ที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลที่เกิดจากพฤติกรรม เมื่อคนเรียนรู้ เงื่อนไขความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมหนึ่งกับผลกรรมหนึ่ง คนก็สามารถคาดหวังการเกิดผลกรรม หนึ่งเมื่อได้ทำพฤติกรรมหนึ่งได้ ความคาดหวังนี้ทำให้คนตัดสินใจทำหรือไม่ทำพฤติกรรมหนึ่งเพื่อให้เกิดผลตามที่ปรารถนา (ชัยพร วิชชาวุธ ธีระพร อุวรรณโณ และพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2531) จากผลการวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาตามแนวทางจิตวิทยาสังคม" โดยชัยพร วิชชาวุธ และคณะ (2531) ได้เสนอแนะว่า การเน้นความสัมพันธ์ระหว่างการทำดี และการ ได้ดี และระหว่างการทำชั่วและการได้ชั่ว เป็นสิ่งจำเป็นในการสอนหรือปลูกฝังจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเด็กประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะเด็กระดับนี้มีอายุน้อยและประสบการณ์น้อย ในงาน วิจัยที่ผู้วิจัยทำนี้ เป็นงานวิจัยศึกษาในเด็กประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นเด็กวัยอ่อนกว่า ได้เสนอสาระ เนื้อหาจริยธรรมที่เสนอนั้นเสนอด้วยภาพเหมือนจริงซึ่งให้ประสบการณ์รูปธรรม ทั้งในการให้ความ หมายจริยธรรม และแสดงความจริงตามหลักเหตุและผลของจริยธรรม

ด้วยผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงต่อการสร้างหรือพัฒนาจริยธรรม ในบุคคล คือ เพศ และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม สำหรับปัจจัยด้านเพศ ผลงานวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่าเพศมีอิทธิพลต่อค่านิยมเชิงจริยธรรมและค่านิยมเชิงพฤติกรรมของบุคคล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเรื่องหรือสาระของจริยธรรมกล่าวคือ เพศหญิงและชายมีค่านิยมต่างกันในเรื่องและเหมือนกันในเรื่อง (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2523; สุนทรี โคมิน และคณะอ้างถึงในดวงเดือน พันธมนาวิน, 2524; ชัยพร วิชชาวุธธีระพร อุวรรณโณ และพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2531) ผู้วิจัยจึงได้ควบคุมตัวแปรเรื่องเพศในงานวิจัยนี้ (โดยกำหนดให้จำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่มทดลอง มีจำนวนเพศหญิงและชายเท่ากัน)

สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันของบุคคล ทำให้บุคคลมีวิถีการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน ซึ่งก่อให้เกิดความแตกต่างในด้านต่าง ๆ รวมทั้งด้านบุคลิกภาพ แนวคิดค่านิยมทัศนคติ และความเชื่อ ลักษณะที่แตกต่างกันเหล่านี้ย่อมจะถ่ายทอดไปสู่สมาชิกของครอบครัว ทั้งนี้เพราะพ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูเด็กโดยตรง ก็ย่อมจะถ่ายทอดลักษณะต่าง ๆ ให้เด็กจะถือตามแบบอย่างพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง และจะประพฤติปฏิบัติต่อผู้อื่นตามมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง (Hilgard, 1971) นี่คือการเรียนรู้จริยธรรมจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง Kohlberg (1969) ได้สร้างทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมโดยมีความเชื่อพื้นฐานอย่างหนึ่งคือพัฒนาการทางจริยธรรมมีลักษณะปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับการเรียนรู้ทางสังคม หรือบทบาทของตนเองและผู้อื่นในสังคม ดังนั้นสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลจึงมีบทบาทสำคัญในการรับหรือเรียนรู้จริยธรรม

ท้ายนี้ โดยนัยที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น สามารถชี้ปัญหาของงานวิจัยนี้ได้ คือการใช้ชุดของภาพหนึ่งประกอบคำบรรยายเทปเสียงให้สาระเนื้อหาทางบวกหรือทางลบของจริยธรรมหนึ่ง ๆ ตามด้วยการกำหนดหรือไม่กำหนดให้สร้างภาพในใจเกี่ยวกับตนเองในจริยธรรมนั้น ๆ มีผลให้เด็กที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกันระลึกจริยธรรมนั้น ๆ ต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการระลึกจริยธรรมของเด็กโดยการใช้สื่อการสอนตามแนวพระพุทธองค์ โดยใช้ภาพสไลด์ชุดประกอบเสียงและการสร้างภาพในใจในการสอนจริยธรรมของเด็ก

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการระลึกจริยธรรมของเด็กระหว่างสื่อการสอนที่กำหนดและไม่กำหนดให้สร้างภาพในใจ ในการสอนจริยธรรมของเด็ก

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการระลึกจริยธรรมของเด็ก โดยการให้สาระเนื้อหาทางบวกและทางลบ

4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการระลึกจริยธรรมของเด็กที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน

5. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างสาระเนื้อหาทางบวกและลบ การสร้างภาพในใจและสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อการระลึกจริยธรรมของเด็ก

สมมติฐานของงานวิจัย

1. เด็กที่ได้รับสาระเนื้อหาต่างกัน (สาระเนื้อหาจริยธรรมทางบวกหรือทางลบ) ระลึกจริยธรรมได้ต่างกัน

2. เด็กที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน ระลึกจริยธรรมได้ต่างกัน

3. เด็กที่ได้รับสาระเนื้อหาจากภาพสไลด์ชุดประกอบเสียงและการสร้างภาพในใจกับสาระเนื้อหาจากภาพสไลด์ชุดประกอบเสียง ระลึกจริยธรรมได้ต่างกัน

4. มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างสาระเนื้อหาทางบวกและทางลบ การสร้างภาพในใจ และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่อการระลึกจริยธรรมของเด็ก

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ เป็นเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (อายุประมาณ 8 ปี)

2. หัวเรื่องจริยธรรมที่เสนอในสื่อเป็นหัวเรื่องจริยธรรมที่ได้จากการคัดเลือกโดยกลุ่มบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ ครูระดับประถมศึกษา ผู้ปกครอง ประชาชน และผู้เชี่ยวชาญด้านจริยธรรมสังคมสำหรับเด็ก ในงานวิจัยนี้ หัวเรื่องจริยธรรมที่ได้รับการพิจารณาว่าเหมาะสมและควรสอนเด็กระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร การมีระเบียบวินัย และความซื่อสัตย์

3. สารระเนื้อหาไม่ว่าจะเป็นทางบวกหรือทางลบ เป็นสาระที่เน้นความหมายจริยธรรม และแสดงความจริงตามหลักเหตุผล

4. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนกำหนดด้วยนัยของรายได้และอาชีพของพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง

คำจำกัดความ

1. จริยธรรม หมายถึงการถือเอาประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจในสภาพและความ เป็นไปของสิ่งทั้งหลาย หรือการรู้กฎธรรมชาติ แล้วนำมาใช้ในทางที่เป็นประโยชน์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ จริยธรรมเป็นข้อประพฤติปฏิบัติ (พระราชวรานี, 2529)

2. สารระเนื้อหาทางบวก หมายถึงสภาพโลดชุดประกอบคำบรรยายที่ให้สารระเนื้อหา จริยธรรมใดจริยธรรมหนึ่ง โดยแสดงถึงพฤติกรรมที่พึงปรารถนา สังคมยอมรับ เป็นพฤติกรรมที่ควร ปฏิบัติ ปฏิบัติแล้วจะทำให้สังคมและตนเองมีความสุข

3. สารระเนื้อหาทางลบ หมายถึงสภาพโลดชุดประกอบคำบรรยายที่ให้สารระเนื้อหา จริย ธรรมใดจริยธรรมหนึ่ง โดยแสดงถึงพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา สังคมไม่ยอมรับ เป็นพฤติกรรมที่ควร ละเว้น เมื่อไม่ปฏิบัติแล้วความสุขจะเกิดขึ้นแก่สังคมและตนเอง

4. ภาพในใจ หมายถึงภาพที่บุคคลสร้างขึ้นในใจโดยที่ได้รับคำสั่งให้สร้างภาพในใจ ตามคำบรรยายที่ได้ฟัง

5. การระลึกจริยธรรม หมายถึงความสามารถในการรื้อฟื้นจริยธรรมจากการจำ ผู้ระลึกต้องพิจารณาอธิบายเนื้อหาสาระจริยธรรมโดยการรื้อฟื้นจากความจำที่เก็บเอาไว้เองโดยที่ไม่มีสิ่งเร้าที่รับรู้ (จริยธรรมนั้น ๆ) มาปรากฏอยู่ (ชัยพร วิชชาวุธ, 2520; Lindsay and Norman, 1977)

ข้อตกลงเบื้องต้น

สาระเนื้อหาที่ให้ในภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งได้ควบคุมให้มีสาระเนื้อหาเท่ากัน ต่างกันก็เฉพาะสาระเนื้อหาทางบวก และสาระเนื้อหาทางลบให้สาระเนื้อหาแก่เด็กเป็นจำนวนสาระเนื้อหาเท่ากัน

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลงานวิจัยนี้ย่อมเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการพัฒนาการเรียนการสอนจริยธรรมสำหรับเด็กวัยประถมศึกษาตอนต้น สื่อการสอนจริยธรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนระลึกจริยธรรมได้เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในสังคมไทยปัจจุบัน

อนึ่งงานวิจัยนี้ เป็นความก้าวหน้าทางวิชาการมิติหนึ่งที่ได้ใช้แนวทางการสอนของพระพุทธองค์เป็นหลัก ผสมกับแนวคิด ทฤษฎี การศึกษาวิจัยของนักวิชาการทางโลกที่ศึกษาตามภาวะของสังคมปัจจุบัน ก่อให้เกิดความเป็นไปได้อย่างสมเหตุสมผล ความรู้ใหม่ย่อมเกิดขึ้น เป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาหาความรู้ให้กว้างขวางต่อไปในวงวิชาการ

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง "สาระเนื้อหาทางบวกและทางลบ การสร้างภาพในใจ สถานภาพ เศรษฐกิจและสังคม และการระลึกจริยธรรมของเด็ก" วรรณกรรมที่เป็นพื้นฐานเพื่อการพิจารณา ศึกษา ประมวลเป็นหมวดดังต่อไปนี้

1. ภาพในใจ
2. จริยธรรม และการสอนจริยธรรม

1. ภาพในใจ

1.1 ความหมายของ "ภาพในใจ (Images)"

ถึงแม้ว่าการศึกษาเกี่ยวกับด้านภาพในใจจะมีความเห็นไม่ตรงกันทีเดียวเกี่ยวกับความหมายของ "ภาพในใจ หรือจินตภาพ (Images)" ว่าคืออะไร แต่ก็มีความเห็นตรงกันในประเด็นที่ว่า อะไรไม่ใช่ภาพในใจ ภาพในใจหรือจินตภาพไม่ใช่ภาพในหัว (สมอง) (Fleming, 1977; Paivio, 1976) ภาพในใจไม่ใช่สิ่งที่มองเห็นด้วยตา ภาพในใจไม่ใช่ประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการรับรู้ที่เรียกว่า Percept แต่ภาพในใจเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นหรือประดิษฐ์ขึ้นจากความจำ (Memory) ด้วย "ตาของใจ" (Mind's Eye) (Finke, 1989; Winn, 1980; Fleming, 1977; Neisser, 1967)

มีงานวิจัยหลายเรื่องที่ยืนยันให้เห็นภาพในใจนั้นคล้ายกับภาพหรือประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการรับรู้ (Percepts) Shepard (1978) ได้ชี้ให้เห็นความเหมือนระหว่างสิ่งที่มองเห็นด้วยตากับภาพในใจที่ผู้มองระลึกได้ภายหลัง งานวิจัยของเขาแสดงให้เห็นว่า ลักษณะการหมุนตัวอักษรในใจคล้ายกับการมองเห็นตัวอักษรเหล่านั้นหมุน Kosslyn และ Pomerantz (1977) กล่าวว่า ภาพในใจมีลักษณะ "กึ่งภาพที่มีลักษณะเป็นรูปทรง (Quasi-Pictorial Spatial Entities)" โดยนัยนี้ ภาพในใจและประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการรับรู้มีความเหมือนกันในประเด็นของความสัมพันธ์ (Spatial Relationships) (Dr. Peter Askem ศาสตราจารย์ด้านศิลปะแห่ง University of Cambridge ประเทศอังกฤษ ในการบรรยายเรื่องการประเมินผลงานศิลปะ ณ คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2534 ได้ให้ความหมายของคำ "Spatial Relationships" ว่าเป็นความสัมพันธ์และการประกอบกันระหว่างความกว้าง ความยาว และความลึก ในลักษณะสามมิติ Finke (1989) ได้อธิบายในประเด็นนี้อย่างชัดเจนว่า "การจัดเชิงรูปทรงขององค์ประกอบต่าง ๆ ของภาพในใจ มีลักษณะเช่นเดียวกับการจัดส่วนประกอบต่าง ๆ ของผิวรูปทรง (Surface) หรือระยะห่างระหว่าง (Space) ทางกายภาพจริง" ความรู้นี้ได้ถูกนำไปใช้ในการสร้างสถานการณ์จำลองเกี่ยวกับกระบวนการภาพในใจในคอมพิวเตอร์ โดยที่สารสนเทศเชิงภาพได้ถูกเข้ารหัสเป็นโครงสร้างของจุดซึ่งแสดงรูปทรง นอกจากนี้ งานวิจัยทางด้านประสาทสรีรวิทยา (Neurophysiology) และจิตเวชศาสตร์ (Psychiatry) ได้ชี้ให้เห็นถึงความเหมือนในด้านอื่น ๆ ของภาพในใจและภาพหรือประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการเรียนรู้ ซึ่งจะกล่าวถึงข้างล่างนี้

Kosslyn และ Pomerantz (1977) ชี้ว่า ภาพในใจและภาพหรือประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการรับรู้ น่าจะเปรียบเทียบกันได้ ดุจเช่นแม่แบบหรือต้นแบบที่เรียกว่า "Template" โดยที่ลักษณะของภาพหรือประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการรับรู้มีลักษณะเหมือนหรือตรง (Match) กับลักษณะของภาพในใจทุกอย่างจนกระทั่งสามารถชี้หรือบอกได้ อีกทั้งสามารถดำเนินการทำงาน หรือปฏิบัติการต่าง ๆ ทางปัญญาได้ เช่นเดียวกับคำกล่าวข้างต้น Palmer (1975) ได้บันทึกไว้ว่าภาพหรือประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการรับรู้จะมีความหมายเต็มที่เมื่อภาพหรือประสบการณ์นั้นตรงหรือเหมือนกับสารสนเทศ (Information) ในหน่วยความจำของมนุษย์ นักวิจัยหลายท่านได้อธิบายกลไกของการตรงกันในทางประสาทวิทยาว่าในการสร้างภาพในใจหนึ่ง ๆ วงจรประสาทที่ถูกกระตุ้น (ซึ่งมีมากกว่าหนึ่งวงจร) จะเป็นวงเดียวกันกับเมื่อคนนั้นเกิดภาพหรือประสบการณ์ระหว่างการรับรู้ (Horowitz, 1978; Shepard, 1978; Shepard and Podgorny, 1978; Kosslyn, 1974) จากประเด็นนี้เองที่ Horowitz (1978) ได้นิยามความหมายของภาพในใจว่า "เป็นตัวแทนความคิดที่มีคุณภาพหรือเกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัส (A thought representation that has sensory quality)" หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ประสบการณ์ประสาทสัมผัสที่ได้จากภาพในใจ (Image) จะเหมือนกับประสบการณ์ประสาทสัมผัสที่ได้จากภาพหรือประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการเรียนรู้ในเรื่องเดียวกัน Winn (1980) ได้ให้นิยามในใจว่า:

ภาพในใจเป็นประสบการณ์ประสาทสัมผัสเชิงทัศนการซึ่งมีส่วนที่เหมือนกันระหว่างสิ่งที่ "ตาของใจ (Mind's Eye)" สัมผัสกับสิ่งที่ "ตาของกาย (Physical Eye)" สัมผัสจากโลกจริง ประสบการณ์ของภาพในใจสร้างขึ้นจากความจำ แต่เหมือนหรือคล้ายกับ

ประสบการณ์รับรู้ในลักษณะที่ประสบการณ์ทั้งสองมีลักษณะสำคัญตรงกัน ลักษณะสำคัญนี้แสดงความสัมพันธ์ของรูปทรง (Spatial Relationships) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ (Elements) รูปแบบ (Patterns) และสี

Finke (1989) ได้ให้ความหมายของภาพในใจว่าเป็นประสบการณ์อันเกิดจากประดิษฐ์กรรมหรือการสร้างสรรค์ใหม่ของใจ ประสบการณ์ที่สร้างขึ้นอย่างน้อยมีบางส่วนที่คล้ายประสบการณ์ที่ได้จากการรับรู้วัตถุสิ่งของ หรือเหตุการณ์จริง ซึ่งการสร้างภาพในใจของใจนี้อาจสร้างด้วยการมีหรือการขาดหายของสิ่งเร้าทางประสาทสัมผัสโดยตรง Finke ได้กล่าวต่อไปว่า ภาพในใจนั้นมีความหมายแตกต่างไปจากทั้งภาพที่เรียกว่า "Retinal Image" อันเกิดจากการฉายของทัศนภาพบนส่วนหลังของเรตินา (Marr, 1982) และภาพสารสนเทศ (Visual Information) ที่เรียกว่า Iconic Image ในความจำระยะสั้นของกลไกการรับรู้ทางประสาทสัมผัส (Neisser, 1967)

Kosslyn (1980) ได้ขยายคำอธิบายนี้เพิ่มเติมว่า ภาพในใจมีสาระที่ชัดเจนแจ่มแจ้งพอ (เข้าใจง่าย) สำหรับที่จะทำงานหนึ่ง ๆ ได้ สาระที่เสนอในรูปแบบของภาพในใจจะต้องเปรียบเทียบกับสาระที่มีอยู่ในโลกแห่งวัตถุ มนุษย์สามารถที่จะใช้ภาพในใจของตนเองเพื่อจำลองการเปลี่ยนรูปแบบที่เป็นไปได้ของสิ่งต่าง ๆ ในโลก และบางทีอาจจะมีการเปลี่ยนรูปในลักษณะที่เป็นไปไม่ได้ ดังนั้นจะเห็นว่า ภาพในใจเป็นได้ถึงตัวช่วยให้คิดถึงผลตามมาของการกระทำหนึ่ง ๆ เป็นตัวช่วยให้มนุษย์ประดิษฐ์แผนเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ปรารถนา โดยนัยนี้สาระในภาพในใจจึงมีความหลากหลาย Kosslyn ให้ความเห็นต่อไปว่า เมื่อใช้ภาพในใจในการเรียนรู้ความคิดรวบยอด การคิดหาเหตุผล และการระลึกได้อย่างมีแบบแผน ภาพในใจอาจจะช่วยความคิดและความปรารถนาในจิตได้สำนึก ให้เปิดเผยออกมาในจิตสำนึก ดังเช่น Freud และคณะได้กล่าวไว้ แต่ยังไม่มีการอธิบายถึงกลไกนี้ของสมองได้อย่างชัดเจน Kosslyn เน้นว่าภาพในใจไม่ได้หมายถึงกระบวนการคิดทั้งหมด และภาพในใจก็ไม่ใช่ตัวแทนสาระภายใน (Internal representation) (ดูคำอธิบายเกี่ยวกับตัวแทนสารสนเทศในสมองในลักษณะ "Proposition" ได้ในหน้าถัด ๆ ไป)

จากคำนิยามข้างต้น ทำให้สรุปได้ว่า ภาพในใจเป็นสิ่งที่ใจสร้างขึ้นจากความจำที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม กล่าวคือมีลักษณะสำคัญที่แสดงรูปทรง โดยที่ภาพในใจสร้างขึ้นจากความจำที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมนี้เอง ภาพในใจจึงมีส่วนคล้ายประสบการณ์รับรู้ที่มีความเป็นรูปธรรม ภาพในใจอาจจะถูกสร้างขึ้นมาได้มากมายตามต้องการ ดังที่ Paivio เรียกว่า

"Reproductive Image" อย่างไรก็ตาม ภาพในใจก็มีความเป็นนามธรรมมากกว่าภาพหรือประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการรับรู้ (Fleming, 1977) อีกทั้งมีความใหม่ที่หลากหลาย และมีความสดใสสำหรับภาพในใจที่มีความเหมือนจริง เหมือนจนกระทั่งก่อให้เกิดความสับสนระหว่างภาพในใจและภาพหรือประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการรับรู้ ซึ่งอาจมีผลตามมาคือเกิดการเห็นสิ่งซึ่งไม่มีตัวตนหรือการลวงตัวเอง (Hallucinations) (Horowitz, 1978) มีบางท่านเช่น Hollenberg (อ้างใน Anderson & McGaw, 1973) อ้างว่าภาพในใจมีผลเสียต่อการสร้างความคิดรวบยอดในสิ่งที่เป็นนามธรรม แต่ก็มียภาพในใจที่มีความไม่ชัดเจน กล่าวคือ มีความเหมือนกับภาพหรือประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการรับรู้เพียงเล็กน้อย

เพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดเจนเกี่ยวกับภาพในใจ จะได้กล่าวถึงตัวแทนสารสนเทศในสมองอีกประเภทหนึ่งเพื่อให้เห็นความแตกต่าง Proposition เป็นตัวแทนของสารสนเทศในสมองที่แสดงในรูปแบบของข้อความ ลักษณะสำคัญของ Proposition คือมีความเป็นนามธรรมอย่างเต็มที่ (Anderson, 1978; Pylyshyn, 1973) และมีความหมายสมบูรณ์ในตัวเอง (Gagne, 1989) Proposition แตกต่างจากภาพในใจตรงที่ Proposition ไม่มีลักษณะเหมือนกับประสบการณ์ที่ได้รับในระหว่างการรับรู้ (Percept) แต่ Proposition จะเปลี่ยนสารสนเทศ (มโนคติ) และความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติของข้อความ เป็นรหัสในระดับที่มีความเป็นนามธรรมสูง (Kintsch, 1974) Norman และ Rumelhart (1975) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาได้นิยาม Propositions ในความหมายของคำว่า "Predicates และ "Argument" โดยที่ Predicate หนึ่ง ๆ บอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติซึ่งบอกความคิด (Idea) ส่วน Argument บอกประเภทของความเกี่ยวข้องของมโนคติใน Predicate ประเภทของความเกี่ยวข้องของมโนคตินั้นได้แก่การอภิปราย การโต้เถียง การให้เหตุผล เป็นต้น ด้วยนิยามข้างต้น ทำให้สรุปได้สองประเด็น ประเด็นแรกทำให้ทราบ Predicate และมโนคตินั้น เป็นมโนคติในรูปของคำ ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นนามธรรมที่ปรากฏด้วยโครงสร้างภายนอกด้วยคำหรือวลี ประเด็นที่สอง Proposition จะมีความหมายเดียวกันตลอด ถึงแม้ว่ารูปประโยคจะเปลี่ยนแปลง (Norman and Rumelhart, 1975) สารสนเทศที่เข้ารหัส (Encoded) แล้วอยู่ในรูปของ Proposition จะถูกแปลให้แสดงความหมายอย่างเดียวกันโดยตลอด

ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของ Proposition คือ มีคุณค่าความจริง (Truth Value) (ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งข้อจริงหรือข้อเท็จ) ความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติซึ่งบอกโดย Predicate ทำให้เป็นข้อความที่ให้ข้อเท็จจริง เช่น "กระดาศอยู่ด้านขวาของเครื่องพิมพ์ดีด" และ "แมวกินปลา"

ในประโยคแรก เน้นความสัมพันธ์ระหว่างกระดาษและเครื่องพิมพ์ดีด ส่วนในประโยคหลังซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างแมวและปลา การเน้นและชี้นี้สามารถทดสอบเชิงประจักษ์ได้ว่ากระดาษอยู่ในตำแหน่งที่กำหนดหรือไม่ หรือแมวกินปลาหรือไม่กิน Pylyshyn (1973) กล่าวว่า การแสดงออกในรูปของข้อความนี้เท่านั้นที่มีคุณค่าความจริง (Truth Value) ภาพในใจไม่มีคุณสมบัตินี้ ถ้าจะให้ภาพมีความหมายเต็ม ต้องมีการตีความ กล่าวคือ ภาพต้องการการตีความ เช่นภาพของกระดาษวางอยู่ทางขวาของเครื่องพิมพ์ดีดจะไม่มี ความหมายตามต้องการถ้าขาดการเน้นด้วยประโยคที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกระดาษและเครื่องพิมพ์ดีด ภาพนั้นอาจจะมี ความหมายเป็นอย่างอื่นได้ ความเป็นนามธรรมที่ว่า "การอยู่ทางขวาของของสิ่งหนึ่ง" ผู้อ่านจะต้องมีความเข้าใจก่อนที่จะเข้าใจภาพ ด้วยเหตุนี้ทำให้สรุปกันว่า ภาพไม่สามารถแสดงความเป็นนามธรรมถึงระดับเดียวกับ Proposition ได้ Pylyshyn ได้สรุปว่าเป็นที่ประจักษ์ว่ามีความแตกต่างขั้นพื้นฐานระหว่างลักษณะที่ภาพปรากฏกับความรู้ว่าภาพแสดงหรือเสนออะไร

ด้วยนิยามของคำทั้ง "Image" และ "Proposition" ข้างต้นย่อมช่วยให้เกิดความกระจ่างในความหมายของตัวแทนสารสนเทศในลักษณะรูปธรรมในสมอง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการสร้างภาพในใจ อย่างไรก็ตาม การทำความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับการประมวลผลสารสนเทศในสมอง หรือกระบวนการคิดน่าจะเป็นส่วนสำคัญหนึ่งที่จะช่วยให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับภาพในใจดีขึ้น ทฤษฎีและสาระสำคัญเกี่ยวกับการประมวลผลสารสนเทศในหน่วยความจำของมนุษย์ได้รับการยอมรับจากนักวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการจินตภาพส่วนใหญ่ได้แก่ ทฤษฎีความจำสองระบบ (Dual-Code Theory) (Anderson, 1978; Clark, 1978; Fleming, 1977; Kosslyn and Pomerantz, 1977) ทฤษฎี Dual-Code ซึ่งอธิบายระบบการประมวลผลสารสนเทศและความจำที่เกี่ยวข้องกับสองระบบสำหรับสารสนเทศเชิงจักขุภาพ (Imaginal Information) และสารสนเทศเชิงถ้อยคำ (Verbal Information) นักวิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิจัยกลุ่ม Paivio และคณะยืนยันว่ารูปแบบการประมวลผลสารสนเทศเป็นรูปแบบ Dual-Code (Levie and Levie, 1975; Paivio, 1971, 1974; Paivio and Foth, 1970; Paivio and Csapo, 1969) ทฤษฎีความจำสองระบบกล่าวว่า สารสนเทศที่ได้รับจากภาพและด้วยการรับรู้โดยตรงจากของจริงจะผุดขึ้นเป็นทัศนภาพ (Visual Images) โดยตรงในหน่วยความจำ ในขณะที่สารสนเทศที่ได้จากการอ่านหรือฟังภาษาจะถูกจัดเก็บ (Stored) ไว้ในรูปแบบของภาษาศาสตร์ (Linguistic Form)

Anderson (1978) ได้ชี้ว่า กระบวนการคิดของคนเรานูมานได้จากพฤติกรรมที่แสดงออก Anderson ได้ชี้ต่อไปว่า ทฤษฎีกระบวนการจินตภาพใดที่อนุมานจากพฤติกรรมสามารถที่จะเลียนแบบได้อย่างเต็มที่โดยทฤษฎี Proposition ซึ่งอนุมานจากพฤติกรรมเดียวกัน เขาสรุปว่าเป็นการเป็นไปได้โดยที่จะบอกว่าทฤษฎีใดถูกหรือผิดจากการใช้ข้อมูลด้านพฤติกรรมเพียงอย่างเดียว แต่อย่างไรก็ดี พฤติกรรมที่สังเกตเห็นเป็นสิ่งที่เราจะต้องนำมาพิจารณา Anderson ได้เสนอแนะให้ใช้เกณฑ์อื่นในการพิจารณาศึกษาเรื่องนี้ เช่น ข้อมูลทางสรีรศาสตร์ (Physiological Data) โดยเขาได้อภิปรายการใช้ข้อมูลทางสรีรศาสตร์ในงานวิจัยเกี่ยวกับความไม่สมดุขยของระบบสมองซ้าย-ขวา (Hemispheric Asymmetry) ในการประมวลผลสารสนเทศที่กล่าวว่า ระบบสมองส่วนขวาจะทำงานได้ดีกว่าในการประมวลผลสารสนเทศที่เป็นรูปทรง (Spatial Information) ส่วนระบบสมองส่วนซ้ายจะทำงานได้ดีกว่าในการประมวลผลสารสนเทศที่เป็นถ้อยคำที่มีลำดับต่อเนื่อง (Sequential Verbal Information) Anderson กล่าวว่าลักษณะการทำงานของสมองข้างต้นให้หลักฐานน้อยมาก แต่ก็ยังเป็นหลักฐานที่ดีที่สุดในปัจจุบัน สำหรับการเกิดกระบวนการจินตภาพ Sperry (1966; 1973) ได้รายงานข้อค้นพบจากงานวิจัยที่ศึกษาจากผู้ป่วยโรคลมบ้าหมูซึ่งได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัดสมองที่ละส่วน ผลการศึกษาสนับสนุนระบบกระบวนการจินตภาพอิสระและระบบภาษาถ้อยคำอิสระ (ระบบอิสระนี้เกิดจากการทำงานของสมองโดยตรง) ดังปรากฏผลจากงานวิจัยว่า ถ้าใส่กรรไกรในมือซ้ายของผู้ป่วย (ซึ่งถูกควบคุมด้วยระบบสมองส่วนขวา) ผู้ป่วยนั้นจะสามารถใช้กรรไกรเพื่อตัดและสามารถเลือกภาพกรรไกรได้ แต่ผู้ป่วยนั้นจะไม่สามารถบอกว่าอะไรอยู่ในมือซ้ายของเขา แต่ถ้ากรรไกรอยู่ในมือขวาของผู้ป่วย (ซึ่งถูกควบคุมด้วยระบบสมองส่วนซ้าย) ผู้ป่วยนั้นจะเรียกชื่อกรรไกรได้ถูกต้องแต่ไม่สามารถใช้กรรไกรเพื่อการตัดได้ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยในสาขาประสาทสรีรศาสตร์ (Neurophysiology) ที่พบการเปลี่ยนรูปแบบของ EEG (EEG Patterns) เมื่อผู้เข้ารับการทดลองรายงานว่าได้สร้างภาพในใจ (Slatter, 1961) และงานวิจัยในสาขาประสาทสรีรศาสตร์ได้แยกการศึกษาการเปลี่ยนรูปแบบของ EEG นี้ไปจากการศึกษาระบบสมองซ้าย-ขวา (Galín and Ornstein, 1974)

งานวิจัยทางสรีรศาสตร์อีกด้านหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจินตภาพก็คือ การศึกษาโครงสร้างและหน้าที่ของ Visual Cortex ในสัตว์ Hubel และ Wiesel (1979) ได้ทำการทดลองกับลิง กัง พบความสม่ำเสมอของโครงสร้างเซลล์ใน Visual Cortex ในลักษณะที่เซลล์เหล่านั้นจะเรียงอยู่ใกล้กันเมื่อมีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เหมือนกัน สิ่งเร้าที่ให้ลิงดูคือ แท่งไม้ที่ถูกหมุนเป็นมุมองศาต่าง ๆ Hubel และ Wiesel ได้พบความสัมพันธ์ที่คงที่ระหว่างมุมของแท่งไม้กับตำแหน่งของเซลล์ใน Visual Cortex ทุก ๆ 10 องศาที่ตำแหน่งของแท่งไม้เปลี่ยน จะมีการย้ายตามแนวเส้นระหว่าง .025 และ

.050 มิลลิเมตรของเซลประสาท ซึ่งตรวจพบโดยชีวไฟฟ้าที่ฝังไว้ โดยนัยหนึ่ง จากผลงานวิจัยนี้นำมาสู่ระบบการคิดของมนุษย์ว่าน่าจะมีการตรงกันระหว่างรูปแบบของการกระตุ้นทางการรับรู้ (Percepts) และการจัดเซลใน Visual Cortex ควรจะมีงานวิจัยเพื่อยืนยันผลงานวิจัยนี้ในสมองมนุษย์ ซึ่งย่อมจะเป็นการสนับสนุนความรู้พื้นฐานทางด้านประสาทวิทยาเกี่ยวกับกระบวนการจินตภาพ

1.2 การศึกษาเกี่ยวกับภาพในใจ

ความสนใจของนักจิตวิทยาที่มีต่อการศึกษาภาพในใจมีมานานแล้วตั้งแต่สมัยที่ "ความคิด (Idea)" เป็นมโนทัศน์ที่สำคัญของจิตวิทยา Wilhelm Wundt ผู้ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นบิดาแห่งจิตวิทยาเชิงทดลองยุคใหม่ เห็นว่า กระบวนการคิดทั้งหมดประกอบด้วยภาพในใจ ซึ่งคำกล่าวนี้นำไปสู่การอภิปรายอย่างกว้างขวาง นักวิจัยบางคนพบว่า คำกล่าวอ้างข้างต้นไม่จริงเสมอไป จนกระทั่ง John Watson ผู้ซึ่งปฏิเสธการศึกษาเหตุการณ์ในใจว่าเป็นจุดสำคัญของจิตวิทยาได้ผลักดันจิตวิทยาไปสู่การสังเกตพฤติกรรมเพื่อสรุปอ้างถึงเหตุการณ์ภายในใจ การศึกษาเกี่ยวกับภาพในใจตลอดจนตัวแทนสภาวะในใจจึงถูกละเลยตั้งแต่ปี ค.ศ. 1915 เป็นต้นมา

Kosslyn (1980) ได้ประมวลสรุปสาเหตุการหยุดชะงักของการศึกษาเกี่ยวกับภาพในใจในสมัยนั้นเป็นสามประเด็น ประเด็นแรก การศึกษาเรื่องภาพในใจในระยะแรกนั้นเต็มไปด้วยทฤษฎีมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมากมาย กล่าวกันว่าทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนั้นทั้งคลุมเครือและตื้น ไม่เอื้อต่อการศึกษา ประเด็นที่สอง ข้อมูลเกี่ยวกับภาพในใจในยุคนั้นเป็นข้อมูลแบบสั้นไหล ไม่แน่นอน การศึกษาในเรื่องนี้ยังไม่สามารถหาเครื่องมือตรวจวัดได้ชัดเจน นักการศึกษาแต่ละคนมีความเห็นไม่ตรงกัน เช่น Watson เชื่อว่าภาพในใจเป็นสิ่งที่หลุดกับตนเอง ส่วน Titchener เห็นว่า เขาไม่เคยมีความคิดที่ไม่มีภาพในใจ ความคิดประกอบด้วยภาพในใจ ประเด็นที่สาม ความหมายของภาพในใจไม่ชัดเจน บอกไม่ได้ว่าภาพในใจคืออะไร ไม่มีคำอธิบายที่ชัดเจนพอ

จนกระทั่งประมาณต้นทศวรรษที่ 6 ของศตวรรษที่ 20 นี้ (1960s) คือ ประมาณ 30 ปีเศษมานี้ การศึกษาเกี่ยวกับภาพในใจกลับฟื้นขึ้นมาใหม่ การฟื้นคืนใหม่ของการศึกษาเกี่ยวกับภาพในใจเป็นผลมาจากข้อจำกัดของการศึกษาทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ส่วนหนึ่ง และจากนวัตกรรม

ด้านภาษาศาสตร์และปัญญาประดิษฐ์อีกส่วนหนึ่ง การเกิดนวัตกรรมใหม่มีความสำคัญต่อการศึกษา ภาพในใจอย่างยิ่ง กล่าวคือ นักวิจัยได้ใช้นวัตกรรมใหม่ศึกษาภาพในใจในแนวใหม่และด้วยมิติใหม่ เช่นการจำลองเหตุการณ์ในใจ การใช้วิธีการใหม่ ๆ ที่รัดกุมยิ่งขึ้น ทำให้นักวิจัยสามารถศึกษาปรากฏการณ์ในสมองได้อย่างเป็นปรนัย (Objective) ยิ่งขึ้น ความสนใจศึกษาภาพในใจจึงเริ่มขึ้นใหม่อีกครั้ง งานวิจัยเกี่ยวกับภาพในใจได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

Finke (1989) นักการศึกษาอีกท่านหนึ่งที่มีผลงานทั้งการศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับภาพในใจเขียนเป็นตำราชื่อ "The Principles of Mental Imagery" Finke ได้ให้ความเห็นอย่างน่าฟังเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยภาพในใจว่าเป็นสิ่งที่ท้าทาย โดยให้เหตุผลประกอบสองประการ คือ ประการแรก ภาพในใจมีความเป็นอัตนัย (Subjective) ทั้งนี้ เนื่องจากเราไม่สามารถสังเกตเห็นภาพในใจได้โดยตรง เรารู้การสร้างภาพในใจของคนอื่นได้โดยการบอกหรือรายงานของเขา เป็นการรายงานตามความคิดของแต่ละบุคคลซึ่งอาจจะไม่ถูกต้อง และเชื่อถือไม่ได้ ข้อสรุปต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณสมบัติและบทบาทการทำงานของภาพในใจนั้นเป็นข้อสรุปที่ได้จากการวินิจฉัยหรือการลงความเห็นของนักการศึกษา ดังนั้น การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาพในใจจึงเป็นเรื่องที่ท้าทายว่า ทำอย่างไรจึงจะสามารถศึกษาเพื่อให้ได้ปรากฏการณ์ที่เป็นปรนัย (Objective) คือปราศจากความลำเอียงส่วนบุคคลอันเกิดจากความคิดเห็นส่วนตัว เหตุผลประการที่สองนั้น Finke กล่าวว่าภาพในใจมีความพลิกแพลงลื่นไหลอย่างเห็นได้ชัด เป็นที่รู้กันว่าภาพในใจนั้นอาจจะปรากฏขึ้นมาในขณะหนึ่ง และเลื่อนหายไปอย่างรวดเร็วในเวลาต่อมา วิธีการทดลองนั้นไม่เพียงแต่จะต้องช่วยให้นักวิจัยสามารถลงความเห็นวินิจฉัยถึงคุณสมบัติของภาพในใจได้อย่างเป็นปรนัยตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ แต่จะต้องได้ภาพในใจที่สามารถเชื่อถือได้ ความยากลำบากในการศึกษาวิจัยนี้กินแรงความเป็นเจ้าความคิดและความชำนาญการของนักวิจัยอย่างยิ่ง จนในบางครั้งถึงกับก่อให้เกิดข้อจำกัด ในขณะที่การศึกษาวิจัยภาพในใจอาจก่อให้เกิดข้อโต้แย้ง แต่ก็มีเสน่ห์ชวนให้ศึกษา

ในปัจจุบัน งานวิจัยเกี่ยวกับภาพในใจมีหลายลักษณะ Kosslyn ได้จัดกลุ่มไว้เป็น 4 กลุ่มด้วยกัน คือ

กลุ่มหนึ่ง เป็นงานวิจัยที่ศึกษาผลของการใช้ภาพในใจที่มีต่อการทำงานต่าง ๆ ของมนุษย์ งานวิจัยลักษณะนี้มุ่งศึกษา (1) ประโยชน์ของการใช้ภาพในใจเป็นเทคนิคหนึ่งในการช่วยความจำ และ (2) ผลของภาพในใจในงานที่เกี่ยวกับกระบวนการทางปัญญาของมนุษย์ เช่น ความแจ่มจำของภาพในใจ ตัวอย่างงานวิจัยลักษณะนี้ เช่น งานวิจัยของ Bower (1970) เรื่อง "Imagery

as a relational organizer in associative learning" Bower ได้ใช้ภาพในใจเป็นตัวช่วยจำคำคู่ คำคู่ที่ใช้นในงานวิจัยนี้ เป็นค่านามเชิงรูปธรรม 2 คำที่จัดไว้คู่กัน เช่น "สุนัข-จักรยาน (dog-bicycle)" เขาได้แบ่งผู้เข้ารับการทดลองออกเป็นสามกลุ่มทดลอง กลุ่มหนึ่งให้สร้างภาพในใจเกี่ยวกับคำคู่โดยให้ภาพที่สร้างขึ้นสำหรับคำคู่นั้นมีปฏิสัมพันธ์กัน เช่น สุนัขขี่จักรยาน สำหรับกลุ่มทดลองสองให้สร้างภาพในใจของคำคู่นั้นโดยที่ไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน และให้กลุ่มสามเป็นกลุ่มทดลองที่กล่าวทวนคำคู่อ้า แล้วอ้าอีก ผลการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองที่สร้างภาพในใจให้มีปฏิสัมพันธ์กันจำคำคู่ได้ดีที่สุด เช่นเดียวกันกับงานวิจัยนี้ ในงานวิจัยของ Marks (1972) ซึ่งได้รายงานไว้ว่า ผู้เข้ารับการทดลองที่สร้างภาพในใจที่แจ่มจ้ามักจำรายละเอียดของภาพได้ดีกว่าผู้เข้ารับการทดลองที่สร้างภาพในใจที่มีความแจ่มจ้าน้อยกว่า Marks วัดความแจ่มจ้าของภาพในใจที่ผู้เข้ารับการทดลองสร้างด้วยแบบสอบถาม เป็นที่น่าสังเกตว่า เป้าหมายหลักของงานวิจัยลักษณะนี้ ก็คือ การศึกษาบทบาทของภาพในใจที่มีต่อพฤติกรรมบางอย่าง มิใช่เป็นงานวิจัยที่กระทำเพื่อศึกษาหรือแสดงถึงธรรมชาติของภาพในใจ ปัญหาสำหรับงานวิจัยลักษณะนี้ คือ ยังไม่มีหรือไม่พบปรากฏการณ์อิสระใด ๆ ที่แสดงให้เห็นว่า ตัวภาพในใจเองสามารถผลิตหรือมีผลผลิต ถึงแม้งานวิจัยของ Bower การเข้ารหัสสาระ (Encoding) ที่แสดงถึงปฏิสัมพันธ์ของคำคู่ในภาพในใจต่างหากที่ช่วยให้ความจำดีขึ้น ซึ่งสาระส่วนนี้เป็นการจัดโครงสร้างเพิ่มเติมเพื่อช่วยความจำ ความจำได้จึงมิได้เป็นผลอันเกิดจากภาพในใจเพียงอย่างเดียว

กลุ่มที่สอง เป็นงานวิจัยที่ศึกษาธรรมชาติของกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างการรับรู้และการสร้างภาพในใจ ดังเช่นงานวิจัยของ Segal และ Fusella (1970) ที่ให้ผู้เข้ารับการทดลองสร้างภาพในใจเชิงภาพหรือภาพในใจเชิงเสียง แล้วให้พยายามตรวจจับสัญญาณที่เลื่อนกลางของภาพ หรือเสียง งานวิจัยนี้พบว่า ความไวต่อสัญญาณภาพถูกทำให้เสียเมื่อบุคคลรักษา ภาพในใจในใจเชิงภาพไว้ด้วยในเวลาเดียวกัน ซึ่งการเสียความไวต่อสัญญาณภาพนี้มีมากขึ้นเมื่อบุคคลรักษาภาพในใจเชิงเสียงไว้ในเวลาเดียวกัน ส่วนความไวต่อสัญญาณเสียงนั้น การวิจัยพบว่า ความไวต่อสัญญาณเสียงถูกทำให้เสียมากถ้าบุคคลรักษาภาพในใจเชิงเสียงไว้ในขณะเดียวกับที่พยายามตรวจจับสัญญาณเสียง ในปัจจุบันงานวิจัยในลักษณะนี้ยังคงให้ความกระจ่างเพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับธรรมชาติของกลไกที่ทำงานร่วมกันในกระบวนการรับรู้และการสร้างภาพในใจ

กลุ่มที่สาม งานวิจัยเกี่ยวกับภาพในใจที่มุ่งไปที่การค้นหาวางานที่สมองมนุษย์กระทำในการสร้างภาพในใจ ตัวอย่างของงานวิจัยในลักษณะนี้ ได้แก่ งานวิจัยของ Huttenlocher และ Higgins (1972) ผลการวิจัยชี้ว่า มนุษย์เราสร้างภาพในใจในระหว่างการคิดหาเหตุผลเชิงอนุมานในระดับ

ง่าย ๆ (Simple deductive reasoning) โดยที่นักวิจัยทั้งสองได้เสนอข้อความสองข้อความที่สัมพันธ์กัน เช่น จอห์นฉลาดกว่าจอร์จ และบิลฉลาดน้อยกว่าจอร์จ มนุษย์จะบูรณาการสาระเข้าด้วยกันโดยการสร้างภาพในใจแสดงการเรียงลำดับความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในมิติที่เกี่ยวข้องกัน ความยุ่งยากในการสร้างภาพในใจอยู่ที่ความยุ่งยากในการอนุมานความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ นักการศึกษา เช่น Kosslyn ได้ชี้ว่าการพยากรณ์หรือการคาดคะเนผลของการใช้ภาพในใจจะขาดความมั่นใจได้ ถ้าผู้พยากรณ์ไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของภาพในใจ ดังจะเห็นได้บ่อย ๆ จากการตีความผลของการศึกษาภาพในใจ มักจะตีความผลการศึกษาเรื่องหนึ่ง ๆ ได้หลายลักษณะโดยมีเหตุผลของการตีความเพียงแค่ว่าพอฟังได้

กลุ่มที่สี่ของงานวิจัยเกี่ยวกับภาพในใจ เป็นงานวิจัยที่ศึกษาโครงสร้างของภาพในใจ พยายามที่จะทำความเข้าใจโครงสร้างของภาพในใจ ซึ่งงานวิจัยลักษณะนี้ในยุคแรก ๆ ได้ใช้การคิดใคร่ครวญไตร่ตรองเข้าไปภายในจิตใจในขณะที่มีการทำงานง่าย ๆ เรียกวิธีนี้กันว่า "Introspection" ผู้เข้ารับการทดลองจะได้รับการฝึกการคิดใคร่ครวญไตร่ตรอง โดยจะฝึกเป็นผู้ไวต่อการรับรู้ การทำงานตามธรรมชาติของกลไกภายในตัวเอง จะใช้เวลานาน ๆ นานหลาย ๆ ชั่วโมงในการสังเกตหรือกระทำงานง่าย ๆ นั้น ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ในขณะที่ทำกิจกรรมและมีประสบการณ์ซ้ำ ๆ นี้ ผู้เข้ารับการทดลองจะพยายามพุ่งความสนใจให้เฉียบคมไปที่รายละเอียดที่สำคัญ แต่ก็พบว่าวิธีนี้มีข้อจำกัด อีกทั้งบางทีก็มีปัญหาเรื่องความไม่เที่ยง (Unreliability) ในงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาโครงสร้างของภาพในใจในยุคหลัง ๆ ต่อมา จะใช้วิธีการที่เรียกว่า "ปริมาณการคิดใคร่ครวญไตร่ตรอง (Quantification of introspection)" ในวิธีนี้ นักวิจัยพยายามศึกษาเหตุการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกมาภายนอก พยายามวัดผลตามมาของการประมวลผลภายในที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรม ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการวัดปริมาณเวลาของการกระทำหรือที่ยอมรับกันว่าเป็นปฏิบัติการภายใน ถ้าการคิดใคร่ครวญไตร่ตรองหนึ่ง ๆ ไม่ผิดพลาด พฤติกรรมที่สังเกตได้จากภายนอกย่อมเป็นผลของปรากฏการณ์ภายใน จะเห็นว่า งานวิจัยทดลองลักษณะนี้ ผู้เข้ารับการทดลองจะไม่ให้เวลากับการเฝ้าสังเกตการคิดใคร่ครวญไตร่ตรองตนเองมาก เช่น ในการวิจัยยุคแรก ๆ แต่จะไปให้เวลากับการสังเกตรายละเอียดของพฤติกรรมและจดบันทึกไว้ งานวิจัยของ Shepard และ Metzler (1971) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการหมุนภาพทรงเรขาคณิตด้วยใจ นักวิจัยทั้งสองได้ยืนยันสรุปภายหลังจากการศึกษาว่า ภาพในใจสามารถหมุนได้เช่นเดียวกับการจับแท่งทรงเรขาคณิตหมุน ส่วนปริมาณเวลาที่ใช้ หากหมุนภาพต่อไป ควรจะต้องใช้เวลามากขึ้น สำหรับปริมาณเวลาที่ใช้ในการเปรียบเทียบการหมุนระหว่างทรงเรขาคณิตจะเพิ่มขึ้นถ้าตำแหน่งของรูปทรง (มุมวางของรูปทรง) มีความแตกต่างกันมากขึ้น โดยที่

เวลาที่ใช้เพิ่มขึ้นมาก-น้อยนี้เป็นสัดส่วนกับความแตกต่างมาก-น้อยของตำแหน่ง (การวาง) รูปทรง จากการค้นพบนี้เอง นักวิจัยทั้งสองเชื่อว่าผู้เข้ารับการทดลองสามารถหมุนภาพในใจของรูปทรงหนึ่งให้ สอดคล้องกับอีกรูปทรงหนึ่งหรือรูปทรงอื่น ๆ กล่าวกันว่า เทคนิคของปริมาณการคิดใคร่ครวญ ไตร่ตรองนี้ให้ทั้งข้อมูลที่มีความเที่ยง (Reliability) สูงกว่า และสาระที่มีรายละเอียดมากกว่าเทคนิค การคิดใคร่ครวญอย่างง่าย Kosslyn ชี้ว่า ผลงานวิจัยลักษณะนี้เป็นทางนำไปสู่ข้อสรุปว่าภาพในใจมี ความเป็นจริงเชิงจิตวิทยา

Kosslyn (1980) นักจิตวิทยาผู้มีผลงานเกี่ยวกับภาพในใจมากมายหลายชิ้น ได้ให้ ความกระจ่างเพิ่มเติมถึงงานวิจัยที่ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจถึงโครงสร้างของภาพในใจ โดยอ้างจาก ผลการวิจัยของเขาว่า ภาพในใจทำหน้าที่เช่นเดียวกับโครงสร้างข้อมูลในความจำของมนุษย์ หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ภาพในใจทำหน้าที่เป็นที่เก็บรวบรวมของสาระในหน่วยความจำ อีกทั้งภาพในใจ อาจจะถูกนำมาใช้ตอบคำถามเกี่ยวกับลักษณะของสิ่งที่วาดภาพไว้หรือที่เก็บรวบรวมเป็นข้อมูลไว้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การศึกษาในลักษณะนี้เป็นการศึกษาถึงธรรมชาติของระบบตัวแทนสาระเชิงภาพ (Imagery representation system) มิได้มุ่งเน้นถึงธรรมชาติของตัวภาพในใจ Kosslyn กล่าวว่า คุณ สมบัติของตัวแทนสาระจะปรากฏขึ้นก็ต่อเมื่อมีการประมวลผลตัวแทนสาระนั้นเท่านั้น เช่นเดียวกับการเรียกข้อมูลในคอมพิวเตอร์ เขากล่าวต่อไปอีกว่าการที่เราจะทำความเข้าใจได้ว่าภาพในใจทำ หน้าที่เป็นตัวแทนสาระภายในใจนั้น เราจะต้องทำการศึกษาระบบการประมวลผลภาพทั้งระบบ

2. จริยธรรมและการสอนจริยธรรม

2.1 ความหมายของ "จริยธรรม"

ในเรื่องความหมายของจริยธรรม ซึ่งมีความเป็นนามธรรมสูง ท่านผู้รู้ได้พยายามอธิบาย เพื่อให้เกิดภาพที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย เช่น พระราชวรมุนี (2529) ได้นิยามไว้ว่า จริยธรรมหมายถึง การถือเอาประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจในสภาพและความเป็นไปของสิ่งทั้งหลายหรือการรู้กฎ ธรรมชาติ แล้วนำมาใช้ในทางที่เป็นประโยชน์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ จริยธรรมเป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ท่านชี้ว่าในทางพระพุทธศาสนาสอนว่า จริยธรรมคือการนำเอาความรู้ความจริง หรือกฎธรรมชาติมา ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคม ศาสตราจารย์ ดร.ระวี ภาวิไล (2530) ได้กล่าวว่า จริยธรรมตามแนวคำสอนของพระพุทธเจ้า

จริยธรรมเป็นองค์ประกอบทางจิตใจของบุคคล เป็นธรรมชาติภายในจิตใจที่กำหนดพฤติกรรมที่บุคคลมีความสัมพันธ์ทั้งในตนเอง และในความสัมพันธ์ต่อผู้อื่น ดร.ระวี ภาวิไล ขยายความต่อไปอีกว่า ธรรมชาติในจิตใจมีทั้งส่วนที่ที่อยู่ในความรู้สึกนึกคิด เหตุที่คนเราต้องพัฒนาจิตใจก็เพื่อให้มีองค์ประกอบส่วนที่ดี และลดหรือควบคุมให้องค์ประกอบส่วนที่ไม่ดีลดลง ส่วนศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทรวานิช (2530) ได้กล่าวถึงความหมายของจริยธรรมในทัศนะของท่านว่า จะมีทั้งกว้างและแคบ ในความหมายที่กว้าง จริยธรรมคือความเป็นธรรมชาติ ที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างผสมกลมกลืน ส่วนในความหมายที่แคบ จริยธรรม หมายถึงศีลธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ธรรมชาตินั้นมนุษย์ไม่ได้สร้างขึ้น มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ มนุษย์จะต้องเรียนรู้ที่จะอยู่กับธรรมชาติอย่างผสมกลมกลืน ไม่ทำลายธรรมชาติ การรักษารธรรม ก็คือ การรักษารธรรมชาติเบื้องต้น ดังนั้น จริยธรรมก็คือ ข้อจำกัดหรือข้อเหนี่ยวรั้งที่จะให้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับธรรมที่แท้จริง ธรรมที่แท้จริงของมนุษย์คือการไม่เบียดเบียน

เมื่อพิจารณาคำอธิบายของท่านผู้รู้ทั้งสาม จะเห็นว่าสอดคล้องกันและน่าจะสรุปได้ว่า จริยธรรมคือ การรักษารธรรมเพื่อให้เกิดความดีงาม เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม คำว่า จริ แปลว่า สวय (ศาสตราจารย์ คุณหญิงเต็มศิริ บุญยสิงห์, 2530) หรือ งาม ดีงาม การรักษารธรรม ก็คือ การประพฤติปฏิบัติธรรม จริยธรรม ก็คือ การประพฤติปฏิบัติที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ก็คือการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ดังที่ท่านพระราชวรมุณี กล่าวว่า จริยธรรม คือ การประพฤติปฏิบัติเพื่อชีวิตที่ดีงาม จิตใจมนุษย์อาจจะมีทั้งดีและไม่ดี ก็จำเป็นที่จะต้องมีการปฏิบัติเพื่อเป็นเกณฑ์ หรือแนวทางสำหรับการปฏิบัติ หรือการดำเนินชีวิตที่ดีงาม การอบรมหรือการพัฒนาจึงเกิดขึ้น เพื่อให้มนุษย์ได้ประพฤติปฏิบัติตนให้ดียิ่งขึ้น ละความไม่ดีลง ความเป็นมนุษย์ก็จะสมบูรณ์ขึ้น สันติสุขก็ย่อมจะเกิดกับมวลมนุษย์และธรรมชาติ

การอธิบายความหมายของจริยธรรมของท่านผู้รู้ทั้งสามดังกล่าวข้างต้นนับว่าเป็นสากล ถึงแม้ว่าท่านจะกล่าวว่าคำอธิบายข้างต้นมีพื้นฐานจากพระพุทธศาสนาก็ตาม คำอธิบายของท่านสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิในต่างประเทศ เช่น โคลเบอร์ (Kohlberg, L, 1963) ได้กล่าวว่าจริยธรรมหมายถึงสิ่งที่บุคคลควรเลือกกระทำในการตัดสินใจขัดแย้งที่เกิดขึ้น ได้แก่ หลักความยุติธรรม และแกนกลางของความยุติธรรม อันประกอบด้วยการกระจายสิทธิและหน้าที่ ซึ่งกำหนดไว้ในมโนทัศน์แห่งความเท่าเทียมกัน และการตอบแทนที่เสมอกัน ส่วนกู๊ด (Good, 1964) ให้ความหมายของจริยธรรมคือ การปรับปรุงพฤติกรรมให้เข้ากับเกณฑ์มาตรฐานของความประพฤติที่ถูกต้อง ดีงาม ทำนองเดียว

กันบรรพชน (อ้างถึงในรัตนาคาถก, 2530) ได้กล่าวว่า จริยธรรม คือระบบของกฎเกณฑ์สำหรับแยกแยะการกระทำที่ถูกจากการกระทำที่ผิด คล้ายกับไวยากรณ์ที่เป็นระบบของกฎเกณฑ์สำหรับแยกแยะประโยคที่สร้างขึ้นมาจากประโยคที่ไม่ดี จริยธรรมทั้งหลายไม่คงที่เหมือนไวยากรณ์ ซึ่งมีวิวัฒนาการอยู่เสมอ อาจเป็นไปได้ที่จริยธรรมเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าไวยากรณ์ จริยธรรมเปลี่ยนแปลงเพราะความขัดแย้งกันเอง หรือมีอิทธิพลจากจริยธรรมของแหล่งอื่น หรือเพราะมีการสร้างสถานการณ์ใหม่ขึ้นมา

2.2 การสอนจริยธรรม

การสอนจริยธรรมหรือการปลูกฝังจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการอบรมบุคคลให้พัฒนา ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการประพฤติปฏิบัติตนเพื่อความดีงามแห่งตนและผู้อื่น การสอนจริยธรรมได้มีพัฒนาการมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยพุทธกาล มาจนกระทั่งสมัยปัจจุบันซึ่งเน้นหลักการทางจิตวิทยาในการปลูกฝังจริยธรรม ในที่นี้จะกล่าวถึงการสอนจริยธรรมตามแนวพุทธ และการปลูกฝังจริยธรรมตามแนวจิตวิทยา

2.2.1 การสอนจริยธรรมตามแนวพุทธ

พุทธวิธีในการสอนมีหลายวิธี แต่ก่อนที่จะทรงแสดงธรรม พระพุทธเจ้าจะทรงพิจารณาดูก่อนว่า คนฟังมีภูมิหลังในทางศาสนา การศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมอย่างไร เมื่อทราบแล้วทรงเลือกเรื่องและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับฐานะของเขา ตัวอย่างเช่น การสอนพระปัญจวัคคีย์ ในบางครั้งพระพุทธองค์จะไม่ทรงสอนทันที แต่จะรอจังหวะก่อน เพื่อคอยให้มีภูมิปัญญาแก่กล้าพอสมควรที่จะบรรลุธรรมได้จึงจะสอน (แสง จันทร์งาม, 2526)

วิธีการสอนที่พระพุทธองค์ทรงใช้มีหลายวิธี สรุปได้ ดังนี้ (วสิน อินทสระ, 2526)

- ก. ทรงสอนโดยวิธีเอ็กสปลัคนะ คือ ทรงแสดงยืนยันไปข้างเดียว เช่น กุศลเป็นสิ่งควรบำเพ็ญ อกุศลเป็นสิ่งไม่ควรละ ความชั่วมีผลเป็นทุกข์
- ข. ทรงสอนโดยวิธีวิภาษลักษณะ คือ ทรงแยกแยะประเด็นให้เห็นชัด
- ค. ทรงสอนโดยวิธีปฏิปุจฉาลักษณะ คือ ทรงย้อนถามก่อน ให้ผู้สนทนาตอบปัญหาต่าง ๆ ให้เข้าใจ แล้วก็จะสามารถเข้าใจปัญหาทางนามธรรมอันลึกซึ้งไปได้เอง

ง. ทรงสอนโดยฐมนลักษณะ คือ ทรงพักปัญหาไว้ ไม่ทรงพยากรณ์ หรือไม่ทรงตอบ เพราะทรงเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์หรือยังไม่ถึงเวลาที่จะรู้ เช่น โลกเที่ยงหรือไม่เที่ยง ชีพกับสรีระเป็นอันเดียวกันหรือคนละอย่างกัน เป็นต้น

จ. ทรงสอนโดยอุปมาลักษณะ คือ ทรงสอนแบบเปรียบเทียบ เช่น ทรงเปรียบเทียบพระภิกษุเป็นผ้าเปลือกไม้หรือผ้ากาสี เนื่องจากผ้ากาสีมีลักษณะ 3 อย่าง คือ สิ่งาม สัมผัสนุ่มดี ราคาแพง ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นผ้าใหม่ กลางเก่ากลางใหม่ หรือเก่า เมื่อเก่าแล้วก็นิยมนำไปห่อรัตนะ (ของหอม) ฉันท ไฉนนั้น ภิกษุบางรูป ไม่ว่าจะเป็ภิกษุใหม่ หรือปุณกลาง หรือเป็นเถระ มีลักษณะ 3 อย่าง คือ ก) เป็นผู้มึศีลดี มีธรรมงาม (เท่ากับสิ่งามของภิกษุ) ข) เป็นผู้ให้ประโยชน์สุขแก่ผู้คบหาสมาคม (เท่ากับสัมผัสนุ่มของภิกษุ) และ ค) ทำให้บ้ปัจจัยที่ทายกถวาย มีอานิสงส์มาก (เท่ากับราคาแพง)

สำหรับลิลลาที่ทรงใช้ในการสอน มี 3 ลิลลา (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง, 2521) คือ

ก. ทรงสอนอย่างละมุนละม่อม คือ ชี้คุณของกายสุจริต วจีสุจริต และมโนสุจริต (เปรียบได้กับสาระเนื้อหาทางบวกของงานวิจัยนี้)

ข. ทรงสอนอย่างเข้มงวดรุนแรง ชี้โทษของการทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต กลัวต่อบาป (เปรียบได้กับสาระเนื้อหาทางลบของงานวิจัยนี้)

ค. ทั้งละมุนละม่อม ทั้งรุนแรง คือผสมชี้ทั้ง 2 ทาง
การสอนแล้วผู้เรียนไม่รับ คือ ปฏิเสธไม่เอา ใช้ทั้ง 3 ลิลลาแล้วไม่ได้ผล ก็จำต้องปล่อยไป

วิธีการสอนที่สำคัญยิ่งวิธีหนึ่งที่ทรงใช้ คือ สอนด้วยการทำตัวให้เป็นตัวอย่าง ยิ่งคนที่เป็นตัวอย่างเป็นบุคคลชั้นครู บิดามารดา เป็นที่เชื่อถือและนับถือ คนก็ยิ่งชอบเอาอย่าง พระพุทธองค์ทรงวางพระองค์ตามที่ได้ตรัสไว้ (พ.ท.ประสาร ทองภักดี, 2526 ; พระราชธรรมนิเทศ และ เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2534)

อุปกรณ์การสอนที่พระพุทธองค์ทรงใช้ในการสอน คือ

ก) ใช้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ข) ใช้ภาพนิมิตเหมือนฉายภาพยนตร์ ดังเช่นในงานวิจัยนี้ใช้ภาพสไลด์

ค) ใช้การทดลองด้วยตนเอง

ในหนังสือพุทธธรรม พระราชวรมุนี (2525) ได้กล่าวถึงปัจจัยการเสริมสร้างสัมมาทิฐิ ซึ่งประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ

1) ปรโตโฆชะ คือการกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก เช่น การสอน การแนะนำ การบอกเล่า ชี้แจง การเรียนรู้จากผู้อื่น หรือคำแนะนำจากบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร เป็นต้น

2) โยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยภายในตัวบุคคล คือการใช้ความคิดถูกวิธี เป็นวิธีการแห่งปัญญา อันได้แก่ ความรู้จักคิด คิดเป็น คิดอย่างเป็นระบบ คิดหาเหตุผล สืบค้น วิเคราะห์ โดยไม่เอาความรู้สึกด้วยตัณหา และอุปาทานของตนเข้าจับ

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือ การนำเอาโยนิโสมนสิการมาใช้ในทางปฏิบัติ มี 2 แบบ คือ โยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัดหรือกำจัดอวิชชาโดยตรง และโยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัดหรือบรรเทาตัณหา แต่วิธีโยนิโสมนสิการเท่าที่พบในบาลี ประมวลได้ 10 วิธี (พระราชวรมุนี, 2525) คือ

2.1 วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ การพิจารณาค้นหาสาเหตุ และปัจจัยที่สัมพันธ์กันอันส่งผล

2.2 วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ คือ การกระจายแยกแยะเนื้อหาเป็นการคิดที่มุ่งให้มองและให้รู้จักสิ่งทั้งหลายตามสภาวะของมันเอง มักใช้พิจารณาเพื่อให้เห็นความไม่มีแก่นสาร หรือความไม่เป็นตัวตนที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลาย

2.3 วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ คือ วิธีคิดแบบรู้เท่าทัน มองอย่างรู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งจะต้องเป็นอย่างนั้น ๆ ตามธรรมชาติของมันเอง

2.4 วิธีคิดแบบอริยสังข์ คือ คิดแบบแก้ปัญหา เป็นวิธีคิดที่เริ่มจากปัญหาหรือความทุกข์ที่ประสบ โดยกำหนดรู้ ทำความเข้าใจกับปัญหาหรือความทุกข์ให้ชัดเจน แล้วสืบค้นหาสาเหตุเพื่อเตรียมแก้ไขในเวลาเดียวกัน กำหนดเป้าหมายของตนให้แน่ชัดว่าคืออะไร จะเป็นไปได้หรือไม่ และเป็นไปได้ได้อย่างไร แล้วคิดวางวิธีปฏิบัติที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหา โดยสอดคล้องกับการบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้

2.5 วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ คือ คิดตามหลักการและความมุ่งหมายพิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างธรรมกับอรรถ หรือหลักการกับความมุ่งหมาย

2.6 วิธีคิดแบบคุณโทษ และทางออก เป็นการมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ทั้งด้านดี ด้านเสีย และเป็นวิธีคิดที่ต่อเนื่องกับการปฏิบัติมาก

2.7 วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม เป็นวิธีคิดแบบสกดหรือบรรเทา
 ตัณหา เป็นขั้นฝึกหัดขัดเกลากิเลส หรือตัดกิเลสไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจ

2.8 วิธีคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรม คือ วิธีคิดแบบเร้ากุศล หรือคิดแบบ
 กุศลภาวนา เป็นวิธีคิดในแนวสกดกั้นหรือบรรเทาและขัดเกลادتัณหา

2.9 วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน คือ วิธีคิดแบบมีปัจจุบันเป็นอารมณ์

2.10 วิธีคิดแบบวิภาษวาท เป็นการมองและแสดงความจริงโดยแยกแยะออก
 ให้เห็นแต่ละแง่แต่ละด้าน ครบทุกแง่ทุกด้าน

2.2.2 การปลูกฝังจริยธรรมตามแนวคิดวิทยา

การปลูกฝังจริยธรรมตามแนวคิดวิทยาจำแนกได้เป็น 4 วิธี คือ การกระจ่ายค่านิยม เหตุผลเชิงจริยธรรม การปรับพฤติกรรม และการเรียนรู้ทางสังคม (ชัยพร วิชาวุธ และธีระพร อูวรรณโณ, 2526) ชัยพร วิชาวุธ (2526) เห็นว่า ในบรรดา 4 วิธีนี้ วิธีการเรียนรู้ทางสังคมโดยเฉพาะทฤษฎีที่เสนอโดยแบนดูรา มีความสมบูรณ์ที่สุด ทั้งนี้เนื่องด้วย วิธีการกระจ่ายค่านิยม และเหตุผลเชิงจริยธรรมขาดความสมบูรณ์เนื่องจากทฤษฎีกระจ่ายค่านิยม ใช้วิธีการยอมรับความรู้สึกและความนึกคิดผู้เรียนอย่างไม่มีเงื่อนไข นักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมไม่เชื่อว่า การปลูกฝังค่านิยมจริยธรรมจะกระทำได้ด้วยวิธีนี้ ส่วนทฤษฎีเหตุผลทางจริยธรรม (Theory of Moral Reasoning) ที่เพียเจต์ (Piaget) และโคลเบอร์ก (Kohlberg) เสนอนั้น มีข้อโต้แย้งจากนักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม โดยไม่เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจะเป็นลำดับขั้นที่ตายตัวแน่นอน พัฒนาการของการตัดสินใจจริยธรรมสะท้อนให้เห็นพัฒนาการของความสามารถของเด็ก และพัฒนาการการอบรมสั่งสอนและควบคุมพฤติกรรม วิธีการอบรมสั่งสอนและควบคุมพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามอายุของเด็กและสภาพแวดล้อม ส่วนวิธีการปรับพฤติกรรม ในปัจจุบันที่ใช้กันมากก็คือ การวางเงื่อนไขกรรมวิบาก (Operant Conditioning) ที่เสนอโดยสกินเนอร์ (Skinner) เน้นที่เงื่อนไขภายนอกบุคคลในการปรับพฤติกรรมของบุคคลเพียงด้านเดียว จึงไม่น่าจะเป็นทฤษฎีที่สมบูรณ์

สำหรับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา อ้างถึงในชัยพร วิชาวุธ ในที่นี้จะกล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูราเฉพาะด้านจริยธรรม และแนวทางพัฒนาจริยธรรมของ ดร.ชัยพร วิชาวุธ (2526) เรียงตามลำดับ ดังนี้

ในทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา จริยธรรมคือกฎสำหรับการประเมินพฤติกรรม ทฤษฎีนี้ถือว่า การตัดสินใจทางจริยธรรมเป็นกระบวนการตัดสินใจความถูกต้องตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องนี้มีจำนวนมาก เช่น ใครเป็นผู้กระทำ ลักษณะของพฤติกรรม และผลที่ตามมาทั้งระยะสั้นและยาว สภาพแวดล้อม ความรู้สึกของผู้กระทำ จำนวนและประเภทของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผลกระทบที่ตามมา เป็นต้น กฎเกณฑ์การตัดสินใจนี้เกิดจากการเรียนรู้ทั้งจากประสบการณ์ตรงและอ้อม ทำให้บุคคลเกิดความเข้าใจว่าการตัดสินใจพฤติกรรมหนึ่ง ๆ จะต้องคำนึงถึงเกณฑ์อะไรบ้าง และให้น้ำหนักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องเหล่านั้นอย่างไร อนึ่ง พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมแตกต่างกันมาก ดังนั้น การตัดสินใจความถูกต้องของพฤติกรรมจึงใช้เกณฑ์ที่แตกต่างกันและด้วยน้ำหนักที่แตกต่างกัน

ดร.ชัยพร วิชาวุธ (2526) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาจริยธรรมที่น่าสนใจ และน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาจริยธรรมในที่นี่จะได้กล่าวถึงสาระสำคัญของแนวทางโดยสรุป ดังต่อไปนี้

1) จริยธรรมที่ปลูกฝัง สิ่งที่ต้องพัฒนาในจริยธรรมที่ปลูกฝัง อันได้แก่

1.1) ความเข้าใจในกฎเกณฑ์ของการตัดสินใจความถูกต้องของการกระทำ ควรเข้าใจถึงกฎเกณฑ์ที่จะตัดสินว่ากระทำที่ดี/ไม่ดี ที่ถูก/ไม่ถูก ที่ควร/ไม่ควร มีลักษณะอย่างไร ปัจจัยที่เกี่ยวข้องมีอะไรบ้างในการตัดสินใจความถูกต้อง

1.2) ความเชื่อในความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลกรรม และความสัมพันธ์ระหว่างผลกรรมหนึ่งกับผลกรรมที่ตามมา

1.3) การบังคับตนเองด้วยมาตรฐานของพฤติกรรมที่ตั้งให้กับตนเองและพยายามบังคับตนเองให้ทำตามมาตรฐานนั้น

2) วิธีปลูกฝังจริยธรรม จัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในกฎเกณฑ์การตัดสินใจความถูกต้องของการกระทำ เกิดความเชื่อในความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผล และเกิดความเชื่อในผลดีที่เกิดจากการบังคับตนเองให้ปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนด การจัดเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมทางสังคมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จริยธรรม ต้องให้สอดคล้องกันทั้งประสบการณ์ตรง ตัวอย่าง และคำอธิบายชี้แนะ

2.1 ประสบการณ์ตรง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ร่วมตัดสินใจในการพิจารณากฎเกณฑ์ ปัจจัยอะไรบ้างที่เกี่ยวข้อง ถ้าตัดสินใจตามกฎเกณฑ์หนึ่ง ๆ แล้วจะเกิดผลอะไรตามมา

ในการพัฒนาความเชื่อในความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลกรรม ประสบการณ์ตรงมีอำนาจมากควรพิจารณานำเทคนิคต่าง ๆ ของการปรับพฤติกรรมมาใช้แต่ต้องเสริมด้วยการอธิบายชี้แนะเพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ที่ต้องการให้เรียนรู้ ในการพัฒนาการบังคับตนเอง (แต่มาตรฐานนั้นต้องปฏิบัติได้) และให้พยายามปฏิบัติตามมาตรฐานนั้น ในเรื่องการบังคับตนเอง ควรอธิบายชี้แนะให้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างการตั้งมาตรฐาน การปฏิบัติตามมาตรฐาน และผลกรรมก็จะเกิดตามมา

2.2 การแสดงตัวอย่าง การปลูกฝังจริยธรรมสามารถกระทำได้โดยการแสดงตัวอย่างให้ดู เพื่อให้เรียนรู้เกิดความเข้าใจในกฎเกณฑ์การตัดสินใจความถูกต้อง และเกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรม การแสดงตัวอย่างมีอำนาจสูงและจะยิ่งสูงมาก ถ้าผู้เรียนมีความเชื่อถือในบุคคลที่ทำเป็นแบบอย่าง หนึ่งการแสดงตัวอย่างอาจใช้สื่อต่าง ๆ ช่วยได้

จะเห็นว่าหลักการนี้ตรงกับหลักการของพุทธวิธี ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงวางพระองค์ตามที่สอน

2.3 การอธิบายชี้แนะ การอธิบายชี้แนะเพื่อให้เกิดความเข้าใจในกฎเกณฑ์ต่าง ๆ และมองเห็นความสัมพันธ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง การจัดประสบการณ์ตรงและแสดงตัวอย่างก็ต้องอาศัยการอธิบายชี้แนะเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้อธิบายเป็นบุคคลที่ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นสูง

2.3 การวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อในการสอนจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

ในการวิจัยเกี่ยวกับการสอนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมพบว่า การสอนโดยใช้สไลด์-เทปสามารถยกระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้สูงกว่าการสอนโดยการให้ข้อเสนอสอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 (สนิท ทรัพย์วารี, 2528) หนึ่งการสอนโดยใช้ข่าวหน้าหนังสือพิมพ์สร้างเป็นสถานการณ์จำลอง ช่วยให้นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแตกต่างจากนักเรียนที่เรียนจากแผนการสอนของกรมวิชาการอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ (พรรสว่าง สุวรรณวงศ์, 2528)

งานวิจัยที่ศึกษาการใช้สื่อในการสร้างมโนทัศน์ทางจริยธรรมของนักเรียน พบว่า นักเรียนชั้นอนุบาล 2 ที่ได้รับการสอนด้วยนิทานและเกม มีมโนทัศน์ทางจริยธรรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่สื่อทั้งสองให้ผลต่อการสร้างมโนทัศน์และความคงทนในการจำมโนทัศน์ทางจริยธรรมของนักเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (บรรพต พรประเสริฐ, 2530) ส่วนการศึกษาเปรียบเทียบการเรียนรู้มโนทัศน์ทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกิจกรรมการเล่นพื้นเมืองของเด็กภาคเหนือ กับกิจกรรมตามแผนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเล่นพื้นเมืองของเด็กภาคเหนือกับกิจกรรมตามแผนการสอนของกระทรวงศึกษาธิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในการใช้นิทานประกอบการสอนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่เรียนด้วยนิทานสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามแผนการสอนของกรมวิชาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การเสนอรายงานเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งการเสนอเป็น 3 ส่วนคือ กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และวิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดเพชรบุรี รวมทั้งสิ้น 12 โรงเรียน ได้แก่โรงเรียนปรุณาวาส โรงเรียนภักดีวิทยา โรงเรียนราชินี โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย โรงเรียนวัดชลอ โรงเรียนศรีเยี่ยมอนุสรณ์ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม โรงเรียนบ้านท่าयाง โรงเรียนบ้านต้นสน โรงเรียนวัดปากคลอง และโรงเรียนวัดปากอ่าว นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนเหล่านี้มีผู้ปกครองที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง หรือที่มี สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำโดยพิจารณาจากรายได้และอาชีพของผู้ปกครองตามเกณฑ์ข้างล่างนี้

1. นักเรียนที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูง คือนักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้รวมกัน 20,000 บาท หรือมากกว่าต่อเดือน และผู้ปกครองมีอาชีพใดอาชีพหนึ่งในอาชีพต่อไปนี้คือ ข้าราชการ การค้าขาย ให้บริการ และเกษตรกร
2. นักเรียนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ คือนักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้รวมกัน 5,000 บาท หรือต่ำกว่าต่อเดือน และผู้ปกครองมีอาชีพใดอาชีพหนึ่งในอาชีพต่อไปนี้คือ ข้าราชการ การค้าขาย ให้บริการ และเกษตรกร

ผู้วิจัยได้ขอข้อมูลข้างต้นจากการกรอกแบบสอบถามของผู้ปกครองนักเรียน จากนั้นทำการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมมากลุ่มละ 192 คน โดยให้มีเพศหญิงและเพศชายอย่างละ 96 คน แต่ละกลุ่มมีจำนวนตัวอย่างตามรายได้และอาชีพต่าง ๆ ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงรายได้ อาชีพ และจำนวนตัวอย่างของกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูงและต่ำโดยจำแนกเพศ

	รายได้ (บาท)	อาชีพ			
		ข้าราชการ	ให้บริการ	ค้าขาย	เกษตรกร
สูง	มากกว่า 30,000	8	8	8	8
	ญ 25,001 – 30,000	8	8	8	8
	20,000 – 25,000	8	8	8	8
	ช 25,001 – 30,000	8	8	8	8
	20,000 – 25,000	8	8	8	8
	มากกว่า 30,000	8	8	8	8
ต่ำ	ญ 4,001 – 5,000	8	8	8	8
	3,000 – 4,000	8	8	8	8
	ต่ำกว่า 3,000	8	8	8	8
	ช 4,001 – 5,000	8	8	8	8
	3,000 – 4,000	8	8	8	8
	ต่ำกว่า 3,000	8	8	8	8

ในขั้นต่อไป ผู้วิจัยได้แบ่งแต่ละกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่มย่อย โดยวิธีการสุ่มตัวอย่าง อย่างง่าย จากนั้นสุ่มกลุ่มย่อยเข้ากลุ่มทดลองเพื่อรับการบำบัดรักษา (Treatments) ที่แตกต่างกัน 4 แบบ

ดังแสดงในตาราง 2 ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเซลล์สำหรับแต่ละเพศซึ่งมีจำนวน 24 คน ประกอบด้วยตัวอย่างดังรายละเอียดในตาราง 3 และตาราง 4

ตาราง 2 แสดงการออกแบบวิจัย

สถานภาพ เศรษฐกิจและสังคม	สาระเนื้อหาบวก *		สาระเนื้อหาลบ		
	สไลด์-เทป ภาพในใจ	สไลด์-เทป	สไลด์-เทป ภาพในใจ	สไลด์-เทป	
สูง	ญ	24	24	24	24
	ช	24	24	24	24
ต่ำ	ญ	24	24	24	24
	ช	24	24	24	24

R* หมายถึงการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่างเข้ารับการทดลอง

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 3 แสดงอาชีพ รายได้ และจำนวนตัวอย่างของกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูงสำหรับแต่ละเพศในแต่ละเซลล์ในตาราง 2

รายได้ (บาท)	อาชีพ			
	ข้าราชการ	ให้บริการ	ค้าขาย	เกษตรกร
มากกว่า 30,000	2	2	2	2
สูง (ญ/ช) 25,001 – 30,000	2	2	2	2
20,000 – 25,000	2	2	2	2

ตาราง 4 แสดงอาชีพ รายได้ และจำนวนตัวอย่างของกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมต่ำสำหรับแต่ละเพศในแต่ละเซลล์ในตาราง 2

รายได้ (บาท)	อาชีพ			
	ข้าราชการ	ให้บริการ	ค้าขาย	เกษตรกร
4,001 – 5,000	2	2	2	2
ต่ำ (ญ/ช) 3,001 – 4,000	2	2	2	2
ต่ำกว่า 3,000	2	2	2	2

กล่าวโดยสรุป นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เข้าร่วมงานวิจัยนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 384 คน เป็นนักเรียนชาย 192 คน และนักเรียนหญิง 192 คน มีอายุโดยเฉลี่ย 8 ปี 1 เดือน นักเรียนมาจากครอบครัวที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูง 192 คน (หญิง 96 คน ชาย 96 คน) และมาจากครอบครัวที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมต่ำ 192 คน (หญิง 96 คน ชาย 96 คน)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เพื่อรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้ได้แก่

1. แบบสอบถามสถานภาพเศรษฐกิจและสังคม
2. ภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปและคำบรรยายสร้างภาพในใจ
3. แบบวัดการระลึก

1. แบบสอบถามสถานภาพเศรษฐกิจและสังคม

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามนี้เพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์สถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูงและต่ำที่กำหนด รายละเอียดในแบบสอบถามที่ขอให้ผู้ปกครองของนักเรียนแต่ละคนกรอกและเลือกคือ

- 1.1 ชื่อ – นามสกุล (นักเรียน)
- 1.2 เพศ (นักเรียน)
- 1.3 วัน เดือน ปีเกิด (นักเรียน)
- 1.4 รายได้รวมต่อเดือนของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง
- 1.5 อาชีพของบิดา หรือมารดา หรือผู้ปกครอง
  - 1.5.1 ข้าราชการ
  - 1.5.2 ให้บริการ
  - 1.5.3 ค้าขาย
  - 1.5.4 เกษตรกร
  - 1.5.5 อื่น ๆ (โปรดระบุ)

2. ภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปและคำบรรยายสร้างภาพในใจ

ภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปและคำบรรยายสร้างภาพในใจที่ใช้ในงานวิจัยนี้มีจำนวน 8 ชุด สำหรับสอนจริยธรรม 4 หัวเรื่องที่ได้อัดเลือกแล้วว่าเหมาะสมสำหรับเด็กประถมศึกษาปีที่ 3 หัวเรื่องจริยธรรม 4 เรื่องนั้นได้แก่ ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร การมีระเบียบวินัย

และความซื่อสัตย์ สื่อ 4 ชุดแรกเสนอสาระเนื้อหาทางบวกของจริยธรรม และสื่อ 4 ชุดหลังเสนอสาระเนื้อหาทางลบของจริยธรรม ภาพสไลด์เป็นภาพถ่ายเหมือนจริงความยาวของภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายตลอดเรื่องประมาณ 4 นาที ส่วนคำบรรยายเพื่อสร้างภาพในใจมีความยาวประมาณ 1 นาที เมื่อรวมทั้งสองส่วนมีความยาวโดยประมาณ 5 นาที ซึ่งความยาว 5 นาทีนี้ยังอยู่ในช่วงของความสนใจของเด็กวัยที่งานวิจัยนี้ศึกษา

การเตรียมเครื่องมือส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้น ๆ ดังต่อไปนี้

1) การเลือกหัวเรื่องจริยธรรม ผู้วิจัยได้เตรียมแบบสำรวจความเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมที่พึงสอนสำหรับเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในปัจจุบัน จริยธรรมที่รวบรวมเสนอในแบบสำรวจมี 41 หัวเรื่อง และเปิดไว้เป็นปลายเปิดสำหรับเพิ่มเติม หัวเรื่องจริยธรรม 41 เรื่องนี้ ผู้วิจัยได้เตรียมจากเอกสารข้างล่างนี้คือ

- 1.1) หลักสูตรจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (หลักสูตรจริยศึกษา ป. 1-6, กรมวิชาการ, 2521)
- 1.2) จริยธรรมพื้นฐานในหนังสือ "พุทธธรรม" (พระราชาวงมณี, 2529)
- 1.3) อริยมรรค 8 เสนอแนะโดยท่านพุทธทาส (ภิกษุปัญญญา วาณิชชสโธ, 2528)

ผู้วิจัยได้จัดให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง 4 กลุ่มแสดงความเห็นโดยเลือกและจัดเรียงอันดับ จริยธรรม 10 อันดับในแบบสำรวจข้างต้น บุคคล 4 กลุ่มนี้ได้แก่ ครู-อาจารย์ระดับประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 คน ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูง 10 คน ผู้ปกครองที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมต่ำ 10 คน นักการศึกษาผู้เชี่ยวชาญการประถมศึกษาและจริยศึกษา 9 คน ผู้วิจัยได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ สรุปได้จริยธรรม 4 หัวเรื่อง เรียงตามลำดับดังนี้คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การมีระเบียบวินัย และความซื่อสัตย์

2) การผลิตสื่อ

2.1) การเตรียมบท ผู้วิจัยได้ศึกษาสาระเนื้อหาของจริยธรรมแต่ละหัวเรื่อง กำหนดวัตถุประสงค์ของการสอนจริยธรรมแต่ละเรื่อง โดยให้มีสาระเน้นความหมายจริยธรรมและแสดงความจริงเชิงพฤติกรรมตามหลักเหตุและผล ดังนั้นในการเขียนบทเพื่อสนองวัตถุประสงค์ของการ

สอนจริยธรรมนี้ สารระเนื้อหาในบทจะให้ความหมายเชิงรูปธรรมของจริยธรรม ส่วนการให้ความจริงเชิงพฤติกรรมตามหลักเหตุและผลนั้น ถ้าเป็นการเสนอสารระเนื้อหาทางบวก สารระเนื้อหาของบทจะแสดงถึงพฤติกรรมที่พึงปรารถนา สังคมยอมรับ เป็นพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติแล้วจะทำให้สังคมและตนเองมีความสุข แต่ถ้าเป็นการเสนอเนื้อหาทางลบ สารระเนื้อหาของบทจะแสดงถึงพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา สังคมไม่ยอมรับ เป็นพฤติกรรมที่ควรละเว้น เมื่อไม่ปฏิบัติแล้วความสงบสุขจะเกิดขึ้นแก่สังคมและตนเอง ส่วนบทสำหรับคำบรรยายเพื่อสร้างภาพในใจทั้งบวกและลบนั้น เป็นคำบรรยายที่ให้สร้างภาพในใจเกี่ยวกับความหมายของจริยธรรมและความจริงเชิงพฤติกรรมตามหลักเหตุและผลเช่นกัน แต่โยงมาที่ตัวนักเรียนผู้สร้างภาพในใจ ผู้วิจัยได้เตรียมแบบวัดการระลึกให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้างต้น

เมื่อมีบทในลักษณะที่ต้องการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนต่อไปนี้

2.2) ให้ผู้เชี่ยวชาญดังต่อไปนี้พิจารณาเพื่อตรวจ

2.2.1 สารระเนื้อหาจริยธรรมในบทที่เขียนทั้งทางบวกและทางลบโดยพิจารณาถึงความถูกต้องในด้านความหมายของจริยธรรม และในด้านเป็นจริงของพฤติกรรมตามหลักเหตุและผล โดยจำนวนสารระเนื้อหาที่ปรากฏในสื่อทั้งทางบวกและลบต้องเท่ากัน ผู้เชี่ยวชาญในระดับนี้คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านจริยศึกษา 2 ท่าน

2.2.2 ความยากง่ายของบทจะต้องเหมาะสมกับวัยเด็ก 8 ปี ระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ที่จะเข้าใจได้ ทั้งในด้านคำพูดและความเป็นรูปธรรม-นามธรรม ผู้เชี่ยวชาญในระดับนี้คือ ครู-อาจารย์ผู้สอนจริยธรรมชั้นประถมศึกษา 2 ท่าน

นำข้อวินิจฉัยคำวิจารณ์ของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข

2.3) นำบทที่แก้ไขปรับปรุงแล้วมาเขียนสคริปต์ภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายและสคริปต์สำหรับคำบรรยายเพื่อสร้างภาพในใจ

2.4) ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา 2 ท่านตรวจสอบสคริปต์เพื่อพิจารณาความสามารถในการสื่อความหมายได้ของสื่อ ความน่าสนใจ และลำดับขั้นของสารระเนื้อหา ฯลฯ

2.5) ผลิตสื่อตามสคริปต์ (โดยคณะผู้ผลิตสื่อ)

2.6) ให้ผู้เชี่ยวชาญเช่นเดียวกับข้อ 2.2 และข้อ 2.4 ตรวจสอบสื่อโดยใช้เกณฑ์เดียวกับข้อ 2.2 และ 2.4

จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวแทนตัวอย่างเพื่อการตรวจสอบคุณภาพสื่อ

3) การตรวจสอบประสิทธิภาพสื่อ

การตรวจสอบประสิทธิภาพสื่อสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปและคำบรรยายสร้างภาพในใจที่ผลิตขึ้น ผู้วิจัยได้นำสื่อไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวแทนกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ โรงเรียนวัดหัวลำโพง และโรงเรียนวัดสำโรง โดยทำการทดลองใช้ 3 ครั้งดังนี้

ครั้งที่ 1 ทดลองใช้สื่อกับกลุ่มตัวแทนซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ 2 คน โดยทดลองใช้สื่อที่มีสาระเนื้อหาทางบวกกับนักเรียน 1 คน และสาระเนื้อหาทางลบกับนักเรียนอีก 1 คน เพื่อตรวจสอบ

ก) ความเข้าใจภาพและภาษาในสื่อสไลด์ประกอบคำบรรยายและคำบรรยายสร้างภาพในใจ ตลอดจนภาษาที่ใช้ในแบบวัดการระลึก

ข) ความเข้าใจสาระเนื้อหา ได้สาระตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ค) ระดับความยากง่ายของเนื้อหา

ง) ความน่าสนใจของเนื้อหาสาระ

ผู้วิจัยได้นำผลการสอบถามและการสังเกตมาพิจารณาปรับปรุงภาพสไลด์ คำบรรยาย ภาษาและขนาดตัวอักษรในแบบวัดการระลึก หลังจากปรับปรุงแล้ว นำสื่อไปทดลองใช้ เป็นครั้งที่ 2

ครั้งที่ 2 ทดลองใช้สื่อกับกลุ่มตัวแทนตัวอย่าง 20 คน ซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนวัดหัวลำโพง โดยทดลองใช้สื่อที่มีสาระเนื้อหาทางบวกกับนักเรียน 10 คน และสาระเนื้อหาทางลบกับนัก

เรียนอีก 10 คน การทดลองใช้ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบการใช้สื่อเต็มรูปแบบการทดลองโดยตรวจสอบด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้าน เช่นเดียวกับครั้งที่ 1 ผมนอกกับการตรวจสอบเพิ่มเติมอีก 2 ด้าน คือ

- ก) อัตราเวลาการเสนอสื่อ
- ข) ความคล่องตัวของกิจกรรมการทดลองทั้งหมด

ข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งจากแบบวัดการระลึก การสังเกต และการสอบถาม เป็นประโยชน์ในการพิจารณาปรับปรุงสื่อ แบบวัดการระลึก และการเตรียมการทดลอง

ครั้งที่ 3 ทดลองใช้สื่อที่ปรับปรุงแล้วจากการทดลองใช้ครั้งที่ 2 กับกลุ่มตัวแทนตัวอย่าง 20 คน ซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนวัดสำโรง การทดลองใช้ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของสื่อเฉพาะสไลด์ประกอบคำบรรยายเทป ผู้วิจัยได้ทดลองใช้สื่อชุดที่มีสาระเนื้อหาทางบวกกับนักเรียน 10 คน และสาระเนื้อหาทางลบกับนักเรียนอีก 10 คน ดำเนินการทดลองเช่นเดียวกับการทดลองจริง เพื่อตรวจสอบการเสนอสื่อ และความคล่องตัวของกิจกรรมการทดลองในส่วนนี้ด้วย

ผลการประเมินสไลด์ประกอบคำบรรยายทั้ง 4 เรื่องจริยธรรม และทั้งสาระเนื้อหาบวกและลบ โดยประเมินตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้สำหรับจริยธรรมแต่ละเรื่อง กล่าวคือให้ทราบความหมาย ความเป็นจริงตามเหตุและผล และพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติ หรือพฤติกรรมที่ควรละเว้น ได้ ผลการประเมินโดยสรุปว่าสไลด์ทุกชุดมีประสิทธิภาพไม่ต่ำกว่า 80/80 (ดูรายละเอียดภาคผนวก ข.)

80 ตัวแรก หมายถึง คะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม (Class Mean) คิดเป็นร้อยละ

80 ตัวหลัง หมายถึง ร้อยละ 80 ของผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์แต่ละข้อของสื่อ

(Espich and William, Belmont California : Fearon Publishers, p.121)

3. แบบวัดการระลึก

แบบวัดการระลึกจริยธรรมซึ่งมี 4 ฉบับสำหรับ 4 หัวเรื่องจริยธรรม แต่ละเรื่องพัฒนาขึ้นเพื่อทดสอบความรู้ตามที่วัตถุประสงค์ของการสอนจริยธรรมแต่ละเรื่องกำหนดไว้อันได้แก่ 1) ความหมายจริยธรรม 2) ความจริงเชิงพฤติกรรมตามหลักเหตุและผลซึ่งแสดงถึงพฤติกรรมที่พึงปรารถนา สังคมยอมรับ เมื่อปฏิบัติแล้วจะทำให้สังคมและตนเองมีความสุข หรือในทางตรงกันข้าม แสดงถึง

พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา สังคมไม่ยอมรับ เมื่อไม่ปฏิบัติแล้วความสงบสุขจะเกิดขึ้นแก่ตนเองและสังคม 3) พฤติกรรมที่ควรปฏิบัติ/ที่ควรละเว้น

ลักษณะแบบวัดการระลึกนี้เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก (1 ตัวถูกและ 3 ตัวลวง) หลังจากการทดลองใช้ ทำการวิเคราะห์และคัดเลือกแล้ว แบบวัดการระลึกสำหรับเรื่องการมีระเบียบวินัยมีข้อสอบ 7 ข้อ สำหรับเรื่องความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร และความซื่อสัตย์มีข้อสอบฉบับละ 6 ข้อ ทั้งหมดครอบคลุมวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น รวมทั้งหมด (4 ฉบับ) 25 ข้อ สำหรับการวัดก่อนทดลองและการวัดการระลึกทันที 3 วัน 1 สัปดาห์ และ 4 สัปดาห์หลังการทดลอง

ผู้วิจัยได้สลับข้อของแบบวัดแต่ละฉบับตามการสุ่มอย่างง่าย เพื่อให้ได้แบบวัด 2 ชุด สำหรับใช้สลับกันในการวัดการระลึกจริยธรรม

จากการทดลองใช้ร่วมกับการทดลองใช้สื่อสไลด์ประกอบคำบรรยายเทป พบค่าดัชนีความเชื่อมั่นอัลฟาของแบบวัดการระลึกเท่ากับ .76 (Alfa Reliability Index)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยได้จัดให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดการระลึกเพื่อวัดความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมทั้ง 4 หัวเรื่อง เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องเวลา การทดลองต้องใช้เวลาน้อยประมาณ 52 นาที และกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งพิจารณาได้ว่าเป็นเด็กเล็ก อีกทั้งผู้วิจัยได้ควบคุมให้ทุกกลุ่มทดลองเข้ารับการทดลองในช่วงเช้าของวัน ผู้วิจัยจึงได้ให้ทุกกลุ่มทดลองทำการทดสอบความรู้ก่อนการทดลองนี้ล่วงหน้าการทดลอง กำหนดเวลาการทำแบบวัดนี้ 12 นาที (เรื่องละ 3 นาที)

2. การดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

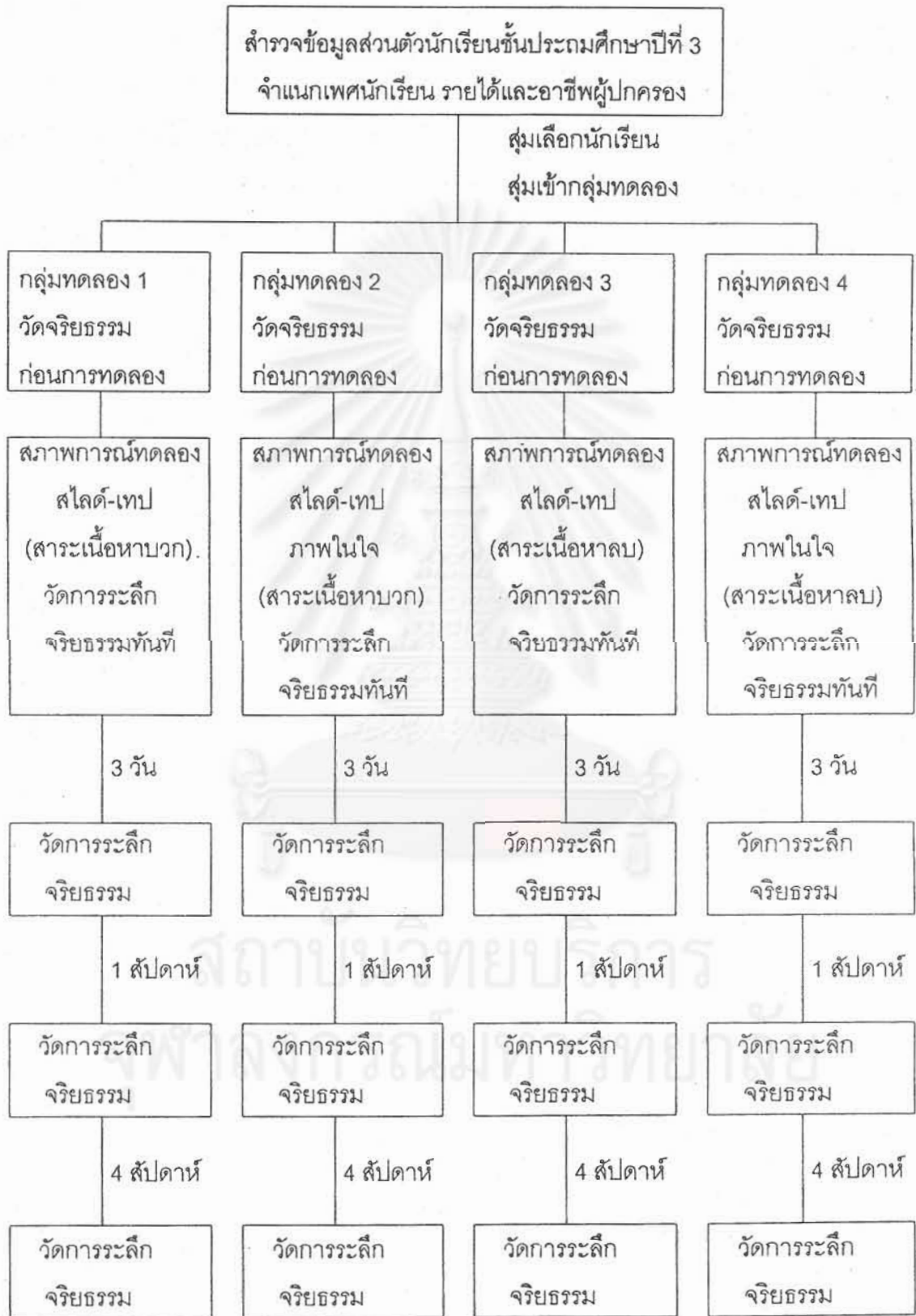
2.1 สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดให้สร้างภาพในใจ ก่อนเริ่มการทดลองผู้วิจัยและคณะได้อธิบายและฝึกให้นักเรียนทดลองสร้างภาพในใจตามคำบรรยายจนกระทั่งเข้าใจและทำได้ โดยทำการทดสอบด้วยการเล่าเรื่องให้สร้างภาพในใจ แล้วให้ตอบคำถาม

2.2 เริ่มการทดลองโดยจัดให้กลุ่มตัวอย่างดูภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปอย่างสบาย ๆ โดยมีสาระเนื้อหา (บวกหรือลบ) ตามกำหนดสำหรับแต่ละกลุ่ม เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการสุ่มเรียงลำดับเรื่องจริยธรรมสำหรับเสนอต่อกลุ่มตัวอย่าง ผลการสุ่มเรียงลำดับเรื่องคือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การมีระเบียบวินัย และความซื่อสัตย์ ทุกกลุ่มทดลองได้รับการเสนอตามลำดับเดียวกันนี้ เวลาในการเสนอภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปแต่ละเรื่องจริยธรรมใช้เวลาประมาณ 4 นาที เมื่อจบการเสนอภาพสไลด์ชุดแต่ละเรื่องจริยธรรมแล้ว สำหรับกลุ่มทดลองที่กำหนดให้สร้างภาพในใจ เทปบรรยายมีเสียงบอกให้นักเรียนสร้างภาพในใจตามคำบรรยายจากเทปการสร้างภาพในใจตามคำบรรยายเทปนี้ใช้เวลาประมาณ 1 นาที เมื่อจบการสร้างภาพในใจ นักเรียนจะได้รับแบบวัดการระลึกจริยธรรมเรื่องนั้น ๆ แล้วกำหนดให้นักเรียนทำให้เสร็จภายในเวลา 3 นาที สำหรับกลุ่มทดลองที่ไม่ได้กำหนดให้สร้างภาพในใจนักเรียนจะได้รับแบบวัดการระลึกจริยธรรมเรื่องนั้น ๆ แล้วกำหนดให้ทำเสร็จภายใน 3 นาที

เมื่อผู้วิจัยและคณะเก็บแบบวัดจากนักเรียนแล้ว ก่อนที่จะเสนอภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปสำหรับเสนอจริยธรรมเรื่องต่อไป ผู้วิจัยและคณะจัดให้กลุ่มตัวอย่างทุกคนร่วมกันเล่นเกมเป็นเวลา 2 นาที เพื่อมิให้เกิดการรบกวนระหว่างจริยธรรมเรื่องที่เสนอก่อน-หลังในตัวนักเรียน กิจกรรมการเสนอจริยธรรมแต่ละเรื่องให้แก่กลุ่มตัวอย่างดำเนินไปเช่นนี้จนกระทั่งครบ 4 เรื่องจริยธรรม การเก็บข้อมูลในส่วนนี้เป็นารวัดการระลึกจริยธรรมทันที

2.3 การวัดการระลึกจริยธรรมในขั้นต่อมา เป็นการวัดการระลึกอีก 3 ครั้งคือ ภายหลังจากการเสนอสาระเนื้อหา 3 วัน 1 สัปดาห์ และ 4 สัปดาห์ การวัดแต่ละครั้งใช้แบบวัดการระลึกที่เตรียมไว้ 2 ชุดสลับกัน (เป็นแบบวัดชุดเดียวกัน แต่เกิดจากการสุ่มสลับลำดับข้อต่างกัน) แต่ละชุดมีแบบวัด 4 ฉบับสำหรับการวัดการระลึกจริยธรรม 4 หัวเรื่อง ให้เวลาในการทำแบบวัดการระลึกฉบับละ 3 นาที รวม 4 ฉบับเป็นเวลา 12 นาที

รวมระยะเวลาในการดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูลการระลึกจริยธรรมประมาณ 3 เดือนเศษ คือตั้งแต่วันที่ 6 ตุลาคม 2532 จนกระทั่งวันที่ 22 มกราคม 2533

ผู้วิจัยได้รวบรวมผลการทำแบบวัดการระลึกกิจกรรมของนักเรียนทั้งหมด กล่าวคือ การทดสอบก่อนทดลอง และการวัดการระลึกกิจกรรม 4 ครั้ง มาตรวจให้คะแนนโดยให้คะแนน 1 คะแนนสำหรับคำตอบถูก และให้ 0 คะแนนสำหรับคำตอบผิด ข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดนี้นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ การวิเคราะห์ความแปรปรวน (การวัดซ้ำ) ($2 \times 2 \times 2$ MANOVA (Repeated Measures)) โดยคะแนนทดสอบก่อนเป็นตัวแปรร่วม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มทดลองมี 4 กลุ่มสำหรับการจัดกระทำการทดลอง (Experimental Treatments) 4 แบบ คือ (1) สไลด์-เทป (สาระเนื้อหาบวก) (2) สไลด์-เทป, ภาพในใจ (สาระเนื้อหาบวก) (3) สไลด์-เทป (สาระเนื้อหาลบ) และ (4) สไลด์-เทป, ภาพในใจ (สาระเนื้อหาลบ) แต่ละกลุ่มทดลองประกอบด้วยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูงและต่ำเท่า ๆ กัน คือระดับละ 48 คน แต่ละระดับสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมประกอบด้วยจำนวนนักเรียนหญิงและชายเท่ากันคือเพศละ 24 คน (ดูการเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มทดลอง ในบทที่ 3)

ก่อนการทดลองนักเรียนในทุกกลุ่มการทดลองได้ทำแบบวัดการระลึกกิจกรรมทั้ง 4 เรื่องที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น (ดูบทที่ 3 และภาคผนวก ค.) ภายหลังจากการได้รับการจัดกระทำแล้ว นักเรียนได้ทำแบบวัดการระลึกกิจกรรมทันที และในช่วงเวลา 3 วัน 1 สัปดาห์ และ 4 สัปดาห์ต่อมา โดยใช้แบบวัดชุดเดิมแต่สุ่มสลับข้อ ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการทำแบบวัดการระลึกของนักเรียนทั้งก่อนและหลังการทดลองนำมาวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (การวัดซ้ำ) ($2 \times 2 \times 2$ MANOVA (Repeated Measures)) โดยใช้คะแนนการทดสอบก่อนเป็นตัวแปรร่วม ผลการวิเคราะห์ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 5 แสดงผลการวิเคราะห์สำหรับกลุ่มนักเรียนที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมต่ำ พบว่านักเรียนที่ได้รับสาระเนื้อหาทางลบที่เสนอด้วยภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปและการสร้างภาพในใจมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยการระลึกได้สูงสุด นักเรียนที่ได้รับสาระเนื้อหาทางบวกจากภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยรองลงมา ส่วน นักเรียนที่ได้รับสาระเนื้อหาทางลบจากภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยรองลงมา เป็นอันดับสาม นักเรียนที่ได้รับสาระเนื้อหาทางบวกจากภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปและการสร้างภาพในใจมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยการระลึกต่ำสุด

ตาราง 5 คะแนนเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, คะแนนต่ำสุด และคะแนนสูงสุดของคะแนนทดสอบก่อน และการระลึกของนักเรียนที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมต่ำ (N = 192)

กลุ่มทดลอง		ประเภทสาระเนื้อหา							
		บวก				ลบ			
		$\bar{X}$	S.D.	MIN.	MAX.	$\bar{X}$	S.D.	MIN.	MAX.
สไลด์-เทป	ก่อน	11.313	2.753	5.000	16.000	11.004	2.952	5.000	18.000
	ระลึก 1	17.729	2.781	11.000	22.000	17.021	2.892	11.000	23.000
	ระลึก 2	15.813	3.022	9.000	21.000	15.750	4.220	5.000	22.000
	ระลึก 3	14.933	3.205	6.000	21.000	15.271	3.940	8.000	23.000
	ระลึก 4	15.038	3.312	6.000	22.000	14.167	4.091	5.000	21.000
	เฉลี่ย	15.889				15.552			
สไลด์-เทป สร้างภาพในใจ	ก่อน	12.688	3.963	5.000	20.000	11.625	2.965	1.000	17.000
	ระลึก 1	16.250	3.812	8.000	22.000	17.896	3.026	6.000	23.000
	ระลึก 2	14.979	4.910	5.000	24.000	16.875	3.330	7.000	23.000
	ระลึก 3	14.438	4.395	5.000	22.000	15.896	3.737	5.000	23.000
	ระลึก 4	15.250	4.517	6.000	23.000	15.833	3.777	9.000	22.000
	เฉลี่ย	15.229				16.625			

ตาราง 6 คะแนนเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, คะแนนต่ำสุด และคะแนนสูงสุดของคะแนนทดสอบก่อน และการระลึกของนักเรียนที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูง (N = 192)

กลุ่มทดลอง		ประเภทสาระเนื้อหา							
		บวก				ลบ			
		$\bar{X}$	S.D.	MIN.	MAX.	$\bar{X}$	S.D.	MIN.	MAX.
สไลด์-เทป	ก่อน	13.021	1.918	7.000	16.000	12.875	2.772	4.000	17.000
	ระลึก 1	18.917	2.600	12.000	23.000	19.208	2.484	13.000	23.000
	ระลึก 2	17.833	3.264	8.000	24.000	18.979	3.145	7.000	23.000
	ระลึก 3	17.458	3.753	7.000	23.000	18.125	3.133	9.000	24.000
	ระลึก 4	17.875	3.213	10.000	22.000	17.750	3.504	8.000	23.000
	เฉลี่ย	18.020				18.265			
สไลด์-เทป สร้างภาพในใจ	ก่อน	13.417	2.524	8.000	19.000	12.604	3.030	5.000	18.000
	ระลึก 1	19.000	3.489	11.000	24.000	19.313	3.877	7.000	25.000
	ระลึก 2	17.958	4.252	6.000	24.000	18.521	3.585	11.000	25.000
	ระลึก 3	17.583	3.769	9.000	24.000	18.000	3.603	11.000	24.000
	ระลึก 4	17.542	3.881	10.000	24.000	17.667	3.429	10.000	24.000
	เฉลี่ย	18.020				18.375			

สำหรับคะแนนเฉลี่ยการระลึกได้ของนักเรียนจากการวัดในเวลาต่างกัน 4 ครั้งนั้น (การระลึกทันที, 3 วัน, 1 สัปดาห์ และ 4 สัปดาห์) ในทุกรูปแบบสาระเนื้อหาที่เสนอด้วยภาพสไลด์ชุด ประกอบคำบรรยายเทป หรือเสนอด้วยภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปและการสร้างภาพ ในใจ คะแนนเฉลี่ยการระลึกได้ทันทีของนักเรียนมีค่าสูงสุด คะแนนระลึกลี้กนี้มีค่าลดลงในการวัดครั้งที่ 2, 3 และ 4 ดังแสดงในภาพ 3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 6 แสดงผลการวิเคราะห์สำหรับกลุ่มนักเรียนที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูง พบว่า นักเรียนที่ได้รับสาระเนื้อหาทางลบที่เสนอด้วยภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปและการสร้างภาพในใจมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยการระลึกได้สูงสุด นักเรียนที่ได้รับสาระเนื้อหาทางลบจากภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยรองลงมา ส่วนนักเรียนที่ได้รับสาระเนื้อหาทางบวกจากภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปและการสร้างภาพ ในใจมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยเท่ากับนักเรียนที่ได้รับสาระเนื้อหาทางบวกจากภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทป ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยการระลึกต่ำสุด

สำหรับคะแนนเฉลี่ยการระลึกได้ของนักเรียนจากการวัดในเวลาต่างกัน 4 ครั้งนั้น (การระลึกทันที, 3 วัน, 1 สัปดาห์ และ 4 สัปดาห์) ในทุกรูปแบบสาระเนื้อหาที่เสนอด้วยภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทป หรือการเสนอด้วยภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปและการสร้างภาพในใจ คะแนนเฉลี่ยการระลึกได้ทันทีของนักเรียนมีค่าสูงสุด คะแนนการระลึกนี้ลดลงในการวัดครั้งที่ 2, 3 และ 4 ดังแสดงในภาพ 4

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำหรับการทดสอบความมีนัยสำคัญของปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่างสาระเนื้อหา (บวกและลบ) การสร้างภาพในใจ (สร้างและไม่สร้าง) และสถานภาพเศรษฐกิจและสังคม (สูงและต่ำ) ที่มีต่อการระลึกกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นั้น ผลการวิเคราะห์ดังรายละเอียดในตาราง 7

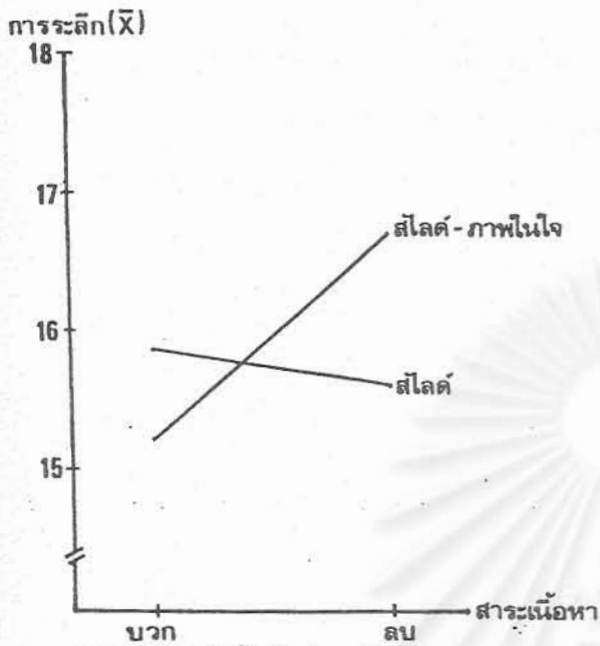

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

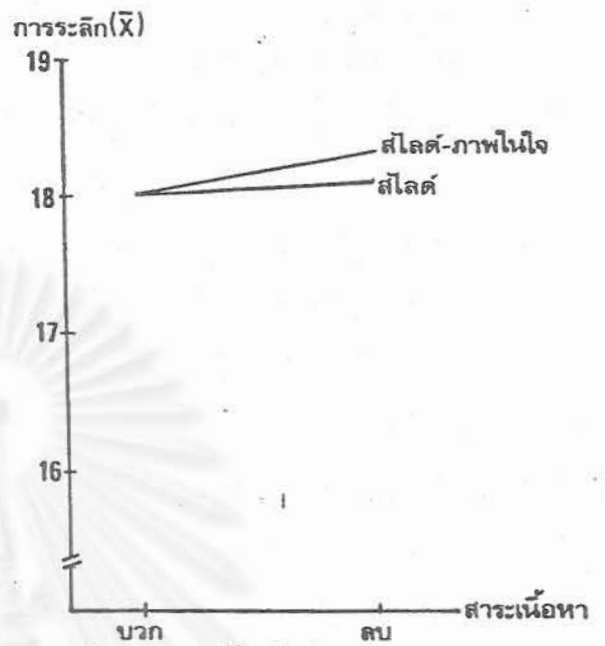
ตาราง 7 2x2x2 การวิเคราะห์ความแปรปรวน (การวัดซ้ำ) (2x2x2 MANOVA (Repeated Measures)) โดยคะแนนทดสอบก่อนเป็นตัวแปรพร้อม

แหล่งความแปรปรวน	การวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรรวม					การวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรเดียว			
	(MULTIVARIATE TEST)					(UNIVARIATE TEST)			
	PILLAIS	HOTELLINGS	WILKS	APPROX.F	α	ระลึกล 1 F (α)	ระลึกล 2 F (α)	ระลึกล 3 F (α)	ระลึกล 4 F (α)
MAIN EFFECTS									
เศรษฐกิจและสังคม (SES)	.074	.080	.926	7.467	.000*	12.031(.001)*	11.452(.001)*	24.929(.000)*	23.362(.000)*
สาระเนื้อหา (INFO)	.069	.074	.931	6.939	.000*	13.061(.000)*	17.372(.000)*	19.557(.000)*	2.520(.113)*
สร้างภาพในใจ (IM)	.017	.017	.983	1.613	.170	5.303(.022)	1.035(.310)	2.856(.092)	.285(.594)
TWO-WAY INTERACTION									
SES x INFO	.009	.009	.991	.821	.513	.907(.341)	2.453(.118)	1.433(.232)	.077(.782)
SES x IM	.031	.032	.969	2.961	.020	6.283(.013)	3.924(.048)	2.290(.131)	.116(.734)
INFO x IM	.035	.037	.965	3.420	.009*	10.391(.001)*	7.820(.005)*	2.221(.137)	4.771(.030)
THREE-WAY INTERACTION									
SES x INFO x IM	.013	.013	.987	1.224	.300	4.782(.029)	1.212(.272)	.939(.333)	.712(.399)
WITHIN CELLS	.531	1.130	.470	105.083	.000	298.594(.000)	287.962(.000)	275.029(.000)	253.855(.000)
REGRESSION									

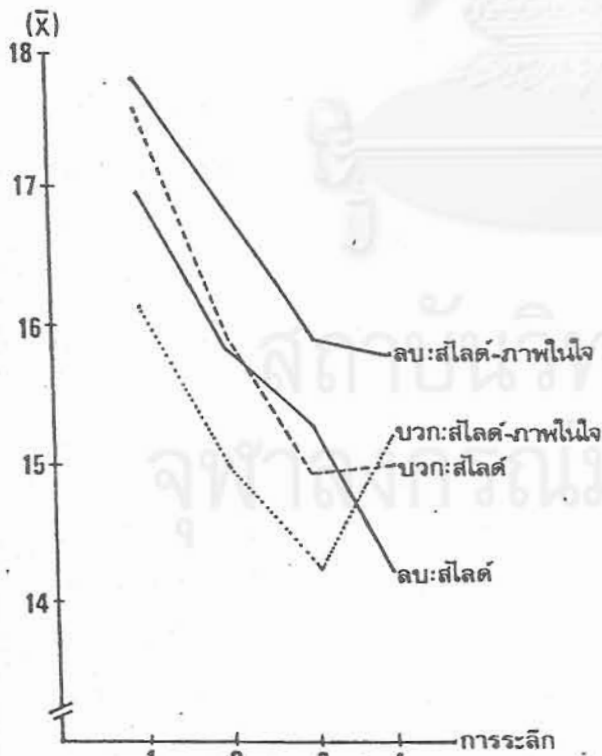
* < .01

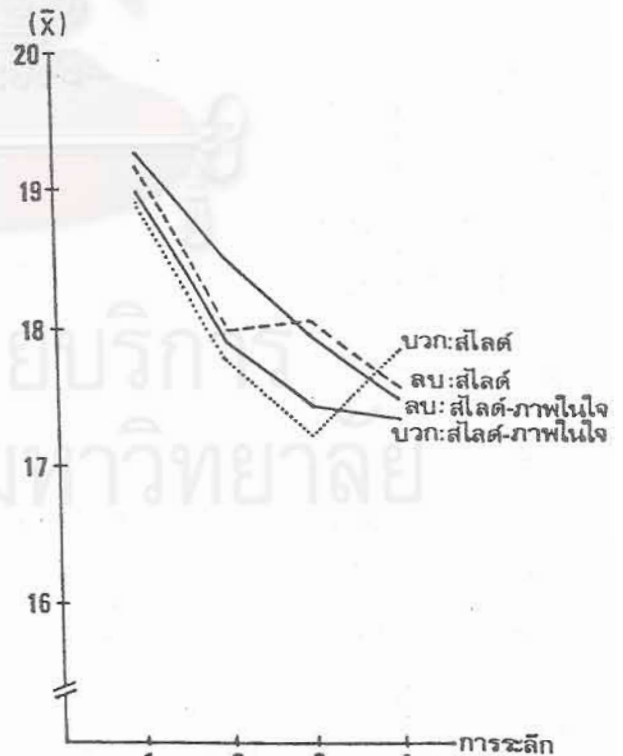
รูป 1 แสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสาระเนื้อหาและการสร้างภาพในใจสำหรับนักเรียนสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมต่ำ

รูป 2 แสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสาระเนื้อหาและการสร้างภาพในใจสำหรับนักเรียนสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูง

รูป 3 แสดงผลการระลึกได้ของนักเรียนกลุ่มทดลองต่างๆ สำหรับนักเรียนสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมต่ำ

รูป 4 แสดงผลการระลึกได้ของนักเรียนกลุ่มทดลองต่างๆ สำหรับนักเรียนสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูง

จากตาราง 7 พบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสาระเนื้อหา การสร้างภาพในใจ และสถานภาพ เศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อการระลึกกิจกรรมของนักเรียนไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในการทดสอบด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรรวม (Multivariate Test) และการทดสอบด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรเดียว (Univariate Test) เมื่อพิจารณาการทดสอบปฏิสัมพันธ์ สองทาง พบว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างสาระเนื้อหาและการสร้างภาพในใจที่มีต่อการระลึก กิจกรรมของ นักเรียนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในการทดสอบด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปร รวม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรเดียวเนื่องจากพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสาระเนื้อหาและ การสร้างภาพในใจในการระลึกกิจกรรมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญนี้ การแปลผลอิทธิพลของตัว แปรคู่นี้ต่อการระลึกกิจกรรมจึงขึ้นอยู่กับนัยของการมีปฏิสัมพันธ์ จากรูป 1 และรูป 2 แสดงว่าปฏิ สัมพันธ์ที่เกิดเป็นแบบดิสออร์ดิเนล (Disordinal Interaction) ทั้งในนักเรียนกลุ่มที่มีสถานภาพ เศรษฐกิจและสังคมสูงและต่ำซึ่งแปลผลได้ว่า สำหรับนักเรียนกลุ่มที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคม ต่ำ (รูป 1) การเสนอภาพสไลด์ประกอบคำบรรยายเทปและการสร้างภาพในใจให้ผลต่อการระลึกจริย ธรรมของนักเรียนสูงสุดเมื่อการเสนอนั้นมีสาระเนื้อหาลบ หากเป็นสาระเนื้อหาบวก การเสนอภาพสไลด์ ประกอบคำบรรยายเทปจะให้ผลการระลึกกิจกรรมของนักเรียนสูงสุด สำหรับนักเรียนกลุ่มที่มี สถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูง การเสนอภาพสไลด์ประกอบคำบรรยายเทปและการสร้างภาพใน ใจให้ผลต่อการระลึกกิจกรรมของนักเรียนสูงสุดเมื่อการเสนอนั้นมีสาระเนื้อหาลบ (ดังเช่นพบในนัก เรียนกลุ่มที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมต่ำ) หากเป็นสาระเนื้อหาบวก การเสนอภาพสไลด์ ประกอบคำบรรยายเทปให้ผลการระลึกกิจกรรมของนักเรียนเท่ากับการเสนอด้วยภาพสไลด์ ประกอบคำบรรยายเทปและการสร้างภาพในใจ ซึ่งให้ผลการระลึก กิจกรรมต่ำกว่าการเสนอสาระ เนื้อหาด้วยภาพสไลด์ประกอบคำบรรยายเทป

เมื่อพิจารณาผลการทดสอบตัวแปรหลัก (Main Effects) จากตาราง 7 พบว่าการสร้าง ภาพในใจไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างในการระลึกกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งโดยการ ทดสอบด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรรวม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรเดียว แต่สาระเนื้อหา (บวกและลบ) มีผลต่อการระลึกกิจกรรมของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในการทดสอบด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรรวม และการ วิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรเดียว ยกเว้นการทดสอบการระลึกกิจกรรมครั้งที่ 4 ด้วยการ วิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรเดียว ส่วนสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียน (สูงและต่ำ) นั้น พบว่ามีอิทธิพลต่อการระลึกกิจกรรมของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .01 ทั้งในการทดสอบด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทั้งสองแบบ

ดังนั้น เมื่อพิจารณากการระลึกจริยธรรมของนักเรียนที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูงและต่ำจากรูป 4 และรูป 3 ตามลำดับนั้น การระลึกจริยธรรมของนักเรียนกลุ่มที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูง สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมต่ำทุกครั้งของการระลึก และเมื่อพิจารณารูปแบบ (Pattern) โดยส่วนรวมของเส้นกราฟ พบว่า รูปแบบของเส้นกราฟในทั้งสองรูปมีลักษณะเดียวกันและมีแนวโน้มขนานกัน กล่าวคือ การระลึกจริยธรรมของนักเรียนทั้งสองกลุ่มในการวัดครั้งแรก (การระลึกทันที) สูงสุด แล้วลดลงในการวัดครั้งต่อ ๆ มา แต่เส้นกราฟต่าง ๆ ที่แสดงการระลึกจริยธรรมของนักเรียนเมื่อได้รับการจัดกระทำต่าง ๆ กันในกลุ่มสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมต่ำอยู่ห่างกันมากกว่าเส้นกราฟที่แสดงในกลุ่มสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูง แสดงว่านักเรียนในกลุ่มสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมต่ำ การระลึกจริยธรรมของนักเรียนในการวัดแต่ละครั้งที่ได้รับการจัดกระทำต่างรูปแบบกัน ระลึกจริยธรรมได้แตกต่างกันมากกว่านักเรียนในกลุ่มสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

กล่าวกันว่า "การปลูกฝังจริยธรรมควรเริ่มตั้งแต่เด็ก" ส่วนวิธีการปลูกฝังนั้น ก็เห็นจะต้องออกแบบและจัดให้เหมาะสมกับเด็ก เด็กนั้นมีทั้งลักษณะซึ่งเป็นสิ่งที่ติดตัวและสิ่งแวดล้อม ภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการรับการปลูกฝัง วิธีการปลูกฝังที่มีประสิทธิภาพเห็นจะปฏิเสธสิ่งที่มีอิทธิพลเหล่านี้ไม่ได้ จากรายงานการศึกษาและวิจัยที่ผ่านมา พบว่าเพศและสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมของเด็กมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็ก ในงานวิจัยนี้ ได้กำหนดให้เพศของเด็กเป็นตัวแปรควบคุมในแบบการวิจัย ส่วนสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรต้น ซึ่งงานวิจัยนี้เลือกศึกษาเฉพาะ 2 กลุ่มสถานภาพคือ สถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูง และสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมต่ำ

วิธีการปลูกฝังจริยธรรมให้เด็กวัยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในงานวิจัยนี้คือการให้สาระเนื้อหา (บวกและลบ) และการสร้างภาพในใจ งานวิจัยนี้มุ่งตอบคำถามหรือปัญหาที่ว่า การใช้ชุดภาพนิ่ง (คือสไลด์) ประกอบคำบรรยายเทปให้สาระเนื้อหาบวกหรือลบของจริยธรรมตามด้วยการกำหนดหรือไม่กำหนดให้เด็กสร้างภาพในใจเกี่ยวกับตนเองในจริยธรรมนั้น ๆ มีผลให้เด็กที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมต่างกันระลึกจริยธรรมได้แตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามลการระลึกจริยธรรมของเด็กโดยการใช้สื่อการสอนตามแนวพระพุทธรองค์ โดยใช้ภาพสไลด์ชุดประกอบเสียงและการสร้างภาพในใจในการสอนจริยธรรมของเด็ก
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการระลึกจริยธรรมของเด็กระหว่างสื่อการสอนที่กำหนดและไม่กำหนดให้สร้างภาพในใจ ในการสอนจริยธรรมของเด็ก
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการระลึกจริยธรรมของเด็ก โดยการใช้สาระเนื้อหาทางบวกและทางลบ

4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการระลึกจริยธรรมของเด็กที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน

5. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างสาระเนื้อหาทางบวกและลบ การสร้างภาพในใจและสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อการระลึกจริยธรรมของเด็ก

สมมติฐานของงานวิจัย

1. เด็กที่ได้รับสาระเนื้อหาต่างกัน (สาระเนื้อหาจริยธรรมทางบวกหรือทางลบ) ระลึกจริยธรรมได้ต่างกัน

2. เด็กที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน ระลึกจริยธรรมได้ต่างกัน

3. เด็กที่ได้รับสาระเนื้อหาจากภาพสไลด์ชุดประกอบเสียงและการสร้างภาพในใจกับสาระเนื้อหาจากภาพสไลด์ชุดประกอบเสียง ระลึกจริยธรรมได้ต่างกัน

4. มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างสาระเนื้อหาทางบวกและทางลบ การสร้างภาพในใจ และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่อการระลึกจริยธรรมของเด็ก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 384 คน เป็นนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูง 192 คน และสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมต่ำ 192 คน (กำหนดสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนด้วยนัยของรายได้และอาชีพของผู้ปกครอง คูบทที่ 3) ในแต่ละกลุ่มสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมมีจำนวนนักเรียนหญิง 96 คน และนักเรียนชาย 96 คน (ซึ่งกลุ่มตัวอย่างแต่ละเพศนี้ ผู้วิจัยได้สุ่มเข้ากลุ่มทดลอง 4 กลุ่ม ๆ ละเท่ากัน) กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นในโรงเรียน 12 โรง อันได้แก่ โรงเรียนบูรณาวาส โรงเรียน

ภัคดีวิทยา โรงเรียนราชินี โรงเรียนนิชรราชูทยาวิทยาลัย โรงเรียนวัดชลอ โรงเรียนศรีเอี่ยมอนุสรณ์ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม โรงเรียนบ้านท่ายาง โรงเรียนบ้านต้นสน โรงเรียนวัดปากคลอง และโรงเรียนวัดปากอ่าว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบ สมมติฐานงานวิจัยแบ่งได้เป็น 2 ส่วนใหญ่คือ

2.1 ภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปและคำบรรยายสำหรับการสร้างภาพในใจในจริยธรรม 4 เรื่องคือ ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร การมีระเบียบวินัย และความซื่อสัตย์ ภาพสไลด์ชุดและคำบรรยายสร้างภาพในใจเสนอจริยธรรม 4 เรื่องนี้มีสองลักษณะที่แตกต่างกันคือ 4 ชุดแรกของการเสนอเรื่องจริยธรรมมีสาระเนื้อหาบวก และ 4 ชุดหลังมีสาระเนื้อหาลบ

2.2 แบบวัดการระลึกจริยธรรม แบบวัดการระลึกนี้มี 4 ฉบับสำหรับการวัดการระลึกจริยธรรมเฉพาะเรื่อง เป็นแบบวัดที่สร้างขึ้นเพื่อวัดตามวัตถุประสงค์ของการเสนอจริยธรรมแต่ละเรื่องที่กำหนดไว้ กล่าวคือ ความหมายของจริยธรรมหนึ่ง ๆ ความจริงตามหลักเหตุและผลของจริยธรรมนั้น และพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติหรือควรละเว้น แบบวัดการระลึกนี้เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยมีคำตอบถูก 1 ตัว และตัวลวง 3 ตัว

เพื่อความเหมาะสมกับวัยของเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แบบวัดการระลึกสำหรับ จริยธรรมทั้ง 4 หัวเรื่องมีข้อสอบรวม 25 ข้อ โดยแบ่งเป็นฉบับของเรื่องความรับผิดชอบ 6 ข้อ ความขยันหมั่นเพียร 6 ข้อ ความซื่อสัตย์ 6 ข้อ และการมีระเบียบวินัย 7 ข้อ แบบวัดการระลึกจริยธรรมนี้มีค่าดัชนีความเชื่อมั่นอัลฟ่า เท่ากับ .76 (Alfa Reliability Index = .76)

เนื่องจากการใช้แบบวัดการระลึกจริยธรรมนี้หลายคราว ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มสลับข้อในแบบวัดแต่ละฉบับ จึงมีแบบวัดการระลึกจริยธรรม 2 ชุด (ชุด 1 และชุด 2)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ก่อนการทดลอง

3.1.1 อธิบายและฝึกการสร้างภาพในใจสำหรับกลุ่มทดลองที่กำหนดให้สร้างภาพในใจ นักเรียนทุกคนมีความเข้าใจและสามารถสร้างภาพในใจตามคำบรรยายได้ถูกต้อง โดยผ่านการทดสอบ

3.1.2 ให้นักเรียนทุกคนนั่งอย่างสบายและนั่งอยู่ในตำแหน่งที่มองเห็นจออย่างชัดเจน

3.1.3 ให้ทำแบบวัดการระลึกจริยธรรมชุด 1 (รวม 4 หัวเรื่องจริยธรรม 25 ข้อ)

3.2 การทดลอง

ฉายภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทป ซึ่งมีสาระเนื้อหาตามที่กำหนด (บวกหรือลบ) สำหรับกลุ่มทดลอง เมื่อจบแล้ว สำหรับกลุ่มทดลองที่กำหนดให้สร้างภาพในใจให้ นักเรียนสร้างภาพในใจตามคำบรรยายในเทปจนจบคำบรรยาย แล้วให้ทำแบบวัดการระลึก แต่สำหรับกลุ่มทดลองที่ไม่กำหนดให้สร้างภาพในใจ ให้นักเรียนทำแบบวัดการระลึก การทำแบบวัดการระลึก ในครั้งนี้นับว่าเป็นการวัดการระลึกทันที (ใช้แบบวัดการระลึกจริยธรรมชุด 2 ที่ละฉบับตามเรื่องจริยธรรมที่เสนอ)

ก่อนที่จะฉายภาพสไลด์ชุดสำหรับเสนอจริยธรรมเรื่องต่อไป ผู้วิจัยและคณะได้ให้นักเรียนเล่นเกม เป็นเวลา 2 นาที

3.3 หลังการทดลอง

เป็นขั้นการวัดการระลึกจริยธรรมทั้ง 4 หัวเรื่องหลังการทดลอง 3 วัน 1 สัปดาห์ และ 4 สัปดาห์ตามลำดับ (ใช้แบบวัดการระลึกชุด 1 และชุด 2 สลับกัน)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบวัดการระลึกกิจกรรมที่นักเรียนกลุ่มทดลองทำในแต่ละคราวมาตรวจให้คะแนน (โดยให้ 1 คะแนนสำหรับคำตอบที่ถูกต้อง และ 0 คะแนนสำหรับคำตอบที่ผิด) ข้อมูลที่รวบรวมได้นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธี $2 \times 2 \times 2$ การวิเคราะห์ความแปรปรวน (การวัดซ้ำ) ($2 \times 2 \times 2$ MANOVA(Repeated Measures)) โดยใช้คะแนนการทดสอบก่อนเป็นตัวแปรร่วม

5. ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ให้ผลการวิจัยที่สรุปได้ ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับสาระเนื้อหาต่างกัน (สาระเนื้อหาจริยธรรมทางบวกหรือทางลบ) ระลึกกิจกรรมได้ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
2. นักเรียนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน (สูงหรือต่ำ) ระลึกกิจกรรมได้ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
3. นักเรียนที่ได้รับสาระเนื้อหาจากภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทป และการสร้างภาพในใจ กับนักเรียนที่ได้รับสาระเนื้อหาจากภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทป ระลึกกิจกรรมได้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
4. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสาระเนื้อหาทางบวกและลบ การสร้างภาพในใจ และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ที่มีต่อการระลึกกิจกรรมของนักเรียนไม่มีนัยสำคัญ

อนึ่ง การวิจัยพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสาระเนื้อหาและการสร้างภาพในใจในการระลึกกิจกรรมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทั้งในนักเรียนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูงและต่ำ การเสนอภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทป และการสร้างภาพในใจให้ผลต่อการระลึกกิจกรรมของนักเรียนสูงสุดเมื่อการเสนอนั้นมีสาระเนื้อหาลบ จากผลการวิจัยนี้ ให้รายละเอียดผลการวิจัยที่สรุปได้ว่า

4.1 สำหรับนักเรียนกลุ่มที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมต่ำ การเสนอภาพสไลด์ประกอบคำบรรยายเทปและการสร้างภาพในใจให้ผลต่อการระลึกกิจกรรมของนักเรียนสูงสุด เมื่อการเสนอนั้นมีสาระเนื้อหาลบ หากเป็นสาระเนื้อหาบวก การเสนอภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปให้ผลการระลึกกิจกรรมของนักเรียนสูงสุด

4.2 สำหรับนักเรียนกลุ่มที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง การเสนอภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทป และการสร้างภาพในใจให้ผลต่อการระลึกกิจกรรมของนักเรียนสูงสุด เมื่อการเสนอนั้นมีเนื้อหาสาระลบ (ดังเช่นพบในนักเรียนกลุ่มที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมต่ำ) หากเป็นสาระเนื้อหาทางบวก การเสนอภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปให้ผลการระลึกกิจกรรมของนักเรียนเท่ากับการเสนอด้วยภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปและการสร้างภาพในใจ ซึ่งให้ผลการระลึกกิจกรรมต่ำกว่าการเสนอสาระเนื้อหาลบด้วยภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทป

6. การอภิปรายผลการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับสาระเนื้อหาต่างกัน (สาระเนื้อหาทางบวกหรือลบ) ระลึกกิจกรรมได้ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ สาระเนื้อหาทางบวกหรือทางลบที่ให้ในภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปและคำบรรยายการสร้างภาพในใจในการสอนแต่ละหัวเรื่องกิจกรรมนั้นมีลักษณะเฉพาะตามที่งานวิจัยนี้กำหนด (ดูภาคผนวก ก.) ถึงแม้ว่าการเน้นสาระเนื้อหาการสอนกิจกรรมในแต่ละเรื่องจะเหมือนกันก็ตาม (คือมีสาระเน้นความหมายกิจกรรม และแสดงความจริงเชิงพฤติกรรมตามหลักเหตุและผล) สาระเนื้อหาทางบวกให้สารสนเทศเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงปรารถนา สังคมยอมรับ เป็นพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติ ปฏิบัติแล้วจะทำให้ตนเองและสังคมมีความสุข ส่วนสาระเนื้อหาทางลบนั้นเป็นสารสนเทศที่แสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา สังคมไม่ยอมรับ เป็นพฤติกรรมที่ควรละเว้น เมื่อละเว้นการปฏิบัติแล้ว ความสุขจะเกิดขึ้นกับตนเองและสังคม ดังนั้น การสอนกิจกรรมด้วยสาระเนื้อหาที่มีลักษณะตรงกันข้ามนี้ ก็ย่อมส่งผลให้การระลึกกิจกรรมของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

2. ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน (สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูงและต่ำ) ระลึกกิจกรรมได้ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญนั้น สนับสนุนผล

การวิจัยที่ผ่านมาว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมบุคคลและต่อการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน นักการศึกษาด้านจริยธรรมได้เสนอแนะให้ศึกษาวิเคราะห์สถานภาพเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลเป็นตัวแปรหนึ่งในการศึกษาวิจัยเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรม (Walker, Lawrence J., and Taylor, John H., 1991; Elbedour et al., 1997; ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก ในดวงเดือน พันธุมนาวิน 2524; Hoffman, 1970 และ Kay, 1975 อ้างถึงในดวงเดือน พันธุมนาวิน 2524 ; การสัมมนาจัดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ระหว่างวันที่ 22 – 29 เมษายน 2522 ณ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย และวันที่ 19 กรกฎาคม 2523 ณ ศูนย์สารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

3. ผลการวิจัยที่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสาระเนื้อหา และการสร้างภาพในใจในการระลึกจริยธรรมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทั้งในนักเรียนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูงและต่ำ การสร้างภาพในใจภายหลังจากที่นักเรียนได้รับการเสนอภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปให้ผลต่อการระลึกจริยธรรมของนักเรียนสูงสุดเมื่อการกำหนดให้สร้างภาพในใจมีสาระเนื้อหาทางลบ ผลการวิจัยนี้สนับสนุนประสิทธิภาพของการสร้างภาพในใจ (Carrier, Joseph, Krey and Lacroix, 1983; Maher and Sullivan, 1982; Guttman, Levin, and Pressley, 1977; Rohwer, 1971) การที่นักเรียนได้รับคำสั่งให้สร้างภาพในใจโดยใช้คำบรรยาย (Instruction) ด้วยสาระเนื้อหาลบภายหลังจากการได้รับการสอนจริยธรรมด้วยภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปในสาระเนื้อหาลบเช่นกันนั้น นักเรียนได้รับสาระเนื้อหาลบซ้ำ 2 ครั้งติดต่อกัน ภาพในใจเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นหรือประดิษฐ์ขึ้นจากความทรงจำที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมด้วยตาของใจ (Mind's eye) ตามคำบอก (Finke, 1989; Winn 1980; Fleming, 1977; Neisser, 1967) การได้รับสาระเนื้อหาลบที่ชี้ถึงพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา สังคมไม่ยอมรับ เป็นพฤติกรรมที่ควรละเว้น เมื่อไม่ปฏิบัติแล้วความสงบสุขจะเกิดขึ้นแก่ตนเองและสังคม หรืออาจอีกนัยหนึ่งว่าถ้าปฏิบัติแล้ว ทำให้ตนเองและสังคมมีปัญหาไม่มีความสุข เป็นการชี้โทษ อาจก่อให้เกิดความกลัว (พระราชธรรมนิเทศ และเสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2534; พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง, 2521) การชี้โทษและก่อให้เกิดความกลัวซ้ำกัน 2 ครั้ง จึงมีผลต่อการระลึกจริยธรรมสูงสุดของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ในการวัดการระลึกจริยธรรมของนักเรียนครั้งที่ 2, 3 และ 4 ต่อมา การสร้างภาพในใจด้วยสาระเนื้อหาทางลบไม่สามารถรักษาผลการระลึกจริยธรรมของนักเรียนให้สูงแตกต่างไปจากการจัดกระทำในรูปแบบอื่น ผลการวิจัยนี้แสดงว่า ภาพในใจไม่ช่วยในส่วนของความจำระยะยาว (Long Term Memory) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลงานของ Hasher และคณะ (Hasher, Riebmam and Wren, 1976) อีกประเด็นหนึ่ง อาจจะ

เป็นเพราะจริยธรรมมีความเป็นนามธรรมสูง ถึงแม้ผู้วิจัยจะใช้สื่อช่วยแปลความเป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมแล้วก็ตาม งานวิจัยต่อไปที่จะช่วยให้ความกระจ่างชัดในเรื่องนี้น่าจะเป็นประโยชน์และช่วยให้ข้อความรู้ที่ได้จากการสร้างภาพในใจสมบูรณ์ขึ้น

4. สืบเนื่องจากการพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสาระเนื้อหาและการสร้างภาพในใจในการระลึกจริยธรรมของนักเรียนทั้งสองกลุ่มสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การเสนอภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปและการสร้างภาพในใจให้ผลต่อการระลึกจริยธรรมของนักเรียนสูงสุดเมื่อการเสนอนั้นมีสาระเนื้อหาทางลบ ดังปรากฏในข้อ 3 ข้างบนนั้นนั้น หากสาระเนื้อหาเป็นบวก ผลการวิจัยพบว่าภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปให้ผลการระลึกจริยธรรมของนักเรียนสูงสุดสำหรับนักเรียนกลุ่มที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ แสดงว่านักเรียนที่มาจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ การสอนอย่างละมุนละม่อมโดยไม่ต้องสร้างภาพในใจจะช่วยให้นักเรียนกลุ่มนี้ระลึกจริยธรรมได้ดี สาระเนื้อหาทางบวกอาจช่วยให้นักเรียนรับรู้หรือเรียนรู้ได้ง่ายกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gail (1990) ที่ใช้นิทานสอนการวางตัวที่ไม่ชมชู้พ่อแม่ในการพัฒนาจริยธรรมคุณธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา สำหรับนักเรียนกลุ่มที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง หากสาระเนื้อหาที่เสนอเป็นบวก การเสนอภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปให้ผลการระลึกจริยธรรมของนักเรียนเท่ากับเสนอด้วยภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปและการสร้างภาพในใจ ซึ่งให้ผลต่ำกว่าการเสนอสาระเนื้อหาทางลบด้วยภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทป แสดงว่า การสร้างภาพในใจไม่มีผลต่อการระลึกจริยธรรมของเด็กหากสาระเนื้อหาเป็นบวก นักเรียนที่มาจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง ที่ได้รับการเสนอภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทปเท่านั้น จะมีการระลึกจริยธรรมได้ดีเมื่อได้รับสาระเนื้อหาทางลบ การเสนอสาระเนื้อหาทางลบเป็นที่ติดตามติดใจเด็กมากกว่า ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Khan (1992) ที่พบว่า การตอบสนองของเด็กจากการสัมภาษณ์ภายหลังการดูเรื่องที่แสดงจริยธรรมทางบวกและลบ พบว่าพฤติกรรมจริยธรรมที่เด็กเข้าใจเป็นทางลบมากกว่าทางบวก

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

การสัมมนาเรื่อง ระบบค่านิยมไทย. จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ณ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย. วันที่ 28 – 29 เมษายน 2522 และ ณ ศูนย์สารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วันที่ 19 กรกฎาคม 2523.

คุณหญิงเต็มศิริ บุญยสิงห์. บทสัมภาษณ์ : คุณค่าใหม่ทางจริยธรรมกับพฤติกรรมทางสังคม. วารสารครุศาสตร์, ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 (ตุลาคม – ธันวาคม) 2530

ชัยพร วิชชาวุธ, ธีระพร อุวรรณโณ และพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. พฤติกรรมจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาตามแนวทางจิตวิทยาสังคม. งานวิจัยลำดับที่ 16, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

ชัยพร วิชชาวุธ และธีระพร อุวรรณโณ. แนวคิดและพัฒนาการใหม่ในการปลูกฝังจริยธรรม. วารสารครุศาสตร์, กรกฎาคม, 2525, 22 – 43.

ชัยพร วิชชาวุธ. แนวทางการพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม. วารสารครุศาสตร์ม เมษายน – มิถุนายน, 2526, 22 – 33.

ชัยอนันต์ สมุทรวานิช. บทสัมภาษณ์คุณค่าใหม่ของจริยธรรมกับพฤติกรรมทางการเมือง. วารสารครุศาสตร์, ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 (ตุลาคม – ธันวาคม) 2530.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. จริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะของนักพฤติกรรมศาสตร์ ในรายงานการสัมมนาทางจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา, 2522.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 : จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2524

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม. จริยธรรมของเยาวชนชาวไทย. ประมวลบทความงานวิจัยของสภาวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ (พ.ศ. 2505 – 2535). สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.

ธีระพร อุวรรณโณ. เจตคติ: การศึกษาตามแนวทฤษฎีหลัก ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

- บรรพต พรประเสริฐ. การเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางจริยธรรมของนักเรียนอนุบาลโดยใช้
นิทานและเกม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2530.
- ประสาร ทองภักดี. วิธีสอนตามแนวพุทธศาสตร์. ศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ ภาค 2 ระบบ
การเรียนการสอน. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2526.
- ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. ค่านิยมและความคาดหวังของเยาวชนไทย. รายงานการวิจัยคณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- พรรณี สุวัฒน์. การเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่
เรียนด้วยกิจกรรมละเล่นพื้นเมือง ของเด็กภาคเหนือ กับกิจกรรมตามแผนการสอน
ของกระทรวงศึกษาธิการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2527.
- พระราชธรรมนิเทศ และเสฐียรพงษ์ วรรณปก. พระพุทธศาสนากับการพัฒนาจริยธรรม. รายการ
สนทนาปัญหาบ้านเมือง. อาทิตย์ ที่ 26 พฤษภาคม 2534.
- พระราชวรมณี (ประยูรธิ์ ปยุตโต). พุทธธรรม. มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย บริษัทด้านสุทธาการ
พิมพ์ จำกัด, 2529.
- พุทธทาสภิกขุ. ขราวาสธรรม. ธรรมทานมูลนิธิ, 2523.
- วสิน อินทสระ. พุทธวิธีในการสอน. ศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ ภาค 2 ระบบการเรียนการ
สอน. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2526.
- ระวี ภาวิไล. คุณค่าใหม่ทางจริยธรรมกับสภาพแวดล้อม. วารสารครุศาสตร์, ปีที่ 16 ฉบับที่ 2
(ตุลาคม - ธันวาคม) 2530.
- รัตนา ฉากฉลัก. การเปรียบเทียบมโนทัศน์ของจริยธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้
รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แบบปล่อยปละละเลย และแบบให้ความรู้
คุ้มครองมากเกินไป. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2530.
- สมเดช สีแสง. การทดลองสอนการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน
มิตร, 2525.

สนิท ทรัพย์วารี. การทดลองสอนโดยใช้สไลด์ – เทป เพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดราชบุรี. ปรินูฎยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.

สุนทรี โคมิน และสนิท สัมครการ. ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย : เครื่องมือสำรวจวัด. รายงานการวิจัย สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2523.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. วรรณคดีเกี่ยวกับสังคมวิทยา : ตามแนวพุทธศาสตร์โดยสังเขป. กระทรวงศึกษาธิการ, 2516.

เสริญพงษ์ วรรณปก. การปลูกฝังค่านิยม วารสารสังคมศาสตร์ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 มิถุนายน – กันยายน, 2524 หน้า 1 – 12.

แสง จันทร์งาม. วิธีสอนตามแนวพุทธศาสตร์. ศึกษาศาสตรืตามแนวพุทธศาสตร์ ภาค 2 ระบบการเรียนการสอน. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2526.

ภาษาต่างประเทศ

Anderson, J.R. Arguments concerning representations for mental imagery. Psychological Review 85 (1978) : 249-277.

Anderson, R.E. Speech imagery is not always faster than visual imagery, Memory and Cognition. Vol.10, pp. 371-380. 1982.

Anderson, R.E. Did I do it or did I only imagine doing it? Journal of Experimental Psychology. Pp. 594-613. 1984.

Bandura, A. Social Learning Theory. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1977.

Belenky, M.F., Clinchy, B.M., Goldberger, N.R., and Tarule, J.M.(1986). Women's Ways of Knowing. Basic Books, New York.

Bower, G.H. Imagery as a relational organizer in associative learning. Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior, Vol. 9, pp. 529-533. 1970.

Bower, G.H. and Karlin, W. Depth of processing picture of face and recognition memory. Journal of Experimental Psychology, 1974, vol.103, pp. 751 – 757.

- Carrier, C. Joseph, M. R., Krey, C. L. & LaCroix, P. Supplied visuals and imagery instructions in field independence and field dependence children's recall. *ECTJ*, 1983, 31(3), 153 – 160.
- Clark, R.L. Media, mental imagery, and memory. *Educational Communication and Technology Journal* 26 (1978) : 355-363.
- Colby, A., and Kohlberg, L.(1987). *The Measurement of Moral Judgement (Vol.1)*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Elbedonr, S. et al. The impact of political violence on moral reasoning in children. *Child Abuse 2 Neglect*, Vol . 21, pp. 1053 – 1066. 1977.
- Epstein, W., Rock, I., & Zuckerman, C.B. Meaning and familiarity in association learning. *Psychological Monographs* 74, 491 (1960).
- Finke, Ronald A. *Principles of mental imagery*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 1989.
- Fleming, M.L. The picture in your mind. *AV Communication Review* 25 (1977) : 43-62.
- Galotti, K.M.,Kozberg, J.F.,and Farmer, M.C.Gender and development differences in adolescents conceptions of moral reasoning. *Journal of Youth and Adolescence* : vol. 20,No.1. 1991.pp. 13 –30.
- Gilligan, c. (1982). *In a Different Voice*. Harvard University Press, Cambridge, MA.
- Guttmann, j., Levin, J. R. & Pressley, M. Picture, partial pictures, and young children's oral learning. *Journal of Educational Psychology*,437 – 480.
- Hasher, L., Riebman, B. & Wren, F. Imagery and the retention of free recall learning. *Journal of Experimental Psychology : Human Learning and Memory*, 1976,2, 172 –181.
- Hickey, M. Gail. Folk literature as a vehicle for value education, *Social Studies and the Yong Learner*, vol.2, no. 3, January – February , 1990. pp. 6-8.

- Holliday, W.G., Brunner, L.L., & Donais, E.L. Differential cognitive and affective responses to flow diagrams in science. *Journal of Research in Science Teaching* 14 (1977) : 129-138.
- Hogan, R. Moral conduct and moral character : Psychological perspectives *Psychological Bulletin* vol. 17, 1973, p. 217.
- Horowitz, M.J. *Image Formation and cognition* (2nd ed.). New York: Appleton-Century-Crofts, 1978.
- Hubel, D.H., and Wiesel, T.N. Functional architecture of macaque monkey visual cortex. *Proceedings of the Royal Society of London*. pp. 1-59. 1977.
- Huttenlocher, T., and Presson, C. Mental rotation and the perspective problem. *Cognitive Psychology*, Vol. 4. Pp. 277-299, 1973.
- Kahn, Peter H., Jr. Children Obligatory and discretionary moral judgement, *Child Development*, vol.63, no. 2, April 1992, pp. 416 – 430.
- Kintsch, W. *The representation of meaning in memory*. Hillsdale, N.J. : Erlbaum, 1974.
- Kolberg, L.(1976). Moral stages and moralization: The cognitive-developmental approach, In Lickona T.(ed.), *Moral Development and Behavior : Theory, Research and Social Issues*. Holt, Rinehart & Winston, New York.
- Kolberg, Lawrence. The cognitive development approach to moral education *Phi Delta Kappan*, vol. June 1970, p.173.
- Kosslyn, S.M., & Pomerantz, J.R. Imagery, propositions and the form of internal representations. *Cognitive Psychology* 9 (1977) : 52-76.
- Kosslyn, S.M., & Schwartz, S.P. A data-driven simulation of visual imagery. *Cognitive Science* 1 (1977) : 265-296.
- Kosslyn, S.M. *Image and mind*. Cambridge, Massachusetts:Harvard University Press. 1988.
- Lesgold, A. M., Levin, J. R., Shimron, J. & Guttman, J. Pictures and young children's learning from oral prose. *Journal of Educational Psychology*, 1975, 67, 638 – 642.

- Levie, W.H., & Levie, D. Pictorial memory processes. *AV Communication Review* 23 (1975) : 81-97.
- Leivin, J. R., Bender, B. G., & Lesgold, A. M. Pictures, repetition and young children's oral prose learning. *AV Communication Review*, 1976, 24, 367 – 380.
- Lindsay, P.H., and Norman, D.A. *Human information processing : An introduction Psychology*, 2nd ed. New York : Academic Press, 1977.
- Maher, J. H., Jr. & Sullivan, H. Effects of mental imagery and oral and print stimuli on prose learning of intermediate grade children. *ECTJ*, 1982, 30(3), 175–183.
- Marr, D. *Vision*. San Francisco :W.H. Freeman, 1982.
- Neisser, U . *Cognitive Psychology*. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, 1967.
- Norman, D.A., & Rumelhart, D.E. *Explorations in cognition*. San Francisco : Freeman, 1975.
- Paivio, A. *Imagery and verbal processes*. New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 1979.
- Paivio, A. Language and knowledge of the world. *Educational Researcher* 3 (1974) : 5-12.
- Paivio, A. Images, propositions and knowledge. In J.M. Nicholas (ed.), *Images, perception and Knowledge*. Dordrecht, The Netherlands : Reidel, 1976.
- Paivio, A., & Csapo, K. Picture superiority in free recall : Imagery or dual coding. *Cognitive Psychology* 5 (1973) : 176-206.
- Paivio, A., & Foth D. Imaginal and verbal mediators and noun concreteness in paired-associate learning : The elusive interaction. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior* 9 (1970) : 384-390.
- Palmer, S.E. Visual perception and world knowledge : Notes on a model of sensory-cognitive interaction. In D.A. Norman & D.E. Rumelhart (eds.), *Exporations in cognition*. San Francisco : Freeman, 1975.
- Piaget, J. *The moral judgement of the child*. New York : The Free Press, 1965.

- Pressleu, G. H. Imagery and children's learning ; Putting the picture in development perspective. *Review of Educational Research*, 1977, 47(4), 585.
- Pylyshyn, Z. What the mind's eye tells the mind's brain. *Psychology Bulletin* 80 (1973) : 1-24.
- Rest, J.R.(1983). Merality. In Flavell, J.H., and Markman, E.M.(eds.), Mussen, P.H.(series ed.), *Handbook of child Psychology Vol. 3 Cognitive Development*. Wiley, New York.
- Rest, J.R.(1979). *Revised Manual for the Defining Issues Test*. Minnesota Moral Research Projects, Minneapolis.
- Rohwer, W. D., Jr. Prime time for education ; Early childhood or adolescence? *Harvard Educational Review*, 1971, 41, 316 – 341.
- Segal, S.J., and Fusella, V. Influences of imaged pictures and sounds on detection of visual and auditory signals. *Journal of Experimental Psychology*. Vol. 83, PP. 458-464, 1970.
- Shepard, R.N. and Metzler, J. Mental rotation of three –dimensional objects. *Science*, vol.171. pp. 701 – 703, 1971.
- Shepard, R.N. and Podgorny, P. Cognitive Processes that resemble perceptual processes. In E.K. Estes, ed., *Handbook of learning and cognitive processes*, vol.5. Hillsdale, NewJersey:Erlbaum, 1978.
- Simon, H.A. What is visual imagery? An information processing interpretation. In L.W. Gregg (ed.), *Cognition in learning and memory*. New York : Wiley, 1972.
- Skinner, B.F. *Science and Human Behavior*. New York : Macmillan, 1953.
- Spangenberg, R.W. Structural coherence in pictorial and verbal displays. *Journal of Educational Psychology* 62 (1971) : 514-520.
- Sperry, R.W. Brain bisection and mechanisms of conciousness. In J.C. Eccles (ed.), *Brain and conscious experience*. New York : Springer-Verlag, 1966.

- Sperry, R.W. Lateral specialization of cerebral function in the surgically separated hemispheres. In F.J. McGuigan & R.A. Schoonover (eds.), *The psychophysiology of thinking*. New York : Academic Press, 1973.
- Yuille, John C. (ed.) *Imagery, memory, and cognition*. New Jersey:Lawrence Erlbaum Associates, Publishers. 1983.
- Thama, S.J.(1986). Estimating gender differences in the Comprehension and preference of moral issues. *Develop. Rev.* 6: 165-180.
- Walker, L. J., and Taylor, J.H. Family interactions and the development of moral reasoning. *Child Development*. Vol. 62, no. 2 April 1991, pp. 264 – 283.
- Wicker. Our picture of mental imagery : Prospects for research and development. *ECTJ*, 1978, 26(1), 15 – 254.
- Winn, W. Visual information processing : A pragmatic approach to the imagery question. *ECTJ* 28,2 (1980) : 120-133.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทภาพสไลด์ชุดประกอบคำบรรยายเทป(สาระเนื้อหาทางบวกและลบ)
และคำสั่งการสร้างภาพในใจ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความขยันหมั่นเพียร
(สาระเนื้อหาทางบวก)

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
1	CU Caption : ความขยันหมั่นเพียร	บรรยาย : ความขยันหมั่นเพียร คือความพยายามทำงานของตนให้สำเร็จ ไม่ท้อถอยไม่ว่างานนั้นจะหนักหรือเบา ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคอดทน ทำงานจนสำเร็จตามความตั้งใจ
2	CU Caption : ความขยันหมั่นเพียรนำไปสู่ความสำเร็จ	ความขยันหมั่นเพียร ก่อให้เกิดความสำเร็จดังตัวอย่างในเรื่อง "จดหมายจากเมืองไทย" ที่จะเล่าให้ฟังต่อไป ดนตรี
3	MS ชายจีนชื่อสงวอู่ อายุประมาณ 30 ปี นั้งเขียนจดหมายถึงแม่	บรรยาย : สงวอู่ เป็นคนจีนที่เดินทางมาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน มาทำมาหากินอยู่ในประเทศไทย
4	MS สงวอู่ เขียนจดหมาย	เขาเขียนจดหมายติดต่อกับแม่ที่ประเทศจีนมาเป็นเวลานานกว่า 10 ปีแล้ว ดนตรี
5	CU จดหมายที่สงวอู่ กำลังเขียนถึงแม่	ในจดหมาย สงวอู่เล่าว่า สงวอู่ : แม่คงแปลกใจ ที่ลูกเรียนหนังสือไทยทั้งที่

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
		งานของลูกยุ่งมาก ทั้งนี้เพราะลูกจำเป็นต้องติดต่อทำการค้ามันเอง
6	CU สว่างอุ้มเซ็นชื่อ "สว่างอุ้ม" ตัวใหญ่	... โดยเฉพาะต้องติดต่อกับข้าราชการไทย
7	CU ลายมือโย้เย็บนกระดาศในอนุญาต ต่อหน้าข้าราชการไทย	... ในการขออนุญาต
8	MS คนงานไทยพยายามอ่านใบสั่งซื้อของ ให้สว่างอุ้มฟัง สว่างอุ้มหน้ายุ่ง	...เมื่อก่อนเวลามีใบสั่งซื้อของ ลูกต้องเรียกคนงานมาอ่านให้ฟัง เขาอ่านผิดอ่านถูก ทำให้งานยุ่งเหยิง ลำบากมาก
		ดนตรี
9	CU สว่างอุ้มขมขมับ หน้ายุ่ง	ดนตรี
10	MS สว่างอุ้มนั่งอ่านหนังสือ มีหนังสือแบบเรียนไทยหลายเล่มบนโต๊ะข้าง ๆ มีชายไทยแก่ท่าทางเป็นคนงาน ทำท่าสอน (บรรยายภาคตอนค่ำมีไฟเปิดสองบนโต๊ะ)	... ในตอนแรกที่ลูกเริ่มเรียนภาษาไทย ลูกให้คนงานคนหนึ่งช่วยสอนให้ลูกเรียนทั้งอ่านและเขียนเมื่อเราปิดร้านแล้ว

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
11	CU สว่างอุ้มนั่งเขียนหนังสือบนโต๊ะ	...ต่อจากนั้นลูกพยายามหาเวลาเขียนหนังสือ ไทยวันละอีกครั้งชั่วโมง
12	CU สว่างอุ้มนั่งเขียนคำประสม "คน จน บน วน"	...ถึงตอนนี้ ลูกจำตัวหลัก ๆ ได้แล้ว หัดประสมคำ ได้ โดยไม่ต้องมีครูสอน อาศัยหนังสือเป็นครู เท่านั้น
13	MS ครูกำลังสอนสว่างอุ้มนั่ง สว่างอุ้มนั่ง "ใคร มา ไปลูซิ" ครูแก่ "ไม่ถูก ใครมา ไป ลูซิ"	...ในเวลาเดียวกัน ลูกก็หัดพูดให้ถูกต้องชัดเจน ด้วย มีเสียงบางเสียงที่พวกเราคนจีนมักพูดเพี้ยน ไปเสมอ การหัดพูด ไม่ใช่ของง่าย อาศัยที่ได้ยิน ได้ฟังอยู่ทุกวัน แม่คงดีใจกับลูก เดี่ยวนี้ลูก สามารถเข้าใจความหมายของคำเกือบทุกคำที่ พูดกัน
14	MS สว่างอุ้มนั่ง "คราย ใครมาไปดู" ครูพูด "ถูกต้อง ดีมาก"	ดนตรี
15	MS สว่างอุ้มนั่งอ่านหนังสือพิมพ์ไทย	...ถึงเดี๋ยวนี้ ลูกสามารถอ่านหนังสือพิมพ์ไทยเพื่อ ดูข่าวการค้า และเรื่องราวที่เขาพูดถึงจีนได้เข้าใจ รู้เรื่องดีกว่าคนไทย บางคนเสียอีก

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
16	MS ส่องดูพูดว่า "ไม่ตกลง" มีหนังสือ สัญญาบนโต๊ะ ผู้ชายไทยท่าทาง เจ้าเล่ห์	...นอกจากนั้น ลูกยังสามารถอ่านสัญญาซื้อขาย ที่เขียนเป็นภาษาไทยได้ ไม่มีใครมาหลอกหลวงลูก ได้ทั้ง ๆ ที่ลูกเป็นคนจีน
17	MS ส่องดูเซ็นชื่อในสัญญา ลายมือสวย ต่อหน้าข้าราชการไทย	...หลังจากที่ลูกได้พยายามเรียนทั้งอ่านและเขียน หัดพูดให้ชัดเจน
18	MS ข้าราชการไทยหน้าตาอึดอ้อม	...ลูกก็ประสบความสำเร็จในการติดต่อกับผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับข้าราชการไทย
19	CU จดหมายที่ส่องดูกำลังเขียนถึงแม่	...การที่ลูกรู้หลายภาษาโดยเฉพาะภาษาไทย ทำ ให้ลูกได้เปรียบคนอื่น ๆ ลูกสามารถติดต่อกับคน ได้มาก คุ่มค่ากับการที่ลูกได้มีความเพียร พยายามเรียนทั้งเขียน อ่านและพูดให้ถูกต้อง ชัดเจน กิจการค้าขายของลูกเจริญก้าวหน้า ไปมาก"
20	LS ภาพส่องดูหน้าร้านใหม่	ดนตรี
21	LS ศูนย์การค้าใหญ่ ๆ	ดนตรี

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
22	LS ภาพส่องคู่มือร้านอาหารใหญ่	บรรยาย : ผู้ที่ยืนยันเพียรจะประสบความสำเร็จในการทำงาน เพราะเป็นผู้ที่มีความพยายามสม่ำเสมอ
23	LS ภาพคนงานก่ออิฐที่ละก้อน งานยังไม่เสร็จ แดดร้อนจัด	คนขยันจะอดทนไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค
24	MS คนงานก่ออิฐหนึ่งยอดก งานจนจะเสร็จแดดร้อนจัด	เช่นแดดที่ร้อนจัด
25	MS ผู้หญิงล้างชามกองโต	คนขยันจะไม่ปล่อยปละละเลยงาน
26	MS การฝึกซ้อมของนักมวยอย่างหนัก	คนขยันหมั่นเพียรจะไม่เกียจคร้าน เช่น นักมวยที่เป็นแชมป์บนโลกจะต้องขยันหมั่นฝึกซ้อม พร้อมทั้งสู้อยู่เสมอ
27	LS การชกมวยชนเวที	(เสียง background การชกมวย)
28	LS การชกมวยชนเวที	(เสียง background การชกมวย)

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
29	MS แซมเปียนคนนั้นได้ชัยชนะบนเวที	(เสียง background การชกมวย) ดนตรี
30	CU เด็กหญิงแต่งชุดนักเรียนหัดเขียนหนังสือมีครูคอยช่วยอยู่ใกล้ ๆ	บรรยาย : นักเรียนทุกคนเมื่อยังเป็นเด็กเล็ก ๆ ก็ต้องขยันหมั่นเพียร หัดเขียนและอ่านหนังสือได้
31	MS นักเรียนหญิงชายเรียนหนังสืออยู่ในห้องเรียนอย่างตั้งใจ	เรียนหนังสืออย่างตั้งใจ
32	MS นักเรียนหญิงคนหนึ่งค้นคว้าอ่านหนังสือในห้องสมุด	หมั่นศึกษาหาความรู้ขยันทำการบ้าน
33	MS นักเรียนหญิงหน้าตาอิมยิ้มชูใบงานผลการเรียนให้พ่อแม่	ถึงเวลาสอบก็สอบได้คะแนนดี มีความสุขสมหวัง
34	CU ภาพเด็กหญิงยิ้มสดใส	ความขยันหมั่นเพียรพยายามในการเรียนสม่ำเสมอ จะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน สมหวังและเป็นสุข

ลำดับที่

ภาพ

คำบรรยาย

การสร้างภาพในใจ (Imagery)

35

ภาพมืด

คำสั่ง : ให้นักเรียนสร้างภาพในใจตามคำบรรยาย
ที่นักเรียนจะได้ฟังต่อไปนี้

บรรยาย : นักเรียนลองนึกย้อนกลับมาดูตัวเอง
ถ้านักเรียนเป็นคนที่มีความพยายามในการ
ทำงาน มีความอดทน และแข็งขันที่จะทำงานของ
ตนให้สำเร็จ โดยไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค ไม่ท้อ
ถอย ไม่ปล่อยปละละเลยการงาน และไม่เกียจ
คร้าน นักเรียนก็จะได้ชื่อว่าเป็นคนที่มีความขยัน
หมั่นเพียร จะเห็นว่าความขยันหมั่นเพียรก่อให้เกิด
เกิดความสมหวัง การที่นักเรียนพยายามอ่าน
หนังสือทบทวนบทเรียน เพื่อเตรียมตัวสอบให้ได้
โดยมีความอดทนต่อความง่วงนอนและเมื่อยล้าก็
เรียกว่านักเรียนมีความขยันหมั่นเพียร หรือการที่
นักเรียนพยายามตื่นนอนแต่เช้า เพื่อไปโรงเรียน
ให้ทันเวลา ก็เป็นตัวอย่างของคนขยันหมั่นเพียร
เด็กบางคนขยันช่วยผู้ปกครองทำความสะอาด
บ้านเรือนให้น่าอยู่ บางคนขยันช่วยผู้ปกครอง
ค้าขายหรือประกอบอาชีพ เหล่านี้ล้วนเป็นคน
ขยันหมั่นเพียร นักเรียนก็เป็นคนหนึ่งที่มีความ
ขยันหมั่นเพียรใช่ไหม? ถ้าใช่ นักเรียนจะเป็นคนที่
สามารถพึ่งตนเองได้ และเป็นที่พักพิงของผู้อื่นได้
ด้วย ก่อให้เกิดความสุข

ความขยันหมั่นเพียร
(สาระเนื้อหาทางลบ)

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
1	CU Caption : ความขยันหมั่นเพียร	บรรยาย : ความขยันหมั่นเพียร คือความพยายามทำงานของตนให้สำเร็จ ไม่ทอดทิ้งไม่ว่างานนั้นจะหนักหรือเบา ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคอดทน ทำงานจนสำเร็จ ทำงานจนสำเร็จตามความตั้งใจ ความขยันหมั่นเพียรก่อให้เกิดความสำเร็จ
2	CU Caption : ความไม่ขยันหมั่นเพียรนำไปสู่ความล้มเหลว	คนที่เกียจคร้าน ไม่ขยันหมั่นเพียรมักจะประสบความล้มเหลว ดังตัวอย่างในเรื่อง "จดหมายจากเมืองไทย" ที่จะเล่าให้ฟังต่อไปนี้ ดนตรี
3	MS ชายจีนชื่อสงวอู่ แต่งตัวแสดงฐานะดี อายุประมาณ 30 ปี	สงวอู่ เป็นชายจีนที่เดินทางมาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน มาทำมาหากินอยู่ในประเทศไทยกว่า 20 ปีแล้ว เขาประสบความสำเร็จในการค้าขายมาก
4	MS สงวอู่ นั่งเขียนจดหมายถึงแม่	สงวอู่เขียนจดหมายติดต่อกับแม่เล่าเรื่องสี่ไหหลานชาย ที่แม่ส่งมาอยู่กับเขา ดนตรี

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
5	CU จดหมายที่สงวอู่ กำลังเขียนถึงแม่	ในจดหมาย สงวอู่เล่าว่า สงวอู่ : แม่คงพอใจที่ลูกให้สี่ไชเรียนภาษาจีนและ ไทยควบคู่กันไป เพราะลูกแน่ใจว่าจะเป็น ประโยชน์ต่อเขาในวันข้างหน้าเช่นเดียวกับที่ลูก ต้องเรียนหนังสือไทยเพราะมีปัญหาทางการค้าที่ ได้เล่าให้แม่ฟังแล้ว
6	MS ครูผู้ชาย สอนหนังสือให้สี่ไช ซึ่งกำลัง ทำท่าหาเวลานอนแสดงสีหน้าเบื่อ	...ลูกได้จ้างครูสอนภาษาไทยมาสอนภาษาไทย ให้แก่สี่ไช สัปดาห์ละ 4 ครั้ง แต่สี่ไชไม่ตั้งใจเรียน ไม่ขยันเขียน ไม่ขยันอ่านตามเคย บอกแต่ว่ายาก ไม่ยอมเรียน
7	MS สงวอู่กำลังอธิบายให้สี่ไชฟัง สงวอู่มีสีหน้าดู	...ลูกได้เรียกสี่ไสม่าชี้แจงให้เห็นความสำคัญของ การเรียนภาษาไทยอีกครั้ง ซี่ให้เห็นความจำเป็นที่ จะต้องเรียนให้รู้ และใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง ซึ่ง เป็นประโยชน์มากในการติดต่อและค้าขาย
8	CU สี่ไชหน้าเศร้า ตามองพื้น สงวอู่กำลังพูด	สงวอู่ : "...การไม่รู้ภาษาไทย ย่อมจะเสียเปรียบ สี่ไชรับปากว่าจะตั้งใจเรียน" ดนตรี

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
9	MS ครูบ่นกับสว่างอุ้มเมื่อสี่ไฉ่คล้อยหลัง ครูมีหน้าตาไม่แจ่มใส	...แม่ครับ ลูกหนักใจ เรื่องการเรียนภาษาไทยของ สี่ไฉ่มาก เขาไม่ทำตามที่เราบอกไว้ ไม่พยายาม เขียนหรืออ่าน ทั้งไม่ยอมหัดพูดออกเสียงให้ถูก ต้องด้วย ลูกยอมรับว่าการเรียนภาษาไทยนั้นยาก แต่ถ้ามีความพยายาม อดทนฝึกสม่ำเสมอก็จะ ประสบความสำเร็จ ดังนั้น เมื่อสี่ไฉ่ขอให้ลูกส่ง เขาไปโรงเรียนผู้ใหญ่ จะได้มีเพื่อนมาร่วมฝึกด้วย ลูกจึงตามใจ"
		ดนตรี
10	MS สว่างอุ้มเขียนจดหมายถึงแม่ หน้าตาสว่างอุ้มแสดงความหนักใจ	สว่างอุ้ม : "ลูกแทบจะหมดความอดทนที่จะให้สี่ไฉ่ เรียนภาษาไทย หลังจากไปเรียนที่โรงเรียนผู้ใหญ่ ได้ไม่กี่วัน สี่ไฉ่ก็หนีเรียน
11	MS สว่างอุ้มนั่งกุมขมับ สีหน้าแสดงความ หนักใจ	...เกิดเรื่องใหญ่แล้ว สี่ไฉ่ถูกจับขังหาเงินเขาห้า แสนบาท แล้วไม่ยอมจ่ายเงินคืนตามกำหนด สี่ไฉ่ บอกลูกว่า เขายืมเงินมาเพียงห้าร้อยบาท แต่ใน ใบสัญญาจ่ายเงินที่มีลายเซ็นของสี่ไฉ่เป็นผู้กู้ นั้น กู้ ไว้ห้าแสนบาท
12	CU หน้าเด็กหนุ่มสี่ไฉ่มีน้ำตาคลอ หน้าเศร้า	ลูกอยากจะสมน้ำหน้าสี่ไฉ่แต่ก็สงสารปัญหานี้ เกิดขึ้นเพราะสี่ไฉ่อ่านหนังสือไทยไม่ออก เขาบอก ให้เซ็นชื่อก็เซ็นชื่อเป็นภาษาจีน ถ้าสี่ไฉ่มีความ

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
		พยายามขยันอ่าน ขยันเขียนบ้าง ก็คงไม่ถูกหลอก อย่างนี้"
13	CU หน้าสีไร่ร้องไห้	บรรยาย : ผู้ที่ไม่มีความขยันหมั่นเพียรย่อมนจะ ประสบความล้มเหลว เพราะไม่มีความพยายาม ในการทำงาน เมื่อขาดความอดทนงานก็ไม่สำเร็จ
14	LS ภาพคนงานก่ออิฐที่ละก้อน งานยังไม่เสร็จ แดดร้อนจัด คนงาน ทิ้งงาน ทิ้งเครื่องมือ นอนหลับ	คนเกียจคร้านจะเป็นคนที่ไม่อดทน แดดร้อนก็ว่าร้อนนักทำงานไม่ได้ ลงนอนเสียก่อน
15	LS ภาพคนงานก่ออิฐที่ละก้อน งานยังไม่เสร็จ แดดร้อนคนงานทิ้งงาน ทิ้งเครื่องมือ นอนหลับ	แดดร้อน ก็ว่าอากาศกำลังสบาย สมควรนอนมากกว่า ก็ลงนอน งานไม่ทำ
16	MS ผู้หญิงทิ้งงานล้างชามกองโตนั่งเล่น	คนที่ไม่ขยันหมั่นเพียรจะปล่อยปละละเลยงาน งานที่ต้องทำก็ไม่แล้วเสร็จ
17	MS นักมวยที่นั่งหลับที่ค่ายซ้อมมวย	นักมวยที่ไม่ขยันหมั่นฝึกซ้อมจะไม่มีโอกาสชนะ ในการชกบนเวทีได้เลย
18	MS ถูกคู่ต่อสู้ชกลงไปนอน	ดนตรี

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
19	MS เด็กหญิงนั่งเหม่อ มือเท้าคาง นั่งฝัน หวาน มีสมุดทำงาน ดินสอวางทิ้ง หนังสือเปิดกาง	บรรยาย : เด็กที่ไม่มีความขยันหมั่นเพียรในการ เรียน ไม่ขยันเขียน ไม่ขยันอ่าน
20	MS ภาพนักเรียนในห้องเรียน เด็กหญิง คนเดิม (ภาพที่ 2) กำลังคุยกับเพื่อน อีกคนในระหว่างที่ครูกำลังสอน	เวลาเรียนก็ไม่ตั้งใจเรียนนั่งคุยกับเพื่อน ทำให้ไม่ เข้าใจในเรื่องที่ครูสอน
21	MS เด็กหญิงคนเดิมนอนหลับคาโต๊ะ มีสมุด ดินสอ หนังสือวางอยู่เต็ม	ไม่ทำการบ้านที่ครูมอบหมายให้ทำ
22	CU รายงานการสอบ	เมื่อถึงเวลาสอบ ก็สอบตกเป็นทุกซ์ เพราะไม่มีความขยันหมั่นเพียร
23	MS เด็กหญิงคนเดิมหน้าเศร้า น้ำตาหยด ยื่นสมุดรายงานการเรียนให้พ่อแม่	การไม่ขยันหมั่นเพียรพยายาม จะทำให้นักเรียน ประสบความล้มเหลว ทำให้เกิดความผิดหวัง และเป็นทุกซ์ได้
24	CU นักเรียนหญิงคนเดิมร้องไห้ หน้าเศร้า	ดนตรี

ลำดับที่

ภาพ

คำบรรยาย

การสร้างภาพในใจ (Imagery)

25

ภาพมืด

คำสั่ง : ให้นักเรียนสร้างภาพในใจตามคำบรรยายที่นักเรียนจะได้ฟังต่อไปนี้

บรรยาย : นักเรียนลองนึกย้อนกลับมาดูตัวเอง ถ้านักเรียนเป็นคนที่ไม่มี ความพยายามในการทำงาน ไม่มีความอดทน และไม่แข่งขันที่จะทำงานของตนให้สำเร็จ โดยยอมแพ้ต่ออุปสรรค ท้อถอย ปล่อยปละละเลยการงาน และเกียจคร้านในการทำงาน นักเรียนก็จะได้ชื่อว่าเป็นคนที่ไม่มี ความขยันหมั่นเพียร จะเห็นว่า ความไม่ขยันหมั่นเพียรก่อให้เกิดความไม่สมหวัง หรือเกิดความล้มเหลว การที่นักเรียนไม่พยายามอ่านหนังสือ ทบทวนบทเรียนเพื่อเตรียมตัวสอบให้ได้ โดยยอมแพ้ต่อความง่วงนอนและเมื่อยล้า ก็เรียกว่านักเรียนไม่มี ความขยันหมั่นเพียร หรือการที่นักเรียนไม่พยายามตื่นนอนแต่เช้า เพื่อไปโรงเรียนให้ทันเวลา ก็เป็นตัวอย่างของคนไม่ขยันหมั่นเพียร เด็กบางคนปล่อยปละละเลยบ้านเรือน ทำให้ที่อยู่อาศัยทรุดโทรม ไม่น่าอยู่ บางคนเกียจคร้าน ไม่ขยันช่วยผู้ปกครองค้าขายหรือประกอบอาชีพ เหล่านี้ล้วนเป็นคนไม่ขยันใช่ไหม? ถ้านักเรียนเป็นคนที่ไม่ขยันหมั่นเพียร นักเรียนจะเป็นคนที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ และไม่สามารถเป็นที่พึ่งของคนอื่นได้ด้วย ก่อให้เกิดความทุกข์

ความรับผิดชอบ
(สาระเนื้อหาทางบวก)

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
1	CU มือเด็กชายเก่ง กำลังวางกล้วยน้ำว้า งอม ๆ (คงมีสีคล้ำบ้างเหลืองบ้าง) 1 ใบลงในจานในทรงนก (มองเห็นภาพ ทรงนกอยู่ใต้ต้นมะม่วง เด็กชายอยู่ หน้ากรง)	ดนตรี
2	MS เด็กชายเก่ง มือปิดประตูทรงนก พ่อยืนอยู่ข้าง ๆ ใบหน้าแจ่มใส	พ่อ : เจ้านกแก้วมันชอบกล้วยใหม่ลูก พ่อว่ามัน โตขึ้นมาก ดูท่าทางมันแข็งแรง และมีความสุข มากทีเดียว พ่อว่า คงเป็นเพราะเก่งคอยดูแลให้ อาหารมันนี่เอง เหนื่อยใหม่ลูก งานที่พ่อให้ทำนี่
3	MS นกกำลังกินผลไม้	เก่ง : ไม่ครับพ่อ ผมสังเกตดูว่ามันชอบผลไม้สุก อย่างเช่นกล้วย มะละกอ และลูกตำลึง มันชอบ ลูกตำลึงสุกมากที่สุดครับ
4	MS นกกินข้าว	เก่ง : ผมเคยลองเอาข้าวคั่วลูกกับไข่ต้มใส่พริกแดง มาให้มันกิน มันชอบมากกว่าอาหารนกที่เราซื้อ มาอีกนะครับ พ่อ : อ้าว...ก็ข้าวคั่วลูกไข่ต้มใส่พริกแดงนี่แหละลูก ที่คนโบราณเขาว่า นกแก้วชอบล่ะ

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
5	MS นกอบน้ำ ทำทางมีความสุข	แก๊ง : แปลกนะครับมันชอบเล่นน้ำ ผมต้องคอยดูแลเปลี่ยนน้ำให้มันทั้งเช้าและเย็นทีเดียวเลยครับ
6	XCU หน้านกแก้ว (ถ้าจับภาพได้นกเอียงคออ้าปาก)	แก๊ง : ตอนนี่ผมหัดมันให้พูดว่า "สวัสดี แก๊ง" ได้แล้วครับ มันพูดได้ชัดเจนทีเดียว
7	MS นกแก้ว	แก๊ง : อ้อ...พ้อครับ เจ้านกแก้วนี้ช่วยเราเฝ้าบ้านอีกด้วยนะครับ
8	MS นกแก้ว	เวลาคนแปลกหน้าเข้ามา มันจะส่งเสียงดังมาก เจ้านกแก้วเป็นนกที่ดีทีเดียวครับ ดนตรี
9	MS หน้าต่าง (อาจจะเป็นอย่างอื่นในห้องนอนเด็กชายแก๊ง)	ดนตรี
10	MS เด็กชายแก๊ง กำลังหลับ	ดนตรี
11	CU หน้าเด็กชายแก๊ง ลืมตา	ดนตรี เสียงนกแก้วร้องลั่น (เสียงตกใจ)

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
12	ECU หน้าเด็กชายเก่ง ตกใจตื่น ลูกขึ้นนั่ง	เสียงนกแก้วร้องลั่น
13	MS เด็กชายเก่ง ลูกขึ้นนั่งอย่างตกใจ พยายามจับเสียงว่าเป็นเสียงอะไร	เสียงนกแก้วร้องลั่น
14	LS เด็กชายเก่ง รีบลุกจากเตียงและคว้า ไฟฉายจากหัวเตียง	เสียงนกแก้วร้องลั่น
15	LS เด็กชายเก่ง ออกจากประตูบ้าน	เสียงนกแก้วร้องลั่น
16	LS เด็กชายเก่ง ส่งไฟไปที่กรงนกแก้ว เห็นแมววิ่งหนีลงมาจากต้นไม้ใกล้ กรงนก	เสียงนกแก้วร้องลั่น (ดนตรีจังหวะเร็ว)
17	LS เด็กชายเก่ง ไปที่กรงนกแก้ว เขามือ อีกข้างที่ไม่ได้ส่งไฟจับที่กรงนกแบบ ปลอบใจ	เก่ง : แก้ว! แก้ว! เก่งมาแล้ว (เสียงเรียกแบบปลอบใจ)
18	LS พ่อออกจากประตูบ้านพร้อมไฟฉาย	พ่อ : อะไรหรือเก่ง มีอะไรเกิดขึ้นหรือลูก

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
19	MS นกแก้วในกรงได้ต้นไม้มีด ๆ	แก่ง : แมวมารบกวนนกแก้ว แมวหลบไปแล้ว แต่นกแก้วยังตกใจอยู่เลยครับพ่อ
20	CU หน้าเด็กชายแก่ง นอกกรงนก	แก่ง : แก้ว! แก้ว!
21	CU นกแก้ว	พ่อ : แก้วไม่เป็นอะไร แก้วมันคงตกใจมาก ดีที่แก่งลงมาไล่แมวทัน
22	CU หน้าพ่อ	พ่อ : พรุ่งนี้เราต้องหาที่วางกรงนกแก้วใหม่แล้วละ
23	CU หน้าพ่อและแก่ง	พ่อ : ดีมากลูก แก่งมีความรับผิดชอบในงานที่พ่อ มอบหมายเสมอ
24	CU หน้าแก่ง	แต่คราวหน้า ถ้าแก่งจะออกมากลางดึกแบบนี้ ต้องปลุกพ่อก่อนนะลูก
25	XCU หน้าแก่ง	แก่ง : ครับ พ่อ
26	XCU Caption "ความรับผิดชอบ"	ดนตรี บรรยาย : คนที่มีความรับผิดชอบ เป็นคนที่รู้

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
		หน้าที่ และปฏิบัติตามหน้าที่ของงานเพื่อให้งานนั้นสำเร็จเรียบร้อยตามกำหนด เด็กหรือผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบจะเป็นคนที่มีประโยชน์และได้รับความไว้วางใจให้ทำงานสำคัญ
27	XCU หน้าแก๊ง ยิ้มแย้มแจ่มใส	บุคคลต้องมีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ
28	MS เด็กหญิงคนหนึ่งอาบน้ำ	การรักษาความสะอาดของร่างกายและแต่งกายสะอาดเรียบร้อย
29	LS เด็กหญิงแต่งกายสะอาดเรียบร้อย	เป็นความรับผิดชอบต่อตนเอง
30	MS นักเรียนหญิงคนหนึ่งนั่งอ่านหนังสือ ทำการบ้าน	การศึกษาหาความรู้และทำการบ้านก็เป็นความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้เช่นกัน
31	MS เด็กชายทำความสะอาด (กวาด) บ้าน	การช่วยทำงานบ้านที่พ่อแม่มอบหมาย เช่น ทำความสะอาดบ้าน
32	LS เด็กหญิงเล่นกับน้อง	ดูแลน้องเล็ก ๆ เหล่านี้เป็นความรับผิดชอบต่อครอบครัว

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
33	LS เด็กหญิงคนหนึ่งทิ้งเศษกระดาษลงในถังขยะสาธารณะ	คนเราทุกคนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อชุมชนและต่อประเทศของตน
34	LS เด็กหญิงคนหนึ่งไปห้ามเด็กชายอีกคนกำลังจะขีดเขียนกำแพงวัด (หรือตู้โทรศัพท์)	ความรับผิดชอบต่อชุมชนและต่อสังคมนั้นมีมากมาย เช่น รักษาความสะอาดในที่สาธารณะ
35	MS สายไฟฟ้าช็อตเกิดประกายไฟ	แจ้งตำรวจเมื่อเห็นไฟฟ้าช็อต ซึ่งอาจจะลุกลามเป็นอันตราย
36	LS เด็กชายคนหนึ่งกำลังโทรศัพท์แจ้งไฟฟ้าช็อต	ไปถึงบ้านที่อยู่ใกล้ ๆ ได้
37	MS การหย่อนบัตรลงกล่องเลือกตั้ง	การไปเลือกตั้งก็เป็นความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ
38	LS คูหาของผู้ไปเลือกตั้ง	ดนตรี
<u>การสร้างภาพในใจ (Imagery)</u>		
39	ภาพมีด	คำสั่ง : ให้นักเรียนสร้างภาพในใจตามคำบรรยายที่นักเรียนจะได้ฟังต่อไปนี้

ลำดับที่

ภาพ

คำบรรยาย

บรรยาย : นักเรียนเองก็เช่นกัน ถ้านักเรียนเป็นคน
 ที่รู้หน้าที่ของตน และปฏิบัติตามหน้าที่นั้น จน
 กระทั่งงานเสร็จเรียบร้อยทันเวลา โดยไม่ต้องมี
 คนคอยเตือนหรือคอยบอก นักเรียนจะได้ชื่อว่าเป็น
 คนที่มีความรับผิดชอบ การเป็นคนที่มีความ
 รับผิดชอบนั้น จะต้องเป็นคนที่ไม่นอกจากจะรู้หน้าที่
 ของตนแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามหน้าที่นั้น ๆ ด้วย
 เช่น การทำการบ้านที่ครูมอบหมายให้เสร็จทัน
 กำหนดส่ง นักเรียนที่มีความรับผิดชอบทำงานนี้
 ได้สำเร็จ จะต้องเป็นคนที่มีหน้าที่ของตนคือทำ
 การบ้านให้เสร็จทัน เมื่อรู้หน้าที่นี้แล้วก็ต้องลง
 มือปฏิบัติตามหน้าที่นั้นอย่างจริงจังด้วย งานที่ได้
 รับมอบหมายจึงจะเสร็จได้ทันกำหนด การทำงาน
 ที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ต้องมีคนเตือน การไม่
 ทอดทิ้งหน้าที่ หรือไม่ทอดทิ้งงาน จะทำให้นัก
 เรียนประสบความสำเร็จในการทำงาน การที่นัก
 เรียนมีความรับผิดชอบ ทำงานให้สำเร็จได้ด้วย
 ตนเองเช่นนี้ นักเรียนจะได้รับความไว้วางใจ
 ทำงานสำคัญ ๆ ในโอกาสต่อไปทำให้เป็นคนที่มี
 ประโยชน์และมีเกียรติ

สถาบันวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความรับผิดชอบ
(สาระเนื้อหาทางลบ)

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
1	CU หน้าเด็กชายแก่ นั่งหลับคอเอียงอยู่ ใต้ต้นไม้	ดนตรี
2	LS เด็กชายแก่ หลับอยู่ใต้ต้นไม้ทางด้าน ขวาไกลออกไป พ่อยืนอยู่หน้ากรงนก กรงนกอยู่ใต้ต้นไม้	พ่อ : เก่ง เก่ง วันนี้ลูกให้อาหารเจ้านกแก้วหรือยัง (เสียงพ่อเรียกมาไกล ๆ)
3	MS พ่อยืนอยู่หน้ากรงนก เก่งเดินเข้ามาหา	เก่ง : ยังเลยครับพ่อ ผมไม่ค่อยมีเวลา การบ้านก็ยังไม่ได้ทำเลย
4	MS นกแก้วในกรง (ท่าทางหงอย)	เก่ง : อาหารนกที่เราซื้อมาจากตลาด เจ้านกแก้ว ก็ไม่ชอบกิน มันจะกินแต่ข้าวคดลูกไข่ต้มใส่พริก แดงอย่างที่แม่ทำให้เมื่อวันก่อน
5	MS นกแก้วในกรง (ถ่ายจากอีกมุมหนึ่ง)	พ่อ : ข้าวคดลูกไข่ต้มใส่พริกแดงนั่นแหละเป็น อาหารที่นกแก้วชอบล่ะ คนโบราณว่าไว้อย่างนั้น
6	MS พ่อและเด็กชายแก่ ยืนพูดกันที่หน้า กรงนก (เก่งหน้าเศร้า ตามองพื้น)	พ่อ : แล้วลูกเปลี่ยนน้ำให้นกแก้วแล้วหรือยัง ดูลิ น้ำขุ่นคลั้กเลย เก่ง : ยังครับ (เสียงเก่งตอบอ่อย ๆ)

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
7	MS พ่อหยิบภาชนะในกรงนกออกมาจากกรง เด็กชายเก่งยืนดูอยู่ใกล้ ๆ	พ่อ : ถ้ายังงั้น เดี่ยวพ่อจะช่วยเปลี่ยนน้ำให้ ลูกวิ่งไปเอากล้วยน้ำว่าลูกสุกงอม ๆ ในครีมาให้นักแก้วสัก 2 ลูกซี เก่ง : ครับ ดนตรี
8	MS หน้าต่าง (อาจจะเป็นอย่างอื่น) ในห้องนอนเด็กชายเก่ง	ดนตรี
9	MS เด็กชายเก่งกำลังหลับ	ดนตรี
10	CU หน้าเด็กชายกำลังหลับ	ดนตรี เสียงนกแก้วร้องลั่น (อย่างตลก)
11	XCU หน้าเด็กชายเก่งตลกตื่น	เสียงนกแก้วร้องลั่น
12	MS เด็กชายเก่งลุกขึ้นนั่ง สีหน้าตลกพยายามจับเสียงว่าเป็นเสียงอะไร	เสียงนกแก้วร้องลั่น
13	MS เด็กชายเก่ง นั่งบนเตียงอย่างเดิม สีหน้างุนงง	เสียงนกแก้วร้องลั่น

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
14	CU หน้าเด็กชายเก่งหลับตานอน	เสียงนกแก้วร้องลั่น ดนตรี
15	LS บรรยากาศในยามเช้า (ถ่ายจากห้องนอนผ่านหน้าต่างห้อง)	ดนตรี
16	LS บรรยากาศในห้องนอน แสงแดดเช้า มาตามช่องหน้าต่าง เด็กชายเก่งยังคงหลับอยู่	เสียงเคาะประตู พร้อมกับเสียงพ่อเรียกเก่ง พ่อ : เก่ง เก่ง.. ตื่นเถอะสายแล้ว
17	MS เด็กชายเก่งลุกขึ้นนั่งบนเตียง	เก่ง : ครับ พ่อ
18	MS เด็กชายเก่งหน้าต่างวงนอน ลุกขึ้นไป เปิดประตูห้อง พ่ออยู่ที่หน้าห้อง พ่อ หน้าต่างไม่สบายใจ	พ่อ : เจ้านกแก้วตายแล้ว เมื่อคืนแมวข้างบ้าน หลุดเข้าไปในกรงนกแก้วได้ พ่อลงไปช่วยไม่ทัน
19	CU หน้าเด็กชายเก่งแสดงสีหน้าตกใจ	เก่ง : พ่อครับ ผมเสียใจ เมื่อคืนผมน่าจะลงไป ช่วยมัน ผมได้ยินเสียงเจ้านกแก้วร้อง แต่ผมก็นอนต่อ

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
20	XCU หน้าเด็กชายเก่งแสดงความเสียใจ	เก่ง : ผมเป็นคนไม่มีความรับผิดชอบในงานที่พ่อมอบหมายให้ทำ ทำให้เจ้านกแก้วตาย ผมเสียใจครับพ่อ ต่อจากนี้ไปผมสัญญาว่าผมจะไม่ทำตัวเหลวไหลอย่างนี้อีก พ่อยกโทษให้ผมได้ไหมครับ
21	CU หน้าพ่อ	พ่อ : ได้สิลูก พ่อดีใจ ที่ลูกเห็นผลเสียของการขาดความรับผิดชอบ เป็นสิ่งที่ดีแล้วลูก คนดีเมื่อรู้ตัวว่าทำผิด ต้องยอมรับผิด เพื่อที่จะปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น ดนตรี
22	ECU Caption "ความรับผิดชอบ"	ดนตรี บรรยาย : คนที่มีความรับผิดชอบเป็นคนที่รู้หน้าที่และปฏิบัติตามหน้าที่ของงานเพื่อให้งานนั้นสำเร็จเรียบร้อยตามกำหนด ในทางตรงกันข้าม คนที่ไม่มีความรับผิดชอบหรือขาดความรับผิดชอบเป็นคนที่ไม่มีปฏิบัติหน้าที่ ทอดทิ้งงาน งานที่ได้รับมอบหมายก็ไม่เสร็จ ก่อให้เกิดผลเสีย
23	MS เด็กชายเก่งแสดงอาการเสียใจ	คนที่ไม่รับผิดชอบจะไม่ได้ได้รับความไว้วางใจให้ทำงานสำคัญ ๆ คนเราควรจะมี ความรับผิดชอบ ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
24	MS เด็กหญิงคนหนึ่งนั่งเล่นเนื้อตัวสกปรก	การไม่รักษาความสะอาดของร่างกายและ แต่งกายสกปรก
25	MS เด็กหญิงคนหนึ่งหน้าตาเลอะเทอะ มอมแมม แต่งกายสกปรก นอนหลับ	ถือว่าเป็นคนที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง
26	MS เด็กหญิงคนหนึ่งนั่งเล่นตุ๊กตาแทน การทำงานบ้าน	เด็กที่นั่งเล่น ทั้งการบ้านที่ต้องทำไว้ก่อน เป็นเด็ก ที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อการเรียน
27	MS เด็กหญิงทิ้งไม้กวาด มีฝุ่นและขยะ เกลื่อนพื้น กำลังเล่นหม้อข้าว หม้อแกงกับเพื่อน	การละทิ้งงานที่พ่อแม่มอบหมาย เช่น กวาดบ้าน
28	LS เด็กหญิงเล่นกับเพื่อน มีน้องเล็ก ๆ ร้องได้อยู่ข้าง ๆ	เลี้ยงน้อง นับว่าเป็นการขาดความรับผิดชอบ เช่นกัน
29	LS เด็กชายคนหนึ่งทิ้งถุงกระดาษ อีกมือหนึ่งถือไม้ลูกชิ้นปิ้ง	การไม่ช่วยรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ
30	LS เด็กชายคนหนึ่งขีดเขียนกำแพง	หรือทำลายสาธารณะสมบัติ ก็นับว่าเป็นคนที่ไม่ มีความรับผิดชอบต่อชุมชน

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
31	LS เด็กชายคนหนึ่งเห็นสายไฟฟ้าช็อต	เด็กที่เห็นสิ่งที่เป็นอันตรายเกิดขึ้น
32	LS สายไฟฟ้าช็อต	เช่น ไฟฟ้าช็อต หรือกองกระดาศ
33	LS กองกระดาศกำลังไหม้	กำลังไหม้ไฟแล้วไม่บอกผู้ใหญ่หรือแจ้งตำรวจที่อยู่ใกล้ ๆ เรียกว่าเป็นคนที่ขาดความรับผิดชอบต่อชุมชน
34	MS รูปนอนหลับทับสิทธิ์	การนอนหลับทับสิทธิ์ ไม่ไปเลือกตั้งถือเป็นการไม่มีความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ
35	LS ชายคนหนึ่งนั่งดูทีวี หญิงคนหนึ่งมาจุดให้ลูกพร้อมกับพูดว่าไปเลือกตั้งกันเถอะ ชายคนนั้นไม่ยอมลูก	ดนตรี
<u>การสร้างภาพในใจ (Imagery)</u>		
36	ภาพมีด	คำสั่ง : ให้นักเรียนสร้างภาพในใจตามคำบรรยายที่นักเรียนจะได้ฟังต่อไปนี้ คำบรรยาย : นักเรียนเองก็เช่นกัน ถ้านักเรียนเป็นคนที่ไม่รู้หน้าที่ของตน และไม่ปฏิบัติตามหน้าที่จนกระทั่งงานสำเร็จ ต้องมีคนคอยเตือนหรือคอยบอกให้ทำ นักเรียนจะได้ชื่อว่าเป็นคนที่ไม่มีความ

ลำดับที่

ภาพ

คำบรรยาย

รับผิดชอบ การเป็นคนที่ไม่มีความรับผิดชอบนั้น อาจจะเป็นคนที่ไม่รู้จักหน้าที่ของตน หรือไม่ปฏิบัติตามนั้น หรือหน้าที่นั้นอาจจะเป็นคนที่หังไม่รู้หน้าที่และไม่ปฏิบัติตามหน้าที่นั้น ๆ เช่น การทำการบ้านที่ครูมอบหมายให้เสร็จทันกำหนดส่ง นักเรียนที่ไม่มีความรับผิดชอบ ทำการบ้านไม่เสร็จทันเวลาอาจจะเป็นเพราะไม่รู้หน้าที่ของตน คือการทำการบ้านให้เสร็จทัน หรืออาจจะรู้หน้าที่ของตนแต่ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่นั้น คือไม่ลงมือปฏิบัติตามหน้าที่นั้นอย่างจริงจัง งานที่ได้รับมอบหมายจึงไม่เสร็จทันกำหนด การทำงานที่ได้รับมอบหมายโดยต้องมีคนคอยเตือน การทอดทิ้งหน้าที่หรือทอดทิ้งงานจะทำให้นักเรียนประสบความล้มเหลวในการทำงาน การที่นักเรียนไม่มีความรับผิดชอบทำงานไม่สำเร็จได้ด้วยตนเองนี้ นักเรียนจะไม่ได้รับความไว้วางใจให้ทำงานสำคัญ ๆ ในโอกาสต่อไป ทำให้เป็นคนที่ไม่มีความประโยชน์และไม่มีความเกียรติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การมีระเบียบวินัย
(สาระเนื้อหาทางบวก)

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยายและเสียงประกอบ
1	LS ครูกำลังสอน นักเรียนนั่งเรียนอย่างมีระเบียบ (นักเรียนหญิง-ชาย)	ดนตรี
2	MS นักเรียนยกมือหลายคน	ดนตรี
3	MS นักเรียนลุกขึ้นตอบคำถามเพื่อน ๆ มองดู	ดนตรี
4	LS ครูกำลังอธิบาย นักเรียนตั้งใจฟัง	ดนตรี
5	MS เด็กหญิงฝนยกมือ หน้ายิ้มมีความสุข ทำท่ากระวนกระวาย	(ดนตรีเบาลง) เด็กหญิงฝน : "คุณครูคะ หนูขออนุญาตไปเอากล่องดินสอของหนู ลืมวางไว้ที่ระเบียง"
6	CU ครูถามเด็กหญิงฝน ทำท่าให้ความสนใจสนใจ	ครู : "ไปสิ ได้ของแล้ว รีบกลับมาเรียนนะคะ" ดนตรี
7	MS เด็กหญิงฝนกำลังเดินออกจากห้องอย่างเร่งรีบ	ดนตรี

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยายและเสียงประกอบ
8	ภาพมืด	<p>(ดนตรีเบาลง)</p> <p>บรรยาย : การที่เด็กหญิงฝันขออนุญาตก่อนออกจากห้อง และการที่เด็กหญิงฝันออกจากห้องเรียนหลังจากได้รับอนุญาตจากครูแล้วนับได้ว่าเป็นเด็กที่มีระเบียบวินัยดีมาก และการที่นักเรียนตั้งใจฟังครูสอน การยกมือเพื่อถามคำถามหรือตอบคำถาม ล้วนเป็นการกระทำของคนที่มีระเบียบวินัยทั้งสิ้น</p>
9	LS คนเข้าคิวกันขึ้นรถประจำทาง	<p>ในสังคมใหญ่ก็เช่นเดียวกัน ถ้าคนในสังคมทุกคนปฏิบัติตามระเบียบวินัยของสังคม ความสงบเรียบร้อยก็จะเกิดขึ้น เช่น การเข้าคิวกันขึ้นรถประจำทาง</p>
10	LS คนข้ามถนนบนทางม้าลาย	<p>การข้ามถนนบนทางม้าลาย</p>
11	LS คนข้ามถนนโดยใช้สะพานลอย	<p>หรือข้ามถนนโดยใช้สะพานลอยข้ามถนน</p>
12	LS รถบนท้องถนนที่แล่นเป็นระเบียบ	<p>การขับรถบนท้องถนนก็เช่นกันอันตรายเป็นอมจะไม่เกิดขึ้น ถ้าคนขับรถ</p>
13	LS รถหยุดที่ไฟจราจรสีแดง	<p>ทุกคนรักษากฎจราจร เช่น หยุดรอเมื่อสัญญาณไฟจราจรสีแดงปรากฏ</p>

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยายและเสียงประกอบ
14	LS ท้ายรถที่ใช้สัญญาณไฟเลี้ยว	ใช้สัญญาณไฟเลี้ยวท้ายรถทุกครั้งเมื่อต้องการ เปลี่ยนเส้นทาง ดนตรี
15	MS เด็กชายคนหนึ่งเก็บที่นอน	(ดนตรีเบาลง) แม้แต่ในสังคมเล็ก ๆ ภายในบ้าน คนที่มีระเบียบ วินัยก็จะรักษาระเบียบวินัยของบ้าน เช่น เมื่อตื่น นอน ก็ต้องเก็บที่นอนให้เรียบร้อย
16	MS เด็กหญิงคนหนึ่งเก็บสมุด หนังสือเข้า ที่ให้เรียบร้อย	เก็บสมุด หนังสือ
17	MS เด็กชายคนหนึ่งแขวนตะไกรตัดหญ้า (หรือของใช้อื่น)	หรือเก็บของใช้
18	MS เด็กหญิงคนหนึ่งเก็บของเล่น เข้ากล่อง	หรือแม้แต่เก็บของเล่นเข้าที่ให้เรียบร้อย เมื่อเสร็จแล้ว
19	CU จานข้าวของเด็กหญิงคนหนึ่งที่กิน อย่างเรียบร้อย	แม้กระทั่ง ทานอาหารก็เรียบร้อย ดนตรี

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยายและเสียงประกอบ
20	CU Caption "การมีระเบียบวินัย"	(ดนตรีเบาลง) การมีระเบียบวินัยหมายถึงการปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา ข้อบังคับกฎหมายที่วางไว้ เพื่อให้คนมีแนวทางการปฏิบัติอย่างเดียวกัน ทำให้สังคมสงบสุข
21	MS นักเรียน 2-3 คน สวัสดิ์ครูที่ยืนรอรับ นักเรียนหน้าโรงเรียนหน้าตายิ้มแย้ม	ถ้าทุกคนปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่กำหนด ความขัดแย้งก็จะไม่เกิดขึ้น มีความเรียบร้อย เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
22	LS นักเรียนยืนเข้าคิวกันเพื่อซื้ออาหาร อย่างเป็นระเบียบ	เกิดความสงบสุขในสังคม
การสร้างภาพในใจ (Imagery)		
23	ภาพมืด	คำสั่ง : ให้นักเรียนสร้างภาพในใจตามคำบรรยายที่นักเรียนจะได้ฟังต่อไปนี้ คำบรรยาย : นักเรียนจะเห็นว่า คนที่มีระเบียบวินัยก็คือ คนที่ปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา กฎหมายที่สังคมวางไว้ ถ้าคนในสังคมปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่วางไว้ ความสงบเรียบร้อยก็จะเกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะไม่มีความขัดแย้งกัน นักเรียนเป็นคนหนึ่งใช่ไหม? ถ้าใช่ นักเรียนก็จะเป็นคนหนึ่งที่ช่วยให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม

การมีระเบียบวินัย
(สาระเนื้อหาทางลบ)

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยายและเสียงประกอบ
1	LS ครูกำลังสอน นักเรียนส่วนใหญ่ นั่งเรียน มีนักเรียนบางคนคุยกัน (นักเรียนหญิง-ชาย)	ดนตรี
2	MS นักเรียนยืนที่โต๊ะเพื่อน ทำท่าหยิบ ของบนโต๊ะเพื่อน	ดนตรี
3	MS นักเรียนคนหนึ่งยืนที่โต๊ะเพื่อน	ดนตรี
4	MS ครูทำหน้าดุ ๆ สีหน้าไม่ดี ทำท่าถาม นักเรียน	(ดนตรีเบาลง) ครู : "คุยอะไรกันคะ"
5	MS นักเรียนหญิงคนหนึ่งกำลังเดินออกไป นอกห้อง	ครู : "อ้าว ฝนออกไปไหน" นักเรียนในชั้น : "เขาลืมกล่องดินสอไว้ที่ ระเบียบค่ะ"
6	MS ครูมีสีหน้าไม่ดี บึ้ง ๆ	ครู : "เอ๊ะ ทำไม ฝนไม่ขออนุญาตครูก่อนออกจาก ห้องเรียน"

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยายและเสียงประกอบ
7	LS นักเรียนหยุดพฤติกรรมที่กำลังทำอยู่ ตามองดูที่ครู บางคนอ้าปากค้างจาก การคุย ถือดินสอค้าง หยุดเดิน ระหว่างโต๊ะ บางคนหยุดวาดรูปล้อ เพื่อน	ครู : “ถ้านักเรียนไม่ช่วยกันรักษาระเบียบวินัย ในห้องเรียน ไม่ฟังการสอน นักเรียนจะเข้าใจ บทเรียนได้อย่างไรล่ะคะ”
8	CU รูปที่นักเรียนวาดล้อเพื่อน	คนตรี
9	CU ครูนั่งกุมขมับ สีหน้าไม่ดี	(ดนตรีเบาลง) บรรยาย : การที่เด็กหญิงฝนเดินออกไปจากห้อง เรียนโดยไม่ขออนุญาต นับว่าเด็กหญิงฝนเป็นคน ที่ไม่มีระเบียบวินัย ไม่ปฏิบัติตามกฎของห้องเรียน
10	LS นักเรียนในชั้น ไม่ตั้งใจเรียน	และการที่นักเรียนคุยกันหรือลุกขึ้นเดินในระหว่าง ที่ครูสอน เหล่านี้ล้วนเป็นการกระทำของคนที่ไม่ มีระเบียบวินัยทั้งสิ้น
11	LS คนแย่งกันขึ้นรถประจำทาง	ในสังคมใหญ่ก็เช่นเดียวกันถ้าคนในสังคมไม่ ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของสังคม ความวุ่นวาย เดือดร้อน ก็จะเกิดขึ้น เช่น การแย่งกันขึ้นรถ ประจำทาง
12	LS คนข้ามถนนที่ไม่ใช้ทางม้าลาย	การข้ามถนนตามใจชอบโดยไม่ใช้ทางม้าลาย

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยายและเสียงประกอบ
13	LS สะพานลอยที่ว่างเปล่าไม่มีคน	หรือไม่ใช่สะพานลอย
14	LS รถบนท้องถนนที่แล่นอย่างไม่เป็นระเบียบ มีการแซงกัน คนขับทำท่าหยาบค้าย คนขับรถตะโกนว่าคนขับรถอีกคันหนึ่ง	การขับรถบนท้องถนนก็เช่นกัน อันตรายจะเกิดขึ้นได้ง่าย ถ้าคนขับรถไม่รักษากฎจราจร
15	LS รถชนกันที่สี่แยกไฟแดง	เช่น ไม่หยุดรถ เมื่อมีสัญญาณไฟจราจรสีแดงปรากฏขึ้น
16	LS ท้ายรถที่ไม่ให้สัญญาณไฟเลี้ยวขอทางและถูกชนท้าย	ไม่ใช่สัญญาณไฟเลี้ยวที่ท้ายรถเพื่อบอกสัญญาณขอทางหรือเปลี่ยนเส้นทาง ดนตรี
17	LS เด็กชายคนหนึ่งเดินออกไปจากห้องนอนโดยที่ไม่เก็บที่นอน	บรรยาย : แม้แต่ในสังคมเล็ก ๆ ภายในบ้าน คนที่ไม่มีระเบียบวินัยก็จะไม่รักษาระเบียบวินัยของบ้าน เช่น ไม่เก็บที่นอนเมื่อตื่นนอน
18	MS เด็กหญิงคนหนึ่งลุกไปจากที่โดยทิ้งสมุด หนังสือ ดินสอเกลื่อน	ไม่เก็บสมุด หนังสือเมื่อทำงานเสร็จแล้ว
19	MS เด็กชายคนหนึ่งทิ้งกระป๋องน้ำและผ้า	ไม่เก็บของใช้ที่ใช้แล้ว

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยายและเสียงประกอบ
คากะป๋องน้ำ กระป๋องน้ำหก (หรือของใช้อื่น ๆ)		
20	MS เด็กหญิงคนหนึ่งลุกไป ทิ้งของเล่น เกลื่อนพื้น	หรือแม้แต่ของเล่นก็ไม่เก็บเข้าที่ให้เรียบร้อยเมื่อ เลิกเล่น
21	MS จานข้าวของเด็กคนหนึ่งที่กินอาหาร ไม่เรียบร้อย	แม้กระทั่งทานอาหารก็ไม่เรียบร้อย
22	CU Caption "การมีระเบียบวินัย"	การมีระเบียบวินัยหมายถึงการปฏิบัติตามข้อ ตกลง กติกา ข้อบังคับกฎหมายที่วางไว้เพื่อให้คน มีแนวทางปฏิบัติอย่างเดียวกัน
23	MS นักเรียน 2 คน สวัสดิ์ครูที่ยืนรับอยู่ หน้าโรงเรียน มีนักเรียนคนหนึ่งเดิน เมินหน้าไปโดยไม่สวัสดิ์ ครูมองตาม อย่างสงสัย	ถ้าคนในสังคมไม่ปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่วางไว้ ความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้น
24	LS นักเรียนแย่งกันซื้ออาหาร มีอาหารหก เลอะเทอะ คนชนกัน	เกิดความสับสน วุ่นวายเดือดร้อน สังคมนั้นก็ไม่มี ความสงบสุข

ลำดับที่

ภาพ

คำบรรยายและเสียงประกอบ

การสร้างภาพในใจ (Imagery)

25

ภาพมีด

คำสั่ง : ให้นักเรียนสร้างภาพในใจตามคำบรรยาย
ที่นักเรียนจะได้ฟังต่อไปนี้

คำบรรยาย : นักเรียนจะเห็นว่า คนที่ไม่มีระเบียบ
วินัย ก็คือคนที่ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา
กฎหมายที่สังคมวางไว้

ถ้าคนในสังคมไม่ปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่
วางไว้ ความสับสน วุ่นวาย เด็ดร้อนก็จะเกิดขึ้น
ทั้งนี้เพราะเกิดความขัดแย้ง นักเรียนไม่ใช่คนที่ไม่
มีระเบียบวินัยคนหนึ่งใช่ไหม? ถ้านักเรียนเป็นคน
ที่ไม่มีระเบียบวินัย นักเรียนก็จะเป็นคนหนึ่งที่ทำ
ให้เกิดความสับสน และวุ่นวายในสังคม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความซื่อสัตย์
(สาระเนื้อหาทางบวก)

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
1	LS ภาพตลาดในตอนเย็น มีแม่ค้าขายของ มีของเหลืออยู่ร้านละนิดหน่อย คนในตลาด 2-3 คน ที่เดินซื้อของ	เสียง background ในตลาด
2	MS ภาพเด็กชาย 2 คน นั่งขายส้มโอ มีส้มโอใบใหญ่สีเหลืองนวล เหลือขายอยู่ 1 ใบ	เสียง background (เบา)
3	MS ภาพผู้หญิงกลางคนเดินมาหยุดที่ร้าน และพูดกับเด็กชายดำ เด็กชายแดง ทำท่ามองการซื้อขาย	หญิง : หนู ส้มโผละนี่ราคาเท่าไรจะ
4	MCU เด็กชายดำ หยิบส้มโอขึ้นมาชี้ที่จุดเสีย	ดำ : 20 บาทครับ แต่ส้มโผละนี่มีตำหนินิดหน่อย ตรงนี้ครับ
5	MS หญิงคนนั้นพูดท่าทางเอ็นดู เด็กชายดำและเด็กชายแดงเงยหน้ามอง	หญิง : ถ้ามีตำหนิ ฉันไม่เอาละ ขอบใจที่บอก
6	MCU เด็กชายดำพูดกับเด็กชายแดง	ดำ : แดง เรากลับบ้านกันเถอะ เอาส้มโผละนี่ไปกินกันเอง

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
7	LS ตอนเช้า พระอาทิตย์ขึ้น มีนกบิน คน ไปทำงาน	ดนตรี
8	LS ภาพตลาด (สถานที่เดิม) ในตอนเช้า	เสียง background ตลาด
9	LS หญิงคนเดิมเปลี่ยนเสื้อผ้าชุดใหม่ กำลังซื้อผัก ในระยะไกลออกไปมอง เห็นเด็กชายดำและแดงกำลังขาย ส้มโอ ดูบรรยากาศของตลาดคึกคักมี คนมาก	เสียง background ตลาด มีเสียงคนพูดถามราคา มีคนตอบ มีเสียงแม่ค้า เรียกชื่อของ
10	MS หญิงคนเดิมหน้ายิ้มยืนอยู่หน้าร้านดู เด็กชายดำและแดง ขายส้มโอ (กองใหญ่) มีคนซื้อกำลังเปิดกระเป๋า หยิบเงินให้	เสียงคนพูดกัน
11	MS เด็กชายดำ ทำท่าส่งส้มโอให้คนซื้อ อีกคนหนึ่งกำลังเลือกส้มโอ เด็กชาย แดงถือถุงรอจะใส่ให้ (เงยหน้า หน้า ตายิ้มแย้ม)	เสียงคนพูดกัน
12	MS หญิง (คนเดิม) พูดกับเด็กชายดำ	หญิง : หนู วันนี้ส้มโอดีไหม ราคาผลละเท่าไร

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
		<p>คำ : 20 บาทครึ่ง รสหวานดีที่เดียวครับ</p> <p>หญิง : หนูเลือกส้มโอให้ 2 ผลเอาใส่ถุงเลยนะจะ ซากลับจะแวะมารับ</p>
13	MS หญิงคนนั้นพูดกับคนซื้อที่กำลังเลือก ส้มโออยู่ เด็กชายดำหน้ายิ้มรับคำชม	<p>หญิง : เด็กชายของร้านนี้พูดความจริง ไว้ใจได้ ซื่อสัตย์ดี ดีก็บอกว่าดี ไม่ดีก็บอกว่าไม่ดี ซื่อไป เถอะค่ะ</p>
14	MS ผู้หญิงคนเดิมยิ้ม ผู้หญิงคนเลือก ส้มโอส่งส้มโอให้เด็กชายดำใส่ถุง เด็กชายดำมีใบหน้ายิ้มรับ เด็กชาย แดงยิ้มเฝ้ามองอยู่	<p>หญิง : ฉันจะมากุดหนุนหนูบ่อย ๆ คนที่ซื่อสัตย์ พูดความจริง ใคร ๆ ก็อยากคบค้าด้วย เป็นที่ไว้ วางใจ รักษาความซื่อสัตย์ของหนูไว้ให้ได้ตลอด นะจ๊ะ</p>
15	CU ใบหน้ายิ้มเิบของเด็กชายดำ	ดนตรี
16	MCU Caption ความซื่อสัตย์	ดนตรี บรรยาย : ความซื่อสัตย์หมายถึง การปฏิบัติตน เป็นคนดี พูดในสิ่งที่เป็นความจริง พูดตรงตาม ความจริง และพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์
17	MS ตำรวจจราจรโบกรถ เหยื่อหยด ดวง อาทิตย์แยกเขี้ยวร้อน แตรรถกำลังติด ในความคิด อยากดื่มน้ำเย็น ๆ	<p>คนที่ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ก็คือคนที่ทำงานตามหน้าที่ ของตน ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมาอย่างดี ที่สุด</p>

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
18	MS ภาพห้องเรียน เด็กคนหนึ่งพูดกับครูว่า “ผมอ่านหนังสือที่ครูให้อ่านเสร็จแล้วครับ” ในขณะที่คิดว่า เราอ่านเสร็จตั้งแต่เมื่อคืน	กล่าวโดยสรุป คนที่ซื่อสัตย์ ก็คือ คนที่ทำความดีให้ได้ จริงใจ พูดจริง ทำจริง ไม่หลอกลวง ไม่โกง
19	MS เด็กหลายคนนั่งทำข้อสอบในห้องสอบอย่างมีระเบียบเรียบร้อย	การทำข้อสอบด้วยตนเองตามความสามารถของตน เป็นการซื่อสัตย์ต่อตนเองเพราะทำจริงด้วยตนเอง
20	MS เด็กคนหนึ่งนั่งทำการบ้านคนเดียว	การทำการบ้านด้วยตนเอง ก็เป็นการซื่อสัตย์ต่อตนเองเช่นกัน
21	MS เด็กผู้หญิงทำผมม้าพูดกับแม่ (ยื่นทั้งคู่ background ในบ้าน) “อาจารย์ให้เอาเงินไปให้ค่าอุปกรณ์งานบ้าน 10 บาทค่ะ” (ในความคิดเป็นรูปอาจารย์บอกว่าให้นักเรียนเอามาให้ 10 บาท)	การพูดความจริง ไม่หลอกลวง เป็นความประพฤติที่ดี เพราะพูดตามความเป็นจริง เป็นการกระทำของคนที่มีความซื่อสัตย์
22	MS เด็กชาย 2 คน ยืนอยู่หน้าครู คนหนึ่งตาปิด อีกคนหนึ่งทำท่าร้องไห้หน้าตามนำสงสารหน้าเศร้า พูดกับครูว่า “ผมเสียใจ ผมตอยเขาจริง”	คนที่ยอมรับผิดชอบในสิ่งที่ตนทำไปแล้วเรียกว่า เป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น เพราะพูดความจริง ไม่หลอกลวงผู้อื่น

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
23	MS เด็กหญิงคนหนึ่งทำท่าก้มเก็บเงิน ธนบัตร 100 บาท ที่พื้น	ผู้ที่เก็บของตกได้ แล้วคืนให้เจ้าของ
24	MS เด็กหญิงคนเดิมส่งเงินให้หญิงที่ถือ กระเป๋าถือที่เปิดอ้า	ผู้นั้นเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น
25	MS คนกวาดถนนบนริมทางเท้า	คนกวาดถนนตามหน้าที่ ก็นับว่าเป็นคนที่มีความ ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ เพราะทำงานตามหน้าที่ของตน คนที่มีความซื่อสัตย์สม่ำเสมอจะเป็นคนที่มี เกียรติ เพราะได้รับความไว้วางใจจากคนอื่น (ดนตรีเริ่ม)
26	MS เด็กหญิงคนหนึ่งช่วยคุณแม่ทำครัว (หน้าตาแจ่มใส มีความสุข)	ดนตรี
27	MS เด็กหญิงคนหนึ่งถูเรือ (หน้าตาแจ่มใส มีความสุข)	ดนตรี
28	MS เด็กชายคนหนึ่งตัดแต่งต้นไม้ (หน้าตาแจ่มใส มีความสุข)	ดนตรี

ลำดับที่

ภาพ

คำบรรยาย

การสร้างภาพในใจ (Imagery)

29

ภาพมีด

คำสั่ง : ให้นักเรียนสร้างภาพในใจตามคำบรรยาย
ที่นักเรียนจะได้ฟังต่อไปนี้

บรรยาย : นักเรียนเองก็เช่นกัน ถ้านักเรียนเป็นคน
ที่พูดจริงพูดตามความจริง ทำจริง ปฏิบัติตรงตาม
หน้าที่ไม่หลอกลวง ไม่คดโกง นักเรียนจะได้ชื่อว่าเป็น
คนที่มีความซื่อสัตย์ การเป็นคนพูดจริงและ
ทำจริงอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้นักเรียนเป็นที่เชื่อถือ
และได้รับความไว้วางใจจากคนอื่น ความซื่อ
สัตย์มีหลายประเภท ได้แก่ ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
ความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น และความซื่อสัตย์ต่อ
หน้าที่การงาน ตัวอย่างเช่น การทำข้อสอบด้วย
ตนเองก็นับว่าเป็นความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เพราะ
ทำข้อสอบตามความสามารถของตน ผลการสอบ
ทำให้นักเรียนทราบความสามารถของตนเอง การ
พูดความจริง ไม่หลอกลวงผู้อื่น เป็นความซื่อสัตย์
ต่อผู้อื่น การที่นักเรียนปฏิบัติตามหน้าที่อย่างดีที่สุด
เรียกว่านักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่
นักเรียนควรมีความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น
และต่อหน้าที่การงาน เพราะจะทำให้นักเรียนมี
ความสุขมากที่สุด เนื่องจากนักเรียนได้รับความ
เชื่อถือและไว้วางใจในทุก ๆ ด้านจากบุคคลอื่น

ความซื่อสัตย์
(สาระเนื้อหาทางลบ)

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
1	LS ภาพตลาดในตอนเย็น มีแม่ค้าขาย ของ มีของเหลืออยู่ร้านละนิดหน่อย คนในตลาด 2-3 คน ที่เดินซื้อของ	เสียง background ในตลาด
2	MS ภาพเด็กชาย 2 คน นั่งขายส้มโอ มีส้ม โอใบใหญ่สีเหลืองนวล เหลือขายอยู่ 1 ใบ	เสียง background (เบา)
3	MS ภาพผู้หญิงกลางคนเดินมาหยุดที่ร้าน และพูดกับเด็กชายดำ เด็กชายแดง ทำท่ามองการซื้อขาย	หญิง : หนู ส้มโอผลนี้ราคาเท่าไรจ๊ะ
4	CU ภาพเด็กชายดำหยิบส้มโอขึ้นมาเอา นิ้วบ่งส่วนที่เป็นจุดดำเสียด้านล่าง เด็กชายแดงมองที่ส้มโอ หญิงคนนั้น พูดท่าทางเอ็นดู	ดำ : 20 บาทครับ ส้มโอไม่มีรสหวานชื่นใจด้วยนะ ครับ หญิง : จริงหรือหนู
5	MS เด็กชายดำเงยหน้าทำท่ายิ้มประจบ ถือส้มโอไว้ (มองเห็นจุดเสียชัดเจน) พูดกับคนซื้อ เด็กชายแดงทำท่า ก้มหน้า	ดำ : ผมขายไปหมดแล้ว เหลือผลเดียว ไม่หลอก คุณนำดอกครับ

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
6	MS ผู้หญิงเดินให้เห็นข้างหลัง เด็กชายดำ ทำท่ายิ้มย่องพูดกับเด็กชายแดง	ดำ : แแดง กลับบ้านได้แล้ว ส้มโอมีจุดเสีย ยังขาย ได้ราคาเท่ากับส้มโอดีเสียด้วยนะ
7	MS ตอนเช้า พระอาทิตย์ขึ้น	ดนตรี
8	LS ภาพตลาด (สถานที่เดิม) ในตอนเช้า	เสียง background ตลาด
9	LS หญิงคนเดิมเปลี่ยนเสื้อผ้าชุดใหม่ กำลังซื้อผัก ในระยะไกลออกไปมอง เห็นเด็กชายดำและเด็กชายแดงกำลัง ชายส้มโอ ดูบรรยากาศของตลาด คึกคักมีคนมาก	เสียง background ตลาด มีเสียงคนพูดถามราคา มีคนตอบ มีเสียงแม่ค้า เรียกชื่อของ
10	MS หญิงคนเดิมหน้าบึ้งยืนอยู่หน้าร้านดู เด็กชายดำและเด็กชายแดง ชาย ส้มโอ (กองใหญ่) มีคนซื้อกำลังเปิด ประเป๋าหยิบเงินให้ เด็กชายดำ ทำท่า ส่งส้มโอให้ คนซื้ออีกคนหนึ่งกำลัง เลือกส้มโอ เด็กชายแดงถือถุงรอจะใส่ ให้ (เงยหน้า หน้าตายิ้มแย้ม)	เสียงคนพูดกัน

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
11	<p>MS</p> <p>หญิงคนเดิมหน้าบึ้งทำท่าพูดกับเด็กชายดำ เด็กชายแดงทำท่าก้มหน้า คนซื้อที่กำลังให้เงินมองหน้าผู้หญิงที่ถูกหลอก คนซื้ออีกคนกำลังเลือกส้มโอ เด็กชายแดงทำท่าก้มหน้ามือถือถุงตกลง</p>	<p>หญิง : หนู เมื่อวานหนูขายส้มโอมีจุดเน่าให้ฉัน หนูบอกว่ามีรสหวานดีใจละ แต่หนูรู้ว่ามันเสีย และมันก็เสียหมดทั้งผลด้วย</p>
12	<p>MS</p> <p>หญิงคนนั้นพูดกับคนซื้อที่กำลังเลือกส้มโออยู่ เด็กชายดำหน้าสลด</p>	<p>หญิง : เมื่อวาน เด็กคนนี้หลอกขายส้มโอมีจุดเสียให้ฉัน เสียหมดทั้งผล ต้องทิ้งหมดเลย</p>
13	<p>MS</p> <p>เด็กชายดำ ก้มหน้า เด็กชายแดง ก้มหน้า ผู้หญิงคนเดิมทำท่าพูดขอด ๆ ท่าทางเอาเรื่อง ผู้หญิงคนซื้อใหม่ทำท่ารังเกียจ วางส้มโอ แล้วหันเดินไป</p>	<p>หญิง : ที่หนูทำเมื่อวานเขาเรียกว่าหนูพูดปด หลอกลูกค้า หนูไม่ซื้อสัต์ต่อลูกค้า หนูหลอกขายส้มโอเน่าให้ฉัน</p>
14	<p>MS</p> <p>เด็กชายดำทำหน้าเศร้า เด็กชายแดงหน้าเศร้า ผู้หญิงคนเดิมกำลังพูด</p>	<p>หญิง : ทำให้ฉันไม่ไว้ใจ ไม่กล้าซื้อของกับหนูอีกแล้ว</p>
15	<p>CU</p> <p>เด็กชายดำ</p>	<p>หญิง : อย่าทำอย่างนี้อีก ไม่ดีนะ ดนตรี</p>

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
16	MCU Caption : ความซื่อสัตย์	ดนตรี บรรยาย : ความซื่อสัตย์หมายถึง การปฏิบัติตน เป็นคนดีพูดในสิ่งที่เป็นความจริง พูดตรงตาม ความจริงและพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์
17	MS ตำรวจจราจรโบกรถ เหงื่อหยด ดวง อาทิตย์แยกเขี้ยวร้อน แตรรถกำลังติ๊ด ในความคิดอยากดื่มน้ำเย็น ๆ	คนที่ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ก็คือคนที่ทำงานตามหน้าที่ ของตน ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมาอย่างดี ที่สุด
18	MS ภาพห้องเรียน ครูยืนหน้าชั้นพูด ใคร ยังไม่ได้ส่งการบ้าน เด็กชายหน้าตา เจ้าเล่ห์ ยกมือพูดผมลืมไว้ที่บ้านครับ แต่ในความคิด บอกว่ายังไม่ได้ทำ	แต่คนที่ไม่ซื่อสัตย์ ก็คือคนที่พูดปด พูดไม่จริง ไม่ ทำงานตามหน้าที่ หลอกลวง คดโกง
19	MS ห้องเรียน : บรรยายภาคห้องสอบ เด็กชายคนหนึ่งทำท่าซำเล็งองตา จนตากลับ แอบดูข้อสอบเพื่อนโต๊ะที่ อยู่ใกล้ กระดาษที่วางควรเป็นตัวเลข เห็นชัด ๆ	การแอบดูคำตอบของเพื่อนในการสอบเป็นการ คดโกง เพราะไม่ได้ทำข้อสอบด้วยตนเอง เป็นการ ไม่ซื่อสัตย์ต่อตนเอง
20	MS เด็กคนหนึ่งลอกการบ้านเพื่อน	การไม่ทำการบ้านด้วยตนเองก็เรียกว่าไม่ซื่อสัตย์ ต่อตนเอง เพราะไม่ได้ทำ

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
21	<p>MS</p> <p>เด็กผู้หญิงทำผมม้าพุดกับแม่ (ยืนทั้งคู่ background ในบ้าน)</p> <p>"อาจารย์ให้เอาเงินไปให้ค่าอุปกรณ์งานบ้าน 10 บาทค่ะ" (ในความคิดเป็นรูปอาจารย์บอกว่าให้นักเรียนเอามาให้ 5บาท)</p>	<p>การไม่พูดความจริง หลอกหลวงเป็นความประพฤติที่ไม่ดี เพราะไม่พูดตามความเป็นจริง เป็นการกระทำของคนที่ไม่มีความซื่อสัตย์</p>
22	<p>MS</p> <p>เด็กชาย 2 คน ยืนอยู่หน้าครู คนหนึ่งตาดำปิด ทำท่าร้องไห้หน้าตามนำ สงสาร อีกคนหนึ่งหน้าตาเจ้าเล่ห์ ในความคิดเป็นภาพต๋อยแล้วยิ้มกริม แต่พูดว่าผมไม่ได้ต๋อย</p>	<p>คนที่ไม่ยอมรับผิดชอบในสิ่งที่ตนทำไปแล้วเรียกว่า เป็นคนที่ไม่มีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น เพราะพูดปด และหลอกหลวงผู้อื่น</p>
23	<p>MS</p> <p>เด็กหญิงคนหนึ่งทำท่าก้มเก็บเงิน แบงค์ 100 ที่พื้น ท่าทางเจ้าเล่ห์ มองซ้ายขวาวว่ามีคนเห็นรีเปลา่ ข้างหน้าผู้หญิงทำท่าก้าวเท้าหันหลัง ให้กระเป๋าทิ้งเปิดอ้า (ในวงความคิดจะเอาไปซื้อของเล่น)</p>	<p>ผู้ที่เก็บของตกได้แล้วไม่คืนให้เจ้าของ ผู้นั้นเป็น คนที่ไม่มีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น</p>
24	<p>MS</p> <p>ภาพบนถนนมีรถวิ่ง รถยนต์ รถเมล์ คนกวาดถนนสาวหน่อยนะ ใส่เสื้อกั๊กของคุณจำลอง กำลังนั่งฝันหวาน</p>	<p>คนที่ไม่ทำงานตามหน้าที่ ทั้ง ๆ ที่เป็นงานสุจริต แอบเอาเวลาในการทำงานไปพักผ่อน ถือว่าคนนั้นไม่ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ทำให้ไม่เป็นที่วางใจของคนอื่น ไม่เป็นที่เชื่อถือของคนอื่น เป็นที่ไม่มีเกียรติ (ดนตรี)</p>

ลำดับที่	ภาพ	คำบรรยาย
25	MS เด็กหญิงทำท่าแอบหลบออกจากห้อง ครัว มีแม่ยื่นเรียกให้ไปช่วยหั่นผัก	ดนตรี
26	MS เด็กหญิงทำท่าดูทีวี ในขณะที่กำลัง ดูบ้าน มีน้ำหกเลอะเป็นทาง	ดนตรี
27	MS เด็กผู้ชายทำท่ายิงนกบนต้นไม้ ด้วยหนังสติ๊ก กำลังเล็งอยู่ ช้างหลัง เป็นกรรไกร วางทิ้งไว้กับหญ้าที่ตัดไป บ้างแล้ว มองเห็นหญ้ารก	ดนตรี

การสร้างภาพในใจ (Imagery)

28	ภาพมืด	คำสั่ง : ให้นักเรียนสร้างภาพในใจตามคำบรรยาย ที่นักเรียนจะได้ฟังต่อไปนี้ บรรยาย : นักเรียนเองก็เช่นกัน ถ้านักเรียนเป็นคน ที่พูดไม่จริง ไม่ปฏิบัติตรงตามหน้าที่ หลอกลวง คดโกง นักเรียนจะได้ชื่อว่าเป็นคนที่ไม่มีความ ซื่อสัตย์ การเป็นคนไม่พูดจริงและไม่ทำจริง จะทำ ให้นักเรียนไม่เป็นที่เชื่อถือ และไม่ได้รับความไว้วางใจจากคนอื่น ความไม่ซื่อสัตย์มีหลายประเภท ได้แก่ ความไม่ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความไม่ซื่อสัตย์ ต่อผู้อื่น และความไม่ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน ตัวอย่างเช่น การลอกคำตอบของเพื่อนในการทำ
----	--------	--

ลำดับที่

ภาพ

คำบรรยาย

ข้อสอบ นับว่าเป็นความไม่ซื่อสัตย์ต่อตนเอง เพราะไม่ทำข้อสอบตามความสามารถของตน ผลการสอบไม่ใช่ความสามารถของนักเรียนเอง หากแต่หลอกว่าเป็นความสามารถของนักเรียน การพูดไม่จริง หลอกหลวงผู้อื่น เป็นความไม่ซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น การที่นักเรียนไม่ปฏิบัติตามหน้าที่อย่างดีที่สุด เรียกว่า นักเรียนไม่มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ นักเรียนไม่ควรเป็นบุคคลที่ไม่มีความซื่อสัตย์ เพราะจะทำให้นักเรียนไม่มีความสุข เนื่องจากนักเรียนไม่ได้รับความเชื่อถือ และไม่ได้รับความไว้วางใจในด้านต่าง ๆ จากบุคคลอื่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

การประเมินประสิทธิภาพสื่อสไลด์ประกอบคำบรรยายเทป

ในการประเมินประสิทธิภาพสื่อสไลด์ประกอบคำบรรยายเทปเรื่อง ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร การมีระเบียบวินัย และความซื่อสัตย์ ซึ่งทดลองใช้กับกลุ่มตัวแทนตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดลำโรง โดยเสนอสื่อที่มีสาระเนื้อหาบวกกับนักเรียนจำนวน 10 คน และเสนอสื่อสาระเรื่องเดียวกันแต่มีเนื้อหาลบกับนักเรียนจำนวน 10 คน ผลการประเมินในแต่ละเรื่องจริยธรรมได้เสนอไว้ในตารางที่ 8, 9, 10 และ 11

ผลการประเมินโดยสรุป

สื่อสไลด์ประกอบคำบรรยายเทปเรื่อง ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ และการมีระเบียบวินัย ทั้งที่เสนอสาระเนื้อหาบวกและลบ มีประสิทธิภาพไม่ต่ำกว่า 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง คะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม (Class Mean) คิดเป็นร้อยละ

80 ตัวหลัง หมายถึง ร้อยละ 80 ของผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์แต่ละข้อของสื่อ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 8 แสดงผลการประเมินประสิทธิภาพสไลด์ประกอบคำบรรยายเทป เรื่อง "ความรับผิดชอบ"

นักเรียน/แบบวัดข้อ	วัตถุประสงค์การสอน							
	ความหมาย		ความเป็นเหตุ-ผล		พฤติกรรมควรปฏิบัติ/ละเว้น		รวม	
	6	2	5	3	1	4	คะแนน	ร้อยละ
1 (1)	0 (0)	1 (1)	1 (0)	1 (0)	0 (1)	1 (1)	4 (3)	67 (50)
2 (2)	1 (0)	1 (1)	0 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	5 (5)	83 (83)
3 (3)	0 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	5 (6)	83 (100)
4 (4)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (0)	6 (5)	100 (83)
5 (5)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	0 (0)	5 (5)	83 (83)
6 (6)	1 (0)	1 (1)	1 (0)	1 (1)	1 (1)	0 (1)	5 (4)	83 (67)
7 (7)	1 (0)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	6 (5)	100 (83)
8 (8)	0 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	5 (6)	83 (100)
9 (9)	1 (1)	1 (1)	0 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	5 (6)	83 (100)
10 (10)	0 (1)	1 (1)	0 (1)	1 (1)	0 (1)	1 (0)	3 (5)	50 (83)
	16/20 (16/20)		17/20 (17/20)		16/20 (17/20)		49/60 (50/60)	
	80% (80%)		85% (85%)		80% (85%)		81% (83%)	

( ) หมายถึง ได้รับการเสนอสาระเนื้อหาครบ

ตาราง 9 แสดงผลการประเมินประสิทธิภาพสไลด์ประกอบคำบรรยายเทป เรื่อง "ความขยันหมั่นเพียร"

นักเรียน/แบบวัดข้อ	วัตถุประสงค์การสอน						รวม	
	ความหมาย		ความเป็นเหตุ-ผล		พฤติกรรมควรปฏิบัติ/ละเว้น		คะแนน	ร้อยละ
	4	2	1	5	3	6		
1 (1)	0 (1)	1 (0)	1 (1)	1 (0)	0 (0)	1 (1)	4 (3)	67 (50)
2 (2)	0 (0)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	5 (5)	83 (83)
3 (3)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	6 (6)	100 (100)
4 (4)	1 (1)	1 (1)	1 (0)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	6 (5)	100 (83)
5 (5)	1 (1)	1 (1)	0 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	5 (6)	83 (100)
6 (6)	1 (1)	1 (0)	0 (1)	1 (0)	1 (0)	1 (1)	5 (3)	83 (50)
7 (7)	1 (0)	1 (1)	1 (1)	0 (0)	1 (1)	1 (1)	5 (4)	83 (67)
8 (8)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	6 (6)	100 (100)
9 (9)	0 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	5 (6)	83 (100)
10 (10)	0 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	0 (1)	1 (1)	4 (6)	67 (100)
	16/20 (16/20)		17/20 (16/20)		18/20 (18/20)		51/60 (50/60)	
	80% (80%)		85% (80%)		90% (90%)		85% (83%)	

( ) หมายถึง ได้รับการเสนอสาระเนื้อหาครบ

ตาราง 10 แสดงผลการประเมินประสิทธิภาพสไลด์ประกอบคำบรรยายเทป เรื่อง "การมีระเบียบวินัย"

นักเรียน/แบบวัดข้อ	วัตถุประสงค์การสอน								
	ความหมาย			ความเป็นเหตุ-ผล		พฤติกรรมควรปฏิบัติ/ละเว้น		รวม	
	1	2	7	3	4	5	6	คะแนน	ร้อยละ
1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (0)	1 (1)	0 (0)	1 (1)	1 (1)	6 (5)	86 (71)
2 (2)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (0)	1 (1)	7 (6)	100 (86)
3 (3)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (0)	1 (1)	7 (6)	100 (86)
4 (4)	1 (1)	1 (0)	1 (0)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	7 (5)	100 (71)
5 (5)	0 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	0 (1)	1 (1)	5 (7)	71 (100)
6 (6)	0 (1)	1 (1)	1 (0)	1 (1)	1 (0)	0 (0)	1 (1)	5 (4)	71 (57)
7 (7)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	7 (7)	100 (100)
8 (8)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (0)	1 (1)	7 (6)	100 (86)
9 (9)	1 (1)	1 (1)	1 (0)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	7 (6)	100 (86)
10 (10)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	0 (1)	1 (1)	1 (1)	6 (7)	86 (100)
	28/30 (25/30)			18/20 (18/20)		18/20 (16/20)		64/70 (59/70)	
	93% (83%)			90% (90%)		90% (80%)		91% (84%)	

( ) หมายถึง ได้รับการเสนอสาระเนื้อหาครบ

ตาราง 11 แสดงผลการประเมินประสิทธิภาพสไลด์ประกอบคำบรรยายเทป เรื่อง "ความซื่อสัตย์"

นักเรียน/แบบวัดข้อ	วัตถุประสงค์การสอน							
	ความหมาย		ความเป็นเหตุ-ผล		พฤติกรรมควรปฏิบัติ/ละเว้น		รวม	
	6	5	4	2	1	3	คะแนน	ร้อยละ
1 (1)	0 (1)	1 (0)	0 (1)	1 (1)	1 (1)	0 (0)	3 (4)	50 (67)
2 (2)	1 (1)	1 (1)	1 (0)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	6 (5)	100 (83)
3 (3)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	6 (6)	100 (100)
4 (4)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	6 (6)	100 (100)
5 (5)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (0)	1 (1)	0 (1)	5 (5)	83 (83)
6 (6)	1 (1)	1 (0)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	0 (0)	5 (4)	83 (67)
7 (7)	0 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	5 (6)	83 (100)
8 (8)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	6 (6)	100 (100)
9 (9)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	6 (6)	100 (100)
10 (10)	0 (1)	1 (1)	0 (1)	1 (0)	1 (1)	0 (1)	3 (5)	50 (83)
	17/20 (18/20)		18/20 (17/20)		16/20 (18/20)		51/60 (53/60)	
	85% (90%)		90% (85%)		80% (90%)		85% (88%)	

( ) หมายถึง ได้รับการเสนอสาระเนื้อหาครบ